

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

นายจักรกฤษ์ สุขสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์นี้จะต้องถูกจัดเก็บในระบบคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

FUTURE ROLES OF THAI WISDOM TEACHERS IN LIFELONG LEARNING
MANAGEMENT IN FINE ARTS

Mr. Jukkit Suksawat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการ
เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

โดย

นายจักรกริช สุขสวัสดิ์

สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชนิตา รักษ์พลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม)

จักรกริศษ์ สุขสวัสดิ์ : บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ด้านศิลปกรรม. (FUTURE ROLES OF THAI WISDOM TEACHERS IN LIFELONG LEARNING
MANAGEMENT IN FINE ARTS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ.ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา,
225 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครู
ภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม 2) เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญา
ไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม
จากกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ 19 ท่าน ได้แก่ ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้
ตลอดชีวิต โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยเทคนิคเดลฟายแล้วนำมาคำนวณค่าหาค่ามัธยฐานค่าพิสัยระหว่างควอ
ไทล์เพื่อสรุปผลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษา สภาพ ปัญหา ความต้องการประกอบด้วย 1) ผลการศึกษาสภาพประกอบด้วย ครู
ภูมิปัญญาไทยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักการ วัตถุประสงค์ตามเนื้อหาสาระของภูมิปัญญาไทย ด้วย
จิตอาสา อนุรักษ์ศิลปกรรมไทยโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยตามนโยบายของรัฐบาลเป็นศูนย์กลางการ
ถ่ายทอดองค์ความรู้ สู่การจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้
ตลอดชีวิต 2) ผลการศึกษาปัญหาประกอบด้วย ครูภูมิปัญญาไทยขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ คนรุ่นใหม่ไม่เห็น
คุณค่าของภูมิปัญญาไทย ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง 3) ผลการศึกษา
ความต้องการประกอบด้วยครูภูมิปัญญาไทยต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ การ
สนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อพัฒนา หลักสูตร สื่อพื้นบ้าน สื่อเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม
ประกอบด้วย 5 บทบาท ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน คือมีบทบาทในการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อ
การสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม และการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ 2) ด้าน
เนื้อหาและหลักสูตร คือ รวบรวมองค์ความรู้ พัฒนาเป็นหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทยที่เป็นความเชี่ยวชาญ
เฉพาะด้านของครูเพื่อป้องกันการสูญหาย 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้
ครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน คือ การพัฒนาสื่อ
เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย 5) ด้านการประเมินผล
คือ การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานให้ผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2556.....

5283494627 : MAJOR NON – FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : THAI WISDOM TEACHERS / LIFELONG LEARNING / FUTURE ROLES

JUKKIT SUKSAWAT : FUTURE ROLES OF THAI WISDOM TEACHERS IN LIFELONG
LEARNING MANAGEMENT IN FINE ARTS. ADVISOR:ASST. PROF.WORARAT
PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D, 225 pp.

The purposes of this research were to 1) study the state, problems, and needs of the future roles of the future roles of Thai wisdom teachers in lifelong learning management in fine arts; and 2) study the future roles of Thai wisdom teachers in lifelong learning management in fine arts. The research instruments were an interview question form and a questionnaire. The samples were nineteen Thai wisdom teachers in fine arts and experts in lifelong learning. The data were gathered by using the Delphi Technique, then analyzed through Median (\bar{X}), and interquartile range (IGR). The research findings were as follow.

1. The results of state showed that 1) Thai wisdom teachers in fines arts shared their knowledge based on principles, objectives and contents of Thai wisdom, carried volunteering spirit, conserved Thai traditional arts depends on government policies, and contributed to the knowledge transferring in formal education, non-formal and informal education. 2) The problems of Thai wisdom teachers included the lack of successors, budget, and compensation provided by the government agencies, as well as the lack of interest and value in wisdom knowledge of the new generation. 3) The needs of Thai wisdom teachers included the knowledge transferring from generations to generations and the development of the local knowledge curriculum, the folk media, ICTs, and the financial support in organizing lifelong learning.

2. The future roles of Thai wisdom teachers consisted of five main roles: 1) teacher roles: Thai wisdom teachers should develop knowledge transfer processes and Thai cultural conservation; 2) contents and curriculums roles: Thai wisdom teachers should gather all knowledge and develop local knowledge curriculum; 3) teaching and learning activity roles: the wisdom teachers should help setting the learning centers to promote lifelong learning; 4) learning materials roles: teacher should develop informal learning materials for knowledge transferring to the learners; and 5) evaluation and assessment roles: Thai wisdom teachers should develop the learning criteria and standard for those learners who pass the learning courses or programs.

Department: Lifelong Education Student's Signature

Field of Study: Non-Formal Education Advisor's Signature

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณบุคคลสำคัญ ด้วยความเคารพเป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุน แนะนำ สั่งสอน มีความเมตตาตลอดมา คือ ท่านผู้หญิงสุมาลี จาติกวณิช หม่อมราชวงศ์ ภิญญีสวัสดิ์ ศุขสวัสดิ์ และขอขอบคุณครอบครัวสุสวัสดิ์ ครอบครัวจอห์นคัสแฟมิลี่ แคนาดา คุณแดง แจ่มจันทร์ คุณธมลวรรณ มหาสุภาชัย ทุกท่านคอยสนับสนุนด้วยดีมาตลอด

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล หัวหน้าภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชาการศึกษาานอกระบบโรงเรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา และกรรมการภายนอก ดร.นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม ที่ให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัยส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถทำการวิจัยไปในทิศทางที่ถูกต้องตลอดระยะเวลาการศึกษาจนประสบความสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนดังต่อไปนี้ คุณกฤษณาสี แก้วโบราณ คุณกฤษณา หงส์ลอย คุณจันทนา สุนทรดิศัย คุณบรมมัตถ์ ท้าวแก่นสาร คุณประพิมพ์ อัดตะนันท์ คุณรุ่งรัตน์ ผลสวัสดิ์ คุณสุภามาศ อ่ำดวง คุณอานุภาพ แย้มดี คุณอัมพิกา แสงปิ่น คุณอรรณสิทธิ์ ปากคลอง สำหรับการช่วยเหลือในทุกๆ เรื่อง สำหรับกำลังใจตลอดมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำในการตรวจเครื่องมือการวิจัยทุกท่านที่สละเวลาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยการวิจัยครั้งนี้และผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 19 ท่าน ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม อาจารย์ถวัลย์ มาศจรัส ดร. วัลภา เล็กวัฒนานนท์ คณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน และเจ้าหน้าที่ ทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษา คอยช่วยเหลือทุกอย่างตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณจากใจจริง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	14
ขอบเขตของการวิจัย.....	14
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	15
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
ตอนที่ 1 แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	18
1.1 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	18
1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	22
1.3 คุณลักษณะพิเศษของแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	24
ตอนที่ 2 แนวคิดภูมิปัญญาไทย.....	25
2.1 ความหมายของภูมิปัญญาไทย.....	25
2.2 ประเภทของภูมิปัญญาไทย.....	29
2.3 ลักษณะของภูมิปัญญาไทย.....	33
2.4 ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม.....	36
2.5 ความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาไทย.....	44

2.6	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) 2545.....	46
2.7	พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย พ.ศ. 2551.....	47
2.8	บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่สอดคล้องกับ ครุภูมิปัญญาไทย.....	50
2.9	บทบาทและหน้าที่ของครุภูมิปัญญาไทย.....	54
2.10	บทบาทของครูตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติที่สอดคล้องกับ ครุภูมิปัญญาไทย.....	58
2.11	บทบาทของครูครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม.....	61
ตอนที่ 3	ทฤษฎีบทบาท.....	64
3.1	ความหมายของบทบาท.....	64
3.2	ความสำคัญ และประเภทของบทบาท.....	65
ตอนที่ 4	การวิจัยแบบเดลฟาย.....	69
4.1	ความหมายของการวิจัยแบบเดลฟาย.....	69
4.2	คุณลักษณะของเทคนิคเดลฟาย.....	71
4.3	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟาย.....	72
4.4	เครื่องมือที่ใช้ในเทคนิคเดลฟาย.....	74
4.5	ข้อดีของเทคนิคเดลฟาย.....	75
4.6	ข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟาย.....	75
ตอนที่ 5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	83
ตอนที่ 6	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	90
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	91
ขั้นที่ 1	เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ บทบาทในอนาคตของ ครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม.....	97
ขั้นที่ 2	เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัด การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม.....	99

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และ ความต้องการ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม.....	103
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของ ครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม.....	112
2.1 ผลการวิเคราะห์บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากการตอบ แบบสอบถามในรอบที่ 2.....	112
2.2 ผลการพิจารณาทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาท ในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ด้านศิลปกรรม.....	116
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	154
สรุปผลการวิจัย.....	155
อภิปรายผล.....	161
ข้อเสนอแนะ.....	171
รายการอ้างอิง.....	173
ภาคผนวก.....	190
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	191
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	195
ภาคผนวก ค ตาราง ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่าง ค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาท ในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านศิลปกรรม.....	217
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	225

สารบัญญัตราง

ตารางที่	หน้า	
1	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านผู้สอนจากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 2.....</p>	119
2	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2.....</p>	122
3	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน (11ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2.....</p>	126
4	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านสื่ออุปกรณ์การเรียน การสอน (5ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2.....</p>	130
5	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2.....</p>	132
6	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3.....</p>	136

ตารางที่	หน้า	
7	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3.....</p>	140
8	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน(11ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3.....</p>	144
9	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านสื่ออุปกรณ์การเรียน การสอน(5ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3.....</p>	149
10	<p>ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และ ฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3.....</p>	152

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล และยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทุนทางด้านมนุษย์ที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคคลหรือทุนมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสของเทคโนโลยีซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงในอนาคต ที่คาดว่าจะเป็อุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตถือเป็นเรื่องทีรัฐบาลปัจจุบันให้ความสำคัญโดยกำหนดให้คนไทยต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวังมีสำนึกในศีลธรรม และจริยธรรม ดำเนินชีวิตโดยใช้ความเพียร อดทน มีสติ อันจะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันต่อทุกสถานการณ์ที่เข้ามากระทบจากการเปลี่ยนแปลง การศึกษาถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในสังคมยุคปัจจุบันที่คนไทยควรมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่อง การศึกษา ทักษะการทำงาน การดำเนินชีวิต เพื่อการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การปลูกฝังให้คนไทยตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี เป็นหนึ่งเดียวบนความหลากหลายทางวัฒนธรรมมุ่งสู่การสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง คนไทยทุกคนทำหน้าที่ และดำรงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสมทันเหตุการณ์ กับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และชุมชนจะเป็นแกนนำในการพัฒนาสังคม ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม โดยส่งเสริมให้สนับสนุนให้มีการนำความรู้ และประสบการณ์ ปรากฏชาวบ้าน ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างทักษะให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะเป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และองค์ความรู้เก่าและใหม่ที่มีอยู่เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2559)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยไว้ 4 หมวด ได้แก่ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในมาตรา

66 หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย ในมาตรา 73 หมวด 5 แนวทางนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในมาตรา 80,84 และ มาตรา 86 และหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น ในมาตรา 289 ซึ่งโดยสรุปมีสาระบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย คือ อนุรักษ์ บำรุงรักษา พัฒนา ฟื้นฟู ปกป้อง คุ้มครอง พิทักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ และปลูกจิตสำนึก ประกอบกับบุคคลมีหน้าที่ รับการศึกษาอบรม การเรียนรู้และฝึกอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชนชาวไทย มีส่วนร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการและการประกอบอาชีพ รวมทั้งส่งเสริม การประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่และเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีหน้าที่บำรุงรักษา และจัดการศึกษาอบรมโดยคำนึงถึงสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช, 2550)

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภาเมื่อ วันอังคารที่ 23 สิงหาคม พุทธศักราช 2554 กล่าวถึงนโยบายสังคมคุณภาพชีวิตดังนี้

ข้อที่ 4.1 นโยบายการศึกษา รัฐบาลมีแนวนโยบายที่ต้องการจะเร่งพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย อันประกอบด้วยยกระดับองค์ความรู้ ให้ได้มาตรฐานสากลจัดให้มีโครงการตำราแห่งชาติที่บรรจุความรู้ที่ก้าวหน้า และได้มาตรฐานทั้งความรู้ที่เป็นสากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อที่ 4.4 นโยบายศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม มีบทบาทนำในการร่วมเทิดทูนสถาบันหลัก ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสร้างประเทศให้ก้าวหน้าอยู่

ข้อที่ 4.4.3 อนุรักษ์ทำนุบำรุง และบูรณปฏิสังขรณ์แหล่งศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์รวมถึงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการแสดง ทั้งที่เป็นมรดกของชาติ และการแสดงพื้นบ้านให้เป็นมรดกไทยมรดกโลกของคนรุ่นต่อไป

ข้อที่ 4.4.4 สร้างสรรค์อารยธรรมที่ดึงามสู่วิถีชีวิตคุณภาพสามารถเชื่อมโยงระหว่างยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญต่อบุคลากรทุกสาขาอาชีพเพื่อเป็นแม่แบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา ใช้วัฒนธรรมอันดีในการเชื่อมความสัมพันธ์กับอารยประเทศ และประชาคมอาเซียนผ่านสื่อทุกรูปแบบ

ข้อที่ 4.4.5 นำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อที่ 4.4.6 พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม นันทนาการ เห็นคุณค่าเกิดการเรียนรู้ เข้าใจถึงคุณค่าซาบซึ้งในสุนทรีย์ศิลปะของชาติ

รัฐจึงมีนโยบายเร่งปฏิรูปการเรียนรู้ทุกรูปแบบเพื่อให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้ พัฒนาทักษะและการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ รวมทั้งสร้างโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาทักษะ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นและมั่วสุมกับสิ่งอบายมุขและยาเสพติด แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตจัดเป็นห้องเรียนนอกระบบ ห้องเรียนเพื่อชีวิต สำหรับผู้เรียนและประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายให้ทั้งความรู้ ทักษะ อาชีพและความบันเทิงแก่ผู้เรียนและผู้สนใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามสาระบัญญัติมาตรา 25 ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพและมุ่งหวังให้คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และคนมีความสุข ส่งผลให้ชุมชนในท้องถิ่นและทุกภาคส่วนในสังคมเกิดความร่วมมือกันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมที่ต้องคำนึงถึงเรื่อง คือ 1) มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน 2) ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และ 5) ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ได้สรุปผลการปฏิรูปการศึกษาในด้านการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมาพบว่าแม้จะมีความก้าวหน้าจากเทคโนโลยีสารสนเทศแต่การศึกษาตลอดชีวิต ยังขาดเนื้อหาและวิธีการที่เหมาะสม ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

นโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาด้านเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ ได้พบสภาพปัจจุบันและปัญหาหนึ่งว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เนื่องจากขาดความพร้อมทั้งด้านทุนทรัพย์และเทคโนโลยีและขาดการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้หรือเชี่ยวชาญเรื่องต่างๆ สร้างองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานให้ข้อมูลความคิดเห็นข้อเสนอแนะและตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินงานถือเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในยุค

ปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี รวดเร็ว ไร้พรมแดน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมนอกจากสอดคล้องกับหลักการบริหารแล้ว ยังจะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงาน เกิดการยอมรับ ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารและขจัดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ลดความเสี่ยงต่อการล้มเหลว แสดงถึงความจริงใจและความห่วงใยของผู้ให้ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (คณะอนุกรรมการ กนป. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา, 2554)

นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาได้รับความเห็นชอบตามมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 มีการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการพัฒนาประเทศ จนถึงปัจจุบันช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีแก่สังคมไทยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิให้แก่คนไทย ภูมิปัญญาเป็นฐานรากและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมุ่งให้ภูมิปัญญาไทยได้รับการฟื้นฟูและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาทุกระดับและทุกระบบสำหรับคนทั้งชาติ และเป็นไปเพื่อนำคุณค่าทางจิตพิสัยเพื่อนำไปสู่ดุลยภาพอย่างยั่งยืน จนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาคนและสังคมตามแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยโดยกำหนดนโยบายไว้ ได้แก่ 1) นำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยคัดสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ เข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญา” และสนับสนุนให้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบรวมทั้งให้แบบอย่างและชี้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตที่ได้ผ่านการทดสอบมามาก 3) สนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และ 4) ประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับสารัตถะ องค์กร และเครือข่ายภูมิปัญญาทั้งในระบบท้องถิ่น และระดับชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

การยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาไทยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นหน่วยงานที่ริเริ่มยกย่องและเชิดชูเกียรติให้มีครูภูมิปัญญาไทยที่สนองต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และมีนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษามีกลุ่มงานรับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ กลุ่มนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำนักนโยบายด้าน

การเรียนรู้ตลอดชีวิตและโอกาสทางการศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้ทรง
 ภูมิปัญญาเป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” ตามเกณฑ์การสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ได้
 บุคคลที่ถูกเรียกว่า “ครูภูมิปัญญาไทย” มีคุณสมบัติเบื้องต้น คือ 1) ต้องมีสัญชาติไทย 2) เป็น
 บุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม 3) มีความรู้
 ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามขอบข่ายภูมิปัญญาไทย 4) มีประสบการณ์ใน
 การถ่ายทอดความรู้และความเชี่ยวชาญในขอบข่ายภูมิปัญญาไทยด้านใดด้านหนึ่ง ไม่น้อยกว่า
 5 ปี 5) มีผลงานเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้
 ทรงภูมิปัญญาไทยโดยส่งเสริมให้มีบทบาทสำคัญและมีหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยนำองค์
 ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตาม
 อุตสาหกรรม ได้จัดแบ่งประเภทของครูภูมิปัญญาไว้ รวม 9 ด้าน คือ ด้านเกษตรกรรม ด้าน
 อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ
 สิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา
 ศาสนาและประเพณี ด้านโภชนาการ โดยจัดทำโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ
 ดำเนินการสรรหาบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญา ยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น ครูภูมิปัญญาไทยขึ้นตั้งแต่ปี
 พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา จากสถิติของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รุ่นที่ 1 ปี 2544 จำนวน
 30 คน รุ่นที่ 2 ปี 2546 จำนวน 56 คน รุ่นที่ 3 ปี 2547 จำนวน 45 คน รุ่นที่ 4 ปี 2548 จำนวน
 86 คน รุ่นที่ 5 ปี 2549 จำนวน 65 คน รุ่นที่ 6 ปี 2552 จำนวน 59 คน รุ่นที่ 7 ปี 2554 จำนวน
 96 คน ตั้งแต่ปี 2544-2554 จำนวน 7 รุ่น รวม 437 คน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,
 2556)

จากที่กล่าวมาข้างต้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ
 ของผู้บริหาร ครู และท้องถิ่นในการที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากลการนำความรู้ใหม่ๆ
 เป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่อนาคตที่กว้างไกล แต่พื้นฐานความรู้เก่าๆ นับแต่อดีตมา ก็ถือได้ว่า
 เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการคิดค้นสืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่า
 (อุดม เขยแก้วศรี, 2546) นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการสร้างตระหนักรู้ ความซาบซึ้ง และเห็น
 คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่จะเกิดขึ้นมิได้เลย หากอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้ เรียนรู้ และศึกษาถึง
 ความเป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ (ถวัลย์ มาศจรัส, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน
 2554)

นอกจากนี้จากแนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจรพบว่า ครูภูมิปัญญา คือ บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใดเป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนและได้รับการยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและ การศึกษาตามอัธยาศัย (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2550)

ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศนโยบายและการยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาไทยเห็นว่าครู ภูมิปัญญาไทยเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนา ในมิติต่างๆ และมีความจำเป็นต้องหายุทธศาสตร์ในการดำเนินการใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างมี คุณภาพ ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้อย่างเต็มรูปแบบ คนไทยจึงต้องปรับบทบาทหน้าที่ของ ตนเองให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ละทิ้งรูปแบบการให้บริการที่แข็งตัวและติดอยู่กับระบบ ราชการมากเกินไปการเรียนรู้ตลอดชีวิตยุคใหม่ต้องได้รับการพัฒนา รวมทั้งการเรียนรู้จาก การศึกษาตามอัธยาศัยของบุคคล การปรับการดำเนินงานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตยุคใหม่ต้อง คิดถึงวิธีการทำงานแบบใหม่ที่ต้องปรับให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการปรับ ในระดับของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในด้านการจัดบริการทั้งในด้านการเป็นศูนย์กลางของการ เรียนรู้ การอำนวยความสะดวกให้ผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด และการใช้องค์ความรู้ ของคนไทยที่มีอยู่ มาจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ครูภูมิปัญญาไทยตามแนวทางการปฏิรูป การศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่สร้างความสุข การเข้ามาใช้บริการเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถ ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเป็นแหล่งที่จะให้บุคคล เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและกระบวนกรเรียนรู้จะต้องเชื่อมโยงกับกระบวนกรเรียนรู้ของการศึกษา ในระบบ และการศึกษานอกระบบโดยมีเป้าหมายคือคนไทยสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างดี มีความสุข (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง, 2553)

กล่าวได้ว่าปัจจัยที่จะส่งเสริมให้คนในชาติเกิดการพัฒนาต้องอาศัยการศึกษาเป็น เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้คนไทยทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลาย หลายทั้งที่เป็นวัฒนธรรมภูมิปัญญาดั้งเดิม และองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการประดิษฐ์คิดค้น ขึ้นมา เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ แนวนโยบายในการพัฒนาประเทศของรัฐบาล สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการถอด

องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยสู่การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความสำคัญยิ่ง เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตาม ศักยภาพ นำสู่การเป็นภาคีเครือข่าย และทำให้เกิดเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต การถอดรหัส และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวครูภูมิปัญญาไทยให้เป็นองค์ความรู้ที่เป็น รูปธรรมอย่างชัดเจน ครูภูมิปัญญาไทยทุกคนมีองค์ความรู้มากมายประดุจว่าภูมิปัญญาไทยที่มีอยู่ ในตัวครูภูมิปัญญาการได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดพหุปัญญาขึ้นในตัว บุคคลมากบ้างน้อยบ้างขึ้นกับศักยภาพของแต่ละบุคคล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างแท้จริงการนำองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ไปใช้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมความรู้ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติได้อย่าง แท้จริง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) เพราะครูภูมิปัญญาไทยคือ ชุมทรัพย์แห่งแผ่นดินสยาม (ภาวิณีญ์ เจริญยิ่ง, 2547) ซึ่งเปรียบเสมือนจิตวิญญาณของแผ่นดินไทย (กฤษณ์ ฤทธิเดช, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2555)

ทั้งนี้ความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่รัฐบาลมุ่งหวังที่จะจัดการศึกษา และการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่นหลากหลาย เข้าถึงได้ง่ายมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพของคนในชุมชน เช่นมีการจัดการเทียบโอนความรู้ประสบการณ์จัดการปรับ ระบบการวัดประเมินผลผู้เรียน ระบบการรับการศึกษาต่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือกใน ประชากรทุกกลุ่มตามศักยภาพของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นส่งเสริมให้ มีการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ ปราชญ์ ชาวบ้าน ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นของชุมชนนำมาจัดสร้างกระบวนการ การเรียนรู้ และปลูกฝัง ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนโดยอนุรักษ์ และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นการส่งเสริมกลไก เจริญสถาบันในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทำ บนวิถีของการพึ่งพา ตนเอง ตามศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน เกิดการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ และการอนุรักษ์ ส่งผลให้ชุมชนเกิด ความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชาติ จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าของชาติ เป็นแนวทางในการ พัฒนาคุณภาพคน การสร้างอาชีพ สร้างคนและสร้างงาน สมรรถนะด้านการเรียนรู้ของคนในชาติ ก่อให้เกิดทุนทางปัญญาสำคัญที่เป็นตัวกำหนดวิถีทางในการพัฒนาประเทศเพื่อการแข่งขันใน

ด้านเศรษฐกิจการพัฒนาสังคม ศิลปวัฒนธรรมและเพื่อความอยู่รอดของชาติในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมและราชกิจจานุเบกษา, 2554)

ดังคำกล่าวที่ว่าครุภูมิปัญญาไทยเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้ออกแบบและต่อยอดมาหลายชั่วคนจนกลายเป็นความรู้และประสบการณ์ที่คนไทยสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้โดยเฉพาะในชีวิตในชนบท จนกลายเป็นภูมิปัญญาไทย และนับว่ามีความสำคัญต่อประเทศชาติ เหมือนสะพานเชื่อมขนาดใหญ่เรื่องความรู้ประสบการณ์ของบรรพบุรุษเพื่อนำมาสู่ปัจจุบันและอนาคต (เกษม วัฒนชัย, 2554) จึงเห็นได้ว่าบทบาทของครุภูมิปัญญาไทยควรมีมากกว่าการจัดการองค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชนครุภูมิปัญญา แต่ต้องสามารถเป็นตัวแทนของนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อคุณโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่ไปสู่ท้องถิ่น ว่าประชาชนได้รับประโยชน์หรือมีข้อเสีย หรือมีปัญหาอะไรบ้างเพื่อชี้แนะหรือนำเสนอต่อรัฐบาลซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ พบว่าในปัจจุบันมีอุปสรรค ดังนี้ 1) ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ให้ความสำคัญองค์ความรู้ของครุภูมิปัญญาไทยที่มีในท้องถิ่นเท่าที่ควร 2) ภาครัฐขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณให้แก่ครุภูมิปัญญาไทยและส่งเสริมให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น 3) องค์ความรู้ของครุภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นที่มีจำนวนมากยังขาดการบริหารจัดการองค์ความรู้ทั้งการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, 2555)

ตลอดระยะเวลาในช่วงสองทศวรรษของการปฏิรูปการศึกษา บทบาทของครุภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาสังคมได้รับการยอมรับจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรในชุมชนและมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและตัวครุภูมิปัญญาไทยเป็นอย่างมากนำไปสู่การ ปฏิบัติในแผนการทำงานของหลายหน่วยงาน เช่น “แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) นอกจากนี้องค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยยังมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยดังนี้ “ลักษณะการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างจังหวัดเพชรบุรี” ของสัมฤทธิ์ ทองเถื่อน (2536) “ศึกษาสถานภาพ และบทบาทของหมอลำท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ศึกษากรณีหมอลำในจังหวัดอุบลราชธานี” ของสุบรรณ จันทบุตร และทองมาก จันทะลือ (2547) “การศึกษาบทบาทครูศิลปศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร” ของบุศรินทร์ คำหู่ (2544) “รูปแบบการแสดงผลงานศิลปะที่พึงประสงค์” ของไมตรี จันทรา (2547) “การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงและผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น สาขา

ศิลปะการแสดง” ของสุธีรา ฝาโกลสถิตย์ และ คณะ (2548) “ลีเกอชูลู : การศึกษาเชิงประวัติ
รูปแบบและการพัฒนาศักยภาพ” ของเปรมสิริ ศักดิ์สูง และอดิศร ศักดิ์สูง และ มุhammad สาแลบิง
(2550) “ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย: คุณค่าแท้และกระบวนการถ่ายทอด กรณีศึกษาครู
วิชิต ชีวีญู” ของสุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ และ คณะ (2550) “ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้
และการสร้างอาชีพ” ของสุมาลี สังข์ศรีและคณะ (2550) และ “แนวทางการพัฒนาการดำเนินการ
ยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมใน
ท้องถิ่นอย่างครบวงจร” ของอัญญา รัตนอุบล และคณะ (2551) “การรับรองวิทยฐานะปราชญ์
ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา” ของวรวรรณ ศรีตะลานุกค์ (2551) “แนวทาง
การพัฒนานโยบายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อการสร้างสังคม
แห่งการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาไทย”ของสำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา (2553) “แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการ
เรียนรู้ตามอัธยาศัย กรณีศึกษาภาคตะวันออก” ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553)
“การถ่ายทอดความรู้ของวงปีพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ของ
พิชชาณัฐ ตูจินดา (2554) “การสืบทอดการพากย์-เจรจาหนังใหญ่และขนเรื่องรามเกียรติ์ของครู
วีระ มีเหมือน ศึกษาการสืบทอดการพากย์-เจรจาหนังใหญ่และขนเรื่อง รามเกียรติ์ของครู
วีระมีเหมือน” ของรัตนพล ชื่นคำ (2554) “การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชน อัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม: กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง วงปีพาทย์บ้านใหม่ทางกระเบน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา” ของโสภณ เดชฉกรรจ์ (2554) “ศึกษาการพัฒนารูปแบบกระบวนการถ่ายทอด
องค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนสำหรับครูภูมิปัญญาไทย ของ
วัลภา เล็กวัฒนานนท์” (2554)

จากการวิจัยเหล่านี้พบว่าผู้ทรงภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมของสังคมเป็นผู้เรียนรู้
สืบทอด พัฒนา ถ่ายทอด และนำความรู้ทางปัญญามาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) และครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษาประกาศยกย่องตั้งแตปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2554 มีจำนวนทั้งหมด 177 คน
เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา, 2556) ซึ่งองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเน้นการสร้างสรรค์ และ
สืบทอดผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ (อัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2551) อีกทั้งยังเป็นการ
ส่งเสริมการสร้างมูลค่า สินค้าที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสร้าง
รายได้เข้าสู่ประเทศอีกช่องทางหนึ่งตามแนวนโยบายของรัฐบาลโดยมีหน่วยงานที่คอยดูแล

การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งเป็นแบบอย่างและผู้นำด้านวิถีคิด วิถีการเรียนรู้ และวิถีประชาธิปไตยรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญาไทย พร้อมทั้ง การพัฒนากลไกการบริหารและจัดการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยโดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนให้เอื้อต่อการส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญาไทยทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยได้รับการฟื้นฟูใหม่ ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาไทยสากลโดยการถ่ายทอดสู่การศึกษาอย่างสมดุลและยั่งยืน ในลักษณะคงคุณค่าภูมิปัญญาไทยและก้าวไกลไปกับภูมิปัญญาไทยสากล(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

สมาคมครูภูมิปัญญาไทย (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ “ครูภูมิปัญญาไทยคือใคร” และ “มีบทบาทสำคัญอย่างไรในการจัดการศึกษาของชาติ” ครูภูมิปัญญาไทยเกิดขึ้นครั้งแรก เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งตระหนักและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยที่กำลังจะสูญหายไปจากสังคมและริเริ่มจัดทำนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ตามแผนการดำเนินการ 4 แผนงาน และแผนงานที่ 3 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายสำคัญไว้ว่า เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาไทยให้มีบทบาทสำคัญในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในฐานะ “ครูภูมิปัญญา” ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีศักดิ์ศรี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงครูภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติในทุกภูมิภาคได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยผ่านศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญา ของครูภูมิปัญญาไทยและตามที่ได้รับเชิญจากหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกระบบ อุดมศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย และได้ทำหน้าที่การเป็นผู้นำชุมชน ครูภูมิปัญญาไทย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาไทยให้แก่หน่วยงานต่างๆ หลากหลายหน่วยงาน (ถวัลย์ มาศจรูส, สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2554)

อย่างไรก็ตามหลังจากที่ประเทศไทยได้ปรับนโยบายสู่ความความเป็นอารยะและความทันสมัยทำให้บทบาทของ บ้าน วัด และวังได้ลดบทบาทลงและไม่ได้รับความสนใจ จากเด็กเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติทำให้บทบาทของภูมิปัญญาไทยเกิดปัญหา ดังนี้ 1) ขาดแคลนผู้ถ่ายทอด 2) ผู้คนส่วนใหญ่ละเลย ละทิ้ง ไม่สนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาไทย 3) การจัดการศึกษาใน

ปัจจุบันจัดแบบขาดทุนทางภูมิปัญญาไทย 4) ขาดการสร้างสรรค้องค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง 5) ขาดนโยบายในการส่งเสริม จากสภาพ ปัญหา ดังกล่าวมีผลกระทบต่อประเทศในปัจจุบัน และอนาคต คือ คนไทยขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของตน และการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันผิดปกติ ขาดคุณธรรมในการดำรงชีวิตทำให้เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

นอกจากนี้ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร” ของอาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2551) พบว่า สภาพ ปัญหาของครูภูมิปัญญาไทยยังมีปัญหาและรอการแก้ไข ดังนี้ 1) ปัญหาบริบทขององค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย 2) ปัญหาการบริหารจัดการของหน่วยงาน 3) ปัญหาการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย และเอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์ (2555) ยังได้กล่าวไว้ว่า “ควรให้ถอดบทเรียนเพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่การศึกษาในระบบ และสร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง สังคมและชุมชนเห็นความสำคัญของครูภูมิปัญญาไทยให้มากขึ้น” และสภาพปัญหาที่เป็นอยู่คือ “หน่วยงานของรัฐไม่ค่อยเหลียวแล ขาดสวัสดิการ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์นายกสมาคมครูภูมิปัญญาไทย และคณะกล่าวว่า “ปัญหาโครงสร้างของหน่วยงานที่เคยส่งเสริมครูภูมิปัญญาไทยให้มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ ขาดความต่อเนื่อง และผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ” (กฤษณ์ ฤทธิเดชา, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2556) นอกจากนี้ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมยังมีปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดคือ “บทบาทในการจัดการความรู้และการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่” (มนรัตน์ สารภาพ, สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2556)

จากสภาพ ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การประชุมสมัชชาครูภูมิปัญญาไทย 4 ภาค จัดโดยสมาคมครูภูมิปัญญาไทย และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาพบว่า ปัญหาของครูภูมิปัญญาไทยยังคงมีอยู่รอการแก้ไขจากรัฐบาล และมีความต้องการขอรับการสนับสนุน (สมาคมครูภูมิปัญญาไทย, 5 กรกฎาคม 2555) สรุปได้ดังนี้

1. องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเป็นรากฐานของ ชุมชน ท้องถิ่น นับวันจะสูญหาย การนำความรู้และวัฒนธรรมจากภายนอกเป็นเรื่องใกล้เคียงกับสังคมไทยไม่เหมาะสมควรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย โดยการบรรจุหลักสูตรไว้ในสถานศึกษาทุกระดับ

2. ครูภูมิปัญญาไทยมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้แต่กลับถูกมองข้าม และสังคมไม่เห็นความสำคัญ

3. ครูภูมิปัญญาไทยถ่ายทอดองค์ความรู้ไปตามศักยภาพ และต้องการได้รับการดูแลสนับสนุนงบประมาณเพื่อนำไปพัฒนา สถานที่ อุปกรณ์ และสวัสดิการพัฒนาคูณภาพชีวิตนำไปสู่การรับใช้สังคมและประเทศชาติ

4. ครูภูมิปัญญาไทยต้องการขับเคลื่อนงานของภูมิปัญญาไทยในมิติต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาคูณภาพชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่น เช่น การเทียบโอนความรู้ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ การอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้เป็นมรดกชาติ

5. หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องภูมิปัญญาไทย ไม่เป็นเอกภาพ ควรเชื่อมโยง และสร้างเครือข่าย เพื่อสามารถ ค้นคว้า สืบค้นข้อมูลด้านภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีคุณภาพ

6. รัฐบาลควรจัดตั้งสถาบันภูมิปัญญาไทยแห่งชาติ และกองทุนพัฒนาภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียนให้ครูภูมิปัญญาไทย สร้างผลงานเพื่อการแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างเต็มศักยภาพ

จากการสรุป สภาพ ปัญหา และความต้องการที่ได้จากการสัมมนา สมัชชาครูภูมิปัญญาไทยทั้ง 4 ภูมิภาคทั่วประเทศดังกล่าวด้วยวิธีการระดมความคิดเห็นจากครูภูมิปัญญาไทยและผู้ที่เกี่ยวข้อง (Brain Storming) และผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการศึกษาวิจัยเฉพาะด้านศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตยังมีน้อยซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันองค์ความรู้ และครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม มีความสำคัญ สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพราะประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมควรเป็นอย่างไร เช่น การถ่ายทอด การสืบทอด ให้คงอยู่และมีการพัฒนาต่อไป นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ทุกรูปแบบเพื่อสนับสนุน “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ตามศักยภาพของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้แก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่มในสังคม ด้วยตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมซึ่งมีความสำคัญดังกล่าวว่า “มรดกศิลปกรรมประจำชาติ เป็นจิตวิญญาณของแผ่นดิน” (กฤษณ์ ฤทธิเดช, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2555) และตามนโยบายด้าน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ของรัฐบาล โดยนำวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างงาน สร้างอาชีพ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและนันทนาการเพื่อส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีคุณธรรม เอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเกิดการเรียนรู้ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจถึงคุณค่า ชาบซึ่งในความสุนทรีย์ของศิลปะ (สำนักงานคณะกรรมการและ

ราชกิจจานุเบกษา, 2554) และบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นแหล่งความรู้ประเภทบุคคลที่สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพประชาชนของประเทศโดยรวมได้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับเป้าหมายแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศและแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม
2. เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมและเป็นการศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยศึกษาในประเด็นทั้ง 5 ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านการประเมินผล

1. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดง ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ช่างหัตถศิลป์ไทย ช่างตีเค้น นักวิชาการด้านการศึกษาด้านศิลปกรรม เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล รวมทั้งสิ้น 19 คน

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดง ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ช่างหัตถศิลป์ไทย ช่างตีเค้น จาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน)

2. ในการศึกษาความคิดเห็นและแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จะใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง การดำเนินการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่ไม่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่เป็นอยู่ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล

ความต้องการ หมายถึง ความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นมาจากสภาพ ปัญหาและการดำเนินการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน บทบาทของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล

บทบาทในอนาคต หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล

ครูภูมิปัญญาไทย หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่งมีองค์ความรู้ มีความสามารถและทักษะอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรรปรุงแต่ง พัฒนา และถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน

ด้านศิลปกรรม หมายถึง ผลงานด้านศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ตามจินตนาการเพื่อความงาม ความพอใจ ทางด้านศิลปะ เช่น ทัศนศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ประยุกต์ศิลป์ นาฏศิลป์ หัตถศิลป์ คีตศิลป์ ดนตรี บทประพันธ์ กวีนิพนธ์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม หมายถึง กระบวนการจัดการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมใน ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่เป็น

แบบอย่างเฉพาะของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถทำให้บุคคลและสังคมเกิดการพัฒนา

ด้านผู้สอน หมายถึง ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่มีบทบาท เป็นผู้สอน ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย มีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมได้รับการรับรองวิทยฐานะ มีการสอน ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านเนื้อหาและหลักสูตร หมายถึง รายละเอียดในรายวิชาที่ใช้สอนมีการอธิบายหลักการ วัตถุประสงค์ คำอธิบายประกอบรายวิชา ที่เป็นของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อถ่ายทอด ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย สอดคล้องกับ นโยบายของรัฐบาลมีการถอดองค์ความรู้ และรวบรวมองค์ความรู้ หลักสูตรทันเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน ตามสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เนื้อหาตามบริบทของท้องถิ่น เช่น หมอลำ หนังตะลุง การทำตุ๊กล้านนา ศิลปะการป้องกันตัว เพื่อการจัดการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การนำองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาใช้ ในรูปแบบนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว กิจกรรมพิเศษ นิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ในอนาคต มีการจัดแสดงนิทรรศการด้านศิลปกรรมที่ทรงคุณค่า เช่น เครื่องดนตรี ผลงานของครู ขั้นตอนการทำงาน จัดแสดง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และนานาชาติ โดยใช้ภูมิปัญญาไทยเป็นสำคัญ มีพื้นที่ให้ผู้เรียนเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน หมายถึง สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้าน หรือสื่อประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ง่าย สะดวก ประหยัด และสามารถสามารถเรียนด้วยตนเอง ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และการประชาสัมพันธ์ ผลงานของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่น เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ การทำงานช่าง เพื่อประหยัดเวลาในการสอน เช่น เครื่องดนตรีพื้นบ้าน การประดิษฐ์งานหัตถศิลป์ การร้องเพลงหมอลำ มโนราห์ ลิเกฮูลู ศิลปะการป้องกันตัวประจำชาติ หนังตะลุง การทำเครื่องดนตรี การแกะสลักหนังใหญ่ การแกะสลักหนังตะลุง การตัดกระดาษ การแกะผลไม้ การฉลุลายประดับมุก เป็นต้น

ด้านการประเมินผล หมายถึง การติดตาม ประเมินผลจากทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการให้ตรงตามความต้องการ มีการประเมินประสิทธิภาพของครูภูมิปัญญาไทย หลักสูตร

ของภูมิปัญญาไทย มีกิจกรรมในการประเมินผล ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ประเมินผลการเรียนรู้ ในแบบอย่างที่เป็นรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทย (การสังเกต การทดสอบความสามารถเป็น รายบุคคล) เช่น คุณธรรม จริยธรรม ครูภูมิปัญญาไทยสามารถประเมินผล บุคคลที่สมัครตัวเข้ามา เรียน (ลูกศิษย์) ด้วยตัวของครูเอง ครูสามารถรู้ว่ามีผู้สืบผู้ทอดองค์ความรู้และจะไม่สูญหาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการในบทบาท ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมเพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนว ททางการแก้ไขปัญหาต่อไป

2. ผลการวิจัยทำให้ทราบบทบาทในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับครูภูมิปัญญาไทยในการ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในด้าน อื่นๆ นำไปสู่การ สนับสนุนการจัดทำนโยบายส่งเสริมต่อไป

3. ผลการวิจัยทำให้ได้สาระสำคัญนำไปสู่การส่งเสริม บทบาทในอนาคตของครูภูมิ ปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาสิ่งที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งมีข้อมูลปัจจุบันเป็นตัวกำหนดและยังสามารถนำสาระสำคัญที่ได้ จากการศึกษาวิจัยนำสู่การประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทที่เหมาะสมกับด้านอื่นๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และ ประเพณี และ ด้านโภชนาการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 2 แนวคิดภูมิปัญญาไทย

ตอนที่ 3 ทฤษฎีบทบาท

ตอนที่ 4 การวิจัยแบบเดลฟาย

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวความคิดการเรียนรู้การ เรียนรู้ตลอดชีวิตมีผู้กล่าวถึงมายาวนานแต่ได้มีการเผยแพร่ไปทั่วโลกจากการประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (World Conference on Adult Education) ที่จัดโดย UNESCO ที่กรุงมอนทรีออล (Montreal) ประเทศแคนาดา (Canada) ค.ศ.1960 ที่กรุงโตเกียว (Tokyo) ประเทศญี่ปุ่น (Japan) ค.ศ.1972 และที่กรุงไนโรบี (Nairobi) ประเทศเคนยา (Kenya) ค.ศ.1986 ซึ่งได้พัฒนาแนวความคิดการเรียนรู้เรื่อยมาตามลำดับ โดยมีสาระสำคัญคือ มนุษย์แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมในทุกขณะ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2554)

UNESCO (2548 อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล, 2554) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะต้องจัดการศึกษาโดยอาศัยวิธีการเรียนรู้ 4 รูปแบบ ซึ่งจะดำเนินไปตลอดชีวิต หรือเสาหลักแห่งองค์ความรู้ ได้แก่ 1) การเรียนเพื่อรู้ คือการฝึกฝนให้รู้วิธีที่จะเข้าใจ 2) การเรียนเพื่อปฏิบัติได้จริงเพื่อจะได้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมเราอยู่ 3) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันเพื่อสามารถมีส่วนร่วมและร่วมมือกับผู้อื่นในกิจกรรมทั้งปวงของมวลมนุษย์ 4) การเรียนรู้เพื่อชีวิตซึ่งเป็นหลักการที่สืบเนื่องจากหลักการแรก

ความหมายของ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” หรือ “การศึกษาตลอดชีวิต” จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆ ท่าน พบว่า มีคำอยู่ 2 คำ ที่ใช้เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตคือ Lifelong Education และ Lifelong Learning ก็คือการศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต คำ 2 คำนี้ใช้ในความหมายที่ใกล้เคียงกันมาก ถ้าพิจารณาในภาพรวมแล้วจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง นักการศึกษาบางท่านกล่าวว่าการให้ความหมายของคำว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” นั้น มีคำที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 คำ คือ ชีวิต (Life) ตลอดชีวิต (Lifelong) และการศึกษา (Education) หรือการเรียนรู้ (Learning)

1. คำว่า ชีวิต หรือ Life นั้น อาจมองในแง่ของพัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละช่วงชีวิต จะมีความเจริญเติบโต มีความเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้น ชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ภายนอก ได้แก่ สังคม ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา ศาสนา การเมือง ฯลฯ

2. คำว่า “ช่วงชีวิต” หรือ “Lifelong” นั้น อาจมองในแง่ช่วงเวลาของชีวิตของบุคคล ตั้งแต่เกิดจนตายจะต้องพบกับเหตุการณ์กับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย

3. คำว่า “การศึกษา” และ “การเรียนรู้” หรือ “Education” กับ “Learning” มีความคล้ายคลึงกันมาก นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำอธิบายไว้ว่าทั้ง 2 คำนี้ มักจะใช้แทนกันหรือใช้ในความหมายเดียวกัน แต่ถ้าวิเคราะห์ค่อนข้างลึกซึ้งจะพบว่าพอจะแยกให้เห็นความแตกต่างได้บ้าง ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการรวมการศึกษาในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่อ่อนเกิดจนตายเรียนรู้ได้ทั้งชีวิต และครอบคลุมถึงคนที่ศึกษาด้วยตนเอง คนในวัยทำงาน และผู้สูงอายุ

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการที่บุคคลได้รับความรู้และประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ และอยู่ในรูปของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งผู้เรียนได้รับในแต่ละช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย บางช่วงอาจจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่บางช่วงอาจจะได้เรียนรู้จากการศึกษาหลายรูปแบบผสมผสานกันและจากหลายแหล่งการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพ และปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิตได้อย่างเหมาะสมสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ตลอดชีวิตคือการเรียนรู้ที่ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียนหรือสถานศึกษา แต่สามารถเกิดขึ้นได้จากแหล่ง

เรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น บ้านพัก โรงงาน สถานที่ทำงาน ร้านค้า ตลาด วัด ห้องสมุดชุมชน ศาลาประชาคม สนามกีฬา สถานีอนามัย ทั้งนี้แหล่งความรู้เหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อชีวิตของความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนมีความเกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ภายในพื้นที่ของผู้เรียนหรือในท้องถิ่น ดังนั้นการการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีประโยชน์ มีคุณค่า ต่อประชาชน และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ทุกช่วงอายุ

รักกิจ ศรีสุรินทร์ (2547) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหมายถึงการรับรู้ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่เกิดจนตายจากบุคคลหรือสถาบันใดๆ โดยสามารถจะเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนต่างๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้ ทั้งนี้สามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาดตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาในภาพรวมทั้งหมดซึ่งครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตายไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง นายจ้าง ลูกจ้าง ผู้ที่ทำงาน ผู้ที่ยังไม่ได้ทำงาน ผู้ที่เกษียณอายุแล้ว

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

Dewey (1959) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นพร้อมกับชีวิตมนุษย์โดยอยู่คู่ขนานกับชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่ออกจากครรภ์มารดาจนถึงอายุชัย เพียงแต่ว่าไม่ได้รู้หรือตระหนักว่าได้เกิดการเรียนรู้ขึ้นตลอดเวลาในทุกช่วงชีวิตและเรียนรู้อยู่เสมอ เพราะคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการเรียนรู้หรือการศึกษาก็คือการที่บุคคลเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนหรือในสถานศึกษาเท่านั้นแต่แท้จริงแล้วการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของบุคคลเป็นการศึกษาที่อยู่ในรูปแบบที่ไม่ใช่การศึกษาในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่การศึกษาในโรงเรียนจะมีอยู่เพียงช่วงวัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งเป็นระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น แต่การศึกษาที่ไม่ใช่รูปแบบของโรงเรียนหรือการศึกษาหลังจากออกจากโรงเรียนนั้นยาวนานมากเมื่อเทียบกับการศึกษาในโรงเรียน

Cropley และ Dave (1978) กล่าวถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานใน 2 มิติ ดังนี้

1. การผสมผสานในแนวตั้งคือการศึกษามีความจำเป็นทุกช่วงชีวิตของบุคคล บุคคลควรได้รับการศึกษาทุกช่วงอายุตลอดชีวิตของเขา การศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิต การศึกษาในโรงเรียนไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมความต้องการของชีวิตทั้งหมดได้ ช่วงชีวิตที่ยาวนานที่สุดของบุคคลก็คือ ช่วงชีวิตหลังจากจบจากโรงเรียนไปแล้ว เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิต และการศึกษามีความสำคัญแก่บุคคลมากก็คือ การศึกษาจากภายนอกโรงเรียน เช่น การศึกษาจากเพื่อน จากครอบครัว จากชุมชน จากการทำงาน ฯลฯ การศึกษาจำเป็นสำหรับทุกช่วงอายุและควรจะใช้หลายวิธีการหลายกระบวนการ

2. การผสมผสานในแนวนอนหรือแนวราบ มิตินี้ Cropley และ Dave มองว่า การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาการเรียนรู้ควรประสานกันหลายๆ ส่วน ทั้งในโรงเรียนและแหล่งอื่นๆ ในสังคม การศึกษาควรจะผสมผสานระหว่างการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาในลักษณะอื่นๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิต แหล่งที่จะให้การเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะของเครือข่ายซึ่งจะผสมผสานรูปแบบและแหล่งการเรียนรู้ทั้งหมดที่มีในชุมชนและสัมพันธ์กับชีวิตจริง

Apps (1985) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เปลี่ยนทักษะ เจตคติโดยผ่านกระบวนการที่หลากหลาย นอกจากนั้นนักการศึกษาหลายท่านกล่าวว่าการเรียนรู้ อาจจะเป็นไปได้ทั้งแบบวงและแง่ลบ เช่น การเรียนรู้ที่จะแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพ ผู้ใหญ่ การเรียนรู้ที่จะประกอบอาชีพสุจริต การเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะความสามารถด้านภาษา ของตนเอง การเรียนรู้ที่จะแบ่งปันให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ฯลฯ เช่นนี้เป็นการเรียนรู้ไปในทางที่ดีไปในทางบวก ส่วนการเรียนรู้ไปในทางลบเช่น ถ้าเป็นนักเรียน ได้แก่ การเรียนรู้ที่จะลอกข้อสอบ จากเพื่อน การเรียนรู้วิธีที่จะหนีโรงเรียน การเรียนรู้วิธีที่จะเอาเปรียบผู้อื่น

UNESCO (2005) กล่าวถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องจัดการศึกษา โดยอาศัยวิธีการเรียนรู้ 4 รูปแบบ ซึ่งจะดำเนินไปตลอดชีวิตประกอบด้วยสี่เสาหลักแห่งองค์ความรู้ ได้แก่

1. การเรียนเพื่อรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการรวมความรู้สำคัญเข้าด้วยกันมีการศึกษาลงลึกในบางวิชา ซึ่งจะเป็พื้นฐานที่นำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับให้คนที่ชอบแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะและศักยภาพของผู้เรียน ช่วยสร้างความสามารถในการดำรงชีพอยู่ในสถานการณต่างๆ ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทดลองและพัฒนาความสามารถของตน โดยมีส่วนร่วมในโครงการประสบการณ์ในงานอาชีพหรืองานทางสังคม

3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้านและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข

4. การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ มีความรักและเคารพซึ่งกันและกัน สร้างความรู้ความเข้าใจในผู้อื่นทั้งแง่ประวัติศาสตร์ ธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมทางจิตใจ

สรุปได้ว่าความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การรับรู้ ทักษะ และเจตคติตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ทั้งที่ได้รับจากโรงเรียน และนอกโรงเรียน ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ มีการจัดตั้ง และไม่จัดตั้ง ทั้งที่มีการวางแผน และไม่มีการวางแผน แต่ทั้งนี้ถ้าต้องการเรียนรู้อย่างเป็นกิจจะลักษณะ มุ่งหวังให้เกิดผลอย่างจริงจัง และมีความต่อเนื่องกันโดยตลอดก็จำเป็นต้องมีการวางแผนการเรียนและดำเนินกิจกรรมไปตามแบบแผนที่ตั้งไว้ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดจากการวางแผนจะเป็นการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สุนทร สุนันทชัย และคณะ (2532) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงาน มีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเพราะสภาพสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม เพราะปัญหาสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการแข่งขันเอารอดเอาเปรียบ มีความแตกต่างในเรื่องของกลุ่มคน คนจน คนรวย ประเพณีดั้งเดิมของประเทศต่างๆ หรืออารยธรรมต่างๆ ถูกครอบงำอย่างรวดเร็วโดยวัฒนธรรมใหม่ๆ จึงจำเป็นต้องให้การศึกษากับประชาชนเพื่อให้รู้จักเลือกสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง สังคมปัจจุบันเพื่อรองรับกับบทบาทชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

3. ด้านความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าและรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก มีการผลิตเครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการประกอบอาชีพ การคมนาคมเจริญขึ้นการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารรวดเร็วขึ้นเกิดองค์ความรู้ใหม่ตลอดเวลาส่งผลให้วิชาต่างๆ ที่มีอยู่เดิมล้าสมัย

4. ด้านการเมืองและการปกครองในระบบประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนในการปกครองประเทศและมีสิทธิในการได้รับ

การศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันประเทศต่างๆ จึงต้องปรับระบบการศึกษาให้พร้อม การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนทุกๆ คนในสังคม ทำให้คนมีฐานะเท่าเทียมกันเกิดการแลกเปลี่ยน ความรู้และข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับพลเมืองควรให้อิสระและ เสรีภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย การดำเนินชีวิตถูกกำหนดด้วยกรอบของเวลา ความสัมพันธ์ของบุคคล ครอบครัว บุคคลใน ครอบครัวมีเวลาให้แกกันน้อยลง มีความสัมพันธ์กันน้อยลง สังคมเน้นการผลิตและการบริโภค ค่านิยมของสังคมขึ้นอยู่กับว่ามีมากหรือน้อยทางด้านทางวัตถุมากกว่า

6. ด้านโครงสร้างประชากร เมื่อก่อนประชากรในวัยเด็กจะมีจำนวนมาก เมื่อ เปรียบเทียบกับพีระมิดก็จะเป็นส่วนฐานกว้างแต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปฐานแคบลงแต่จะป่องตรง กลาง คือ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน แสดงว่าจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้นเพราะคนอายุยืนยาวขึ้นการ เปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างเช่นนี้ การศึกษาต้องเปลี่ยนทิศทางไป แทนที่จะมุ่งให้การศึกษาแก่ เด็กเราก็มุ่งให้การศึกษาแก่ประชากรในวัยแรงงาน แล้วก็มุ่งให้การศึกษาแก่คนที่สูงอายุ เกษียณอายุและการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุให้มากขึ้น

7. ด้านการจัดการศึกษาที่มีจำกัดในปัจจุบันของประเทศไทยและประเทศที่พัฒนา แล้ว เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ยังพบว่ามี 1 ใน 3 ของคนที่จบการศึกษา ภาคบังคับแล้ว ไม่มีโอกาสได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลังจากออกนอกระบบไปแล้ว และที่พบอยู่ใน ปัจจุบันการจัดการศึกษา ยังไม่เอื้อต่อการศึกษาตลอดชีวิต โอกาสของการได้รับการศึกษาของ บุคคลยังไม่เท่าเทียมกันโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

อัญชลี ธรรมาวีทิกุล (2551) กล่าวว่า ความสำเร็จของการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้ คนเราสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมเพื่อตัวเองได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นคนเราจึงต้องเรียนรู้อยู่เสมอและเป็นไปอย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต และยิ่งเราเชื่อว่าคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เรายิ่งต้อง ส่งเสริมให้คนในสังคมอยู่ได้อย่างมีความสุข สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุค ปัจจุบัน และใช้การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นปัจจัยของการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์ปัญญาและรู้จักการ แก้ไขปัญหาเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) กล่าวว่า iva การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นนโยบายสำคัญเพื่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนและ

ดำเนินการอย่างจริงจัง การสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นระบบควรมีกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน และทิศทางที่ชัดเจน

1. ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ ทุกรูปแบบของการเรียนรู้ไม่เพียงเฉพาะการศึกษาที่เป็นของทางการ เท่านั้น
2. ดำเนินการจัดสรรทรัพยากรในการใช้ประโยชน์จากทุกภาคส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ทุกช่วงเวลาในชีวิต
3. ดำเนินการปรับปรุง การบริการ ให้มีคุณภาพ มีความเป็นธรรม ครอบคลุมทุกพื้นที่ ประชาชนสามารถเข้าถึง การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ
4. ดำเนินการ สร้างความร่วมมือ ของทุกภาคส่วน ในสังคม
5. สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านทักษะการดำรงชีวิตสำหรับทุกคนในสังคม

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญต่อสังคมในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจและสังคม ประชากร ถ้าบุคคลและองค์กรในสังคมมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขโดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการให้กับคนในสังคมได้รับการศึกษา มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ คุณธรรม จริยธรรมอันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพสามารถอยู่ร่วมในสังคม ร่วมกับคนอื่น อย่างมีความสุขตลอดชีวิต

การเรียนรู้หรือการศึกษาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหมายความว่าการศึกษาทุกประเภทหรือทุกรูปแบบคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

1.3 คุณลักษณะพิเศษของแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีมุมมองแบบองค์รวมครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกด้านโดยมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงความรู้และความสามารถในการแข่งขันของบุคคล ที่ปรารถนาเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้คุณลักษณะ 4 ประการของแนวคิดการเรียนรู้ (รักกิจ ศรีรินทร์, 2554) ได้แก่

1. มีมุมมองอย่างเป็นระบบ คือคุณลักษณะที่พิเศษที่สุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรอบแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของอุปสงค์ และอุปทานของโอกาสการเรียนรู้ ที่เป็นส่วนใหญ่

ของระบบที่มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งครอบคลุมวงจรชีวิตทั้งหมด และประกอบด้วยรูปแบบต่างๆ ของการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเปลี่ยนแปลงจากมุ่งเน้นด้านอุปทานเป็นศูนย์กลาง ในรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงสถาบันที่เป็นทางการไปสู่ด้านอุปสงค์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก

3. มีแรงจูงใจที่จะเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ต้องมุ่งเน้นที่จะพัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ที่ตนเองเป็นผู้ชี้นำ

4. มีวัตถุประสงค์ของนโยบายการศึกษาที่หลากหลาย มุมมองวงจรชีวิตที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการศึกษาที่หลากหลาย อาทิ การพัฒนาบุคลิกภาพ การพัฒนาความรู้ วัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์เหล่านี้ อาจเปลี่ยนไปในแต่ละช่วงชีวิตของคนๆ หนึ่ง

สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง เสมอภาคและสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้ เกิดการตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตระหนักในความจำเป็นของการอยู่อาศัยแบบพึ่งพาเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทั้งตนเอง ชุมชนและสังคม เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ตอนที่ 2 แนวคิดภูมิปัญญาไทย

2.1 ความหมายของภูมิปัญญาไทย

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษา นับว่าเป็นสิ่งสำคัญของผู้บริหาร ครู และท้องถิ่นในการที่จะสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากล การนำ ความรู้ใหม่ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่อนาคตที่กว้างไกล แต่พื้นฐานความรู้เก่าๆ นับแต่อดีตมา ก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการคิดค้น สืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่า (อุดม เขยกิจวงศ์, 2546) เกิดการสร้างความคิดตระหนัก ความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่จะเกิดขึ้นมาได้เลย หากอนุชนรุ่นหลังมิได้รับรู้ เรียนรู้ และศึกษาถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2546) สังคมไทยปัจจุบันเราจะพบว่ามีคำอื่นที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอีกหลายคำ เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) และภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้ว่า หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเล่มที่ 19 (2535) กล่าวว่าภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึงความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคนซึ่งได้เรียนรู้มาจากพ่อแม่ปู่ย่าตายายญาติพี่น้องและผู้มีความรู้ในชุมชน

นันทสาร สีสลับ และคณะ (ม.ป.ป) กล่าวว่า ภูมิปัญญา ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถรวบรวม ได้ดังนี้ คำว่า ภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

ประเวศ วะสี (2534) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เราเรียนมา แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษา และวัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันหมด

อังกุล สมคะเนย์ (2535) กล่าวว่า มวลความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

เสวี พงศ์พิศ (2536) ได้ศึกษาประเภทของภูมิปัญญาไทยพบว่ามีกำหนดสาขาภูมิปัญญาไทยอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่หน่วยงาน องค์กร และนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนด สำหรับการศึกษานี้ ขอเสนอแนวคิดแบบกว้างๆ เป็น 2 ระดับ คือ 1) ภูมิปัญญาระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอดีต การเสียเอกราช การสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติตราบนานทุกวันนี้ เช่น กรณีการกอบกู้เอกราช ของพระนเรศวรมหาราช การป้องกันตนเองไม่ให้เกิดเป็นเมืองขึ้นสมัยยุคล่าอาณานิคม เป็นต้น ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น และ 2) ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาของชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นเป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง หรือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนาน ของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้ชีวิตถาวรในป่าเขา น้ำ ฟ้า ดิน หญ้า สัตว์ป่า พืช แมลง และธรรมชาติรอบตัวเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของพวกเขา

สามารถ จันทรสุรย์ (2536) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาที่มีลักษณะที่เป็นนามธรรมเป็นโลกทัศน์ซึ่งเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า มีความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน และลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่นๆ

ปรีชา อุตระกุล (2539) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีต และเป็นเรื่องราวของการจัดความสัมพันธ์ ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับคน คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านทางกระบวนการทางจารีตประเพณี วิธีการทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือ เพื่อให้เกิดความสงบสุข ทั้งในที่ประชุมชน หมู่บ้าน และส่วนที่เป็นปัจเจกชนของในเรื่องเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของคำว่าภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาติ ว่าหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัยและเป็นภูมิปัญญาที่คนทั้งชาติใช้และปฏิบัติร่วมกัน

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2542) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญา (Wisdom) เป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้น ทั้งเฉพาะตัว ท้องถิ่น สังคม หรือ เป็นสัจธรรมของมนุษย์โดยรวม ซึ่งแต่ละสังคมก็มีภูมิปัญญาของตัวเองดังนั้นภูมิปัญญาก็คือ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความเชื่อ พฤติกรรมที่สั่งสมไว้อันเป็นผลมาจากการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ดังนี้

1. ความเชื่อโลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
2. วิธีการดำรงชีวิตการแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ศิลปะหัตถกรรม การประดิษฐ์ในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค
4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาประสบการณ์การให้การ ศึกษาอบรมและการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของตนด้วย

ทมลา วัฒนสิน (2544) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ถือเป็นผลงานของชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นและส่วนมากมักเป็นผู้ไม่ประสงค์จะออกนามภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำมีการจัดการและเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย

จันทร์เพ็ญ ทรัพย์ประชา (2544) กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับธรรมชาติ แวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นของชาวบ้านเองถ้าหากเกิดปัญหาทางด้านความไม่สมดุลกันขึ้นก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบสุขเกิดปัญหาในหมู่บ้านและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ให้ความหมายของคำว่าครุภูมิปัญญาไทย หมายถึง ผู้ทรงภูมิปัญญาซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน และได้รับการยกย่องจากสภาภูมิปัญญาไทย ให้ดำรงตำแหน่งครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาไทย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครุภูมิปัญญาไทย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. วุฒาจารย์ เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ยังประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นเป็นวิทยากรระดับต้น
2. ปัญญาจารย์ เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ยังประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อมนุษยชาติในระดับชาติ เป็นวิทยากรระดับกลาง
3. เมธาจารย์ เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ยังประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อมนุษยชาติ เป็นวิทยากรระดับสูง

ผุสดี ภูอินทร์ (2545) กล่าวว่า ครุภูมิปัญญาหมายถึงผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้สั่งสมประสบการณ์มานานในเรื่องที่ท้านเชี่ยวชาญ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรม เกษตรกรรม ศิลปะการทำอาหาร ดนตรี นาฏศิลป์

สุกัญญา ไหมเครือแก้ว (2547) กล่าวว่าภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของชาติภูมิปัญญาเป็นฐานของวิถีคิดและจุดรวมของจิตสำนึกของคนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาหมายถึงความรู้ความสามารถที่สะสมขึ้นมาจากรากฐานของประสบการณ์ชีวิตและสังคมทั้งที่ค้นพบได้เองและมีการสืบสานต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับหรือเป็นวัฒนธรรม

2.2 ประเภทของภูมิปัญญาไทย

ตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาซึ่งได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 ได้กำหนดขอบข่ายภูมิปัญญาไทยและประเภทของภูมิปัญญาไทยจำแนกตามแหล่งการเกิดจาก 4 กลุ่มดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

1. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คือ องค์ความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาในการปรับตัวโดยมีการเรียนรู้และสืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่นั้นๆ หรือเป็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบ้านในพื้นที่

2. ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ทักษะและวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน ที่ได้มาจากประสบการณ์แต่ละประสบการณ์ แต่ละเรื่องและแต่ละสภาพแวดล้อม โดยมีเงื่อนไขของปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป สำหรับการนำมาใช้แก้ปัญหาทั้งนี้ ต้องอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเองเป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต รวมทั้งเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่างยาวนาน ส่งผลให้มีโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการมีเหตุและมีผลในตัวเอง จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่งเหล่านี้ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตรอดอยู่รอดสร้างสรรค์การผลิตและช่วยในด้านการทำงาน

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไป ในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เองเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนนั้นๆ ที่เรียนรู้ผ่านกระบวนการศึกษาสังเกตคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจนเกิดปัญหาในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ จนกระทั่งสิ่งที่เรียนรู้หลายๆ เรื่องได้ถูกประกอบกันขึ้นแล้วตกผลึกเป็นองค์ความรู้สมัยใหม่ที่ช่วยในการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหาช่วยการจัดการและปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเราจึงควรมีการสืบค้น รวบรวมศึกษา ถ่ายทอดพัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

4. ภูมิปัญญาไทย คือ องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ปรับปรุงแต่งและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) ได้จัดแบ่งประเภทของครุภูมิปัญญาไว้ 9 ด้าน คือ

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสานการแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต เช่น การแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีเหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น การนวดแผนโบราณการดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้านการดูแลและรักษาสุขภาพแผนโบราณไทย เป็นต้น

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน เช่น การจัดการเรื่องกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษาตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่น ของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

8. ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้ หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการ ประพฤติ ปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ และปรุงแต่ง อาหารและยา ได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็น สินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายรวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ศูนย์คติชนวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ได้สรุป ผลการวิจัยวรรณกรรม และการวิจัยภาคสนามพบว่าคนไทยใช้คำว่า “ภูมิปัญญา ภูมิปัญญา ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย” ในความหมายเดียวกันการให้ความหมายมี ลักษณะใกล้เคียงกัน เพียงแต่ใช้คำนิยามว่า “ชาวบ้าน ท้องถิ่น ท้องถิ่นไทย หรือไทย” เพื่อกำกับ ขอบเขตของความหมายเท่านั้นเมื่อนำมาพิจารณาเทียบกับความหมายของคำว่า Traditional Knowledge คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากจะใช้คำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ก็จะไม่ครอบคลุมภูมิ ปัญญาหลัก ของชาติ หากจะใช้คำ ว่า “ภูมิปัญญาไทย” คำว่า “ไทย” ก็จะไม่ชี้เฉพาะกลุ่มชาติ พันธุ์ไท เนื่องจากภูมิปัญญาครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นนามธรรมและส่วนที่เป็นวัตถุธรรม การแบ่ง ประเภทภูมิปัญญา จึงค่อนข้างยาก การแบ่งประเภทภูมิปัญญาจึงเป็นการ พยายามจัดหมวดหมู่ อาจมีภูมิปัญญาที่อยู่นอกเหนือ 12 ประเภท และบางภูมิปัญญาอาจจัดอยู่ได้ในหลายประเภท ศูนย์คติชนวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ได้แก่ องค์ความรู้ ทักษะและเทคนิค ด้านเกษตรกรรม เช่น การคัดเลือกพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูก การทำนาปลูกข้าว การทำการเกษตรแบบ ผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิตและการรู้จักปรับใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ ถ่ายทอดและ สืบทอดผลงานด้านภาษา เช่น ตัวอักษร ตัวเลข ภาษาเขียน ภาษาพูด ภาษาท่าทาง ภาษาสัญลักษณ์ รวมทั้งวรรณกรรมรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรม มุขปาฐะเช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย สำนวนภาษิต ฯลฯ

3. ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ได้แก่ องค์ความรู้และความสามารถในการ ประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอน ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี ในการสร้างสรรค์

4. ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ได้แก่ องค์ความรู้และความสามารถในการสร้างสรรค์ ถ่ายทอดและสืบทอดผลงานทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและประยุกต์ศิลป์ เช่น การเขียนภาพบนผ้า การสักลาย การหล่อพระพุทธรูป การสร้างบ้านทรงไทย เป็นต้น

5. ภูมิปัญญาด้านนันทนาการ ได้แก่ องค์ความรู้และความสามารถด้านการ สร้างสรรค์ ถ่ายทอดและสืบทอดศิลปะการแสดง การร่ายรำ ดนตรี การละเล่นและกีฬา ของราชสำนักและของ พื้นบ้าน เช่น โขน ละคร หนังตะลุง ฟ้อนเล็บ ตีคลี ตะกร้อ เป็นต้น และยังรวมทั้ง ศิลปะการต่อสู้ เช่น กระบี่กระบอง มวย รำดาบ รำกริช เป็นต้น

6. ภูมิปัญญาด้านอาหารการกิน ได้แก่ องค์ความรู้และความสามารถในการเลือกสรร พืช และสัตว์ในท้องถิ่น มาประดิษฐ์และปรุงแต่งเป็นอาหาร กระบวนการทำอาหาร เครื่องใช้ไม้ สอย ความเชื่อ ค่านิยมและธรรมเนียมในการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับความต้องการของ ร่างกาย ในสภาวะการณ์ต่างๆ เช่น อาหารสำหรับผู้ป่วย อาหารสำหรับแม่ลูกอ่อน ตลอดจนการแปร รูปเป็น สิ้นค้า

7. ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ได้แก่ องค์ความรู้และความสามารถในการเลือกสรร วัสดุ การสร้างสรรค์เชิงศิลปะและกระบวนการประดิษฐ์งานหัตถกรรมและสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เช่น การ ทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย การทอเสื่อ การประดิษฐ์ของเล่น การประดิษฐ์พวงมาลัย เป็นต้น

8. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ/การทำมาหากิน ได้แก่ องค์ความรู้ในการ ประยุกต์วิธี การทำมาหากินกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสังคม เช่น การจับปลา การเลี้ยงไก่ ชน การล่าสัตว์ เป็นต้น

9. ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ องค์ความรู้ ในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์พัฒนาและการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การเลือกทำเลที่อยู่อาศัย การสร้าง บ้านเรือนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การทำแนวปะการังเทียม การปลูกป่าชายเลน การจัดการ ป่าต้นน้ำและป่าชุมชน พิธีบวชป่า พิธีสืบชะตาแม่น้ำ พิธีทำขวัญผึ้ง การทำห้องร้อง และการขุด ลำประโดงของชาวสวน การนำพืชมาใช้ประโยชน์ในด้านอื่น การรู้แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ เป็นต้น

10. ภูมิปัญญาด้านการบริหารจัดการชุมชน ได้แก่ องค์ความรู้ในการบริหารจัดการ องค์กร ชุมชน และสวัสดิการชุมชน การจัดการเพื่อสาธารณประโยชน์ กองทุนและธุรกิจชุมชน การ

ผลิต การทำมาหากิน การประกอบอาชีพเพื่อความมั่นคงของชุมชน เช่น การจัดกองคาราวาน ระบบนาย ้อย เพื่อนำวัวควายไปขายของชาวอีสาน เป็นต้น

11. ภูมิปัญญาด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านหรือเทคนิควิธีการ ได้แก่ องค์ความรู้และกระบวนการในการสร้างสรรค์ ซึ่งพัฒนามาจากทักษะพื้นฐานที่สืบทอดมาตามประเพณี

12. ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพและการรักษาโรค ได้แก่ องค์ความรู้และการจัดการด้าน สุขภาพอนามัยที่ชุมชนสืบทอดกันมา เช่น การนวดแผนโบราณ การต่อกระดูก การพอกยาสมุนไพร ยาพาด ตลอดจนยาสมุนไพร ตำรับตำรายาต่างๆ เช่น ตำรับยาไอศถพระนารายณ์ หมอตำแย หมอ นวด เป็นต้น

สรุปได้ว่าองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของการดำเนินชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปูรงแต่ง และถ่ายทอดสืบทอดกันมารวมทั้งจากการพัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้โดยมีรากฐานมาจากความเป็นไทยเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของตนและคนไทยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัยและสอดคล้องกับภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่นั้นๆ เหล่านี้เรียกว่า “ภูมิปัญญาไทย” โดยมีบุคคลที่มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้หรือเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่งมีองค์ความรู้เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญามาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนคือ “ครูภูมิปัญญาไทย” ตามความหมายของสภาการศึกษานั้นเอง

2.3 ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทยจากการกำหนดลักษณะของภูมิปัญญาที่มีความสำคัญแตกต่างกันไปตามแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยดังนี้

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไทย ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior)

2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และ คนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ

3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต

4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหาการจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม

5. ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่อง ต่างๆ

6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง

7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาการสังคมตลอดเวลา

นันทสาร สีสลับ (2541) และ ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2542) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาไทยสามารถสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและแสดงออกมาในลักษณะของภูมิปัญญาหรือวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ออกมาใน 3 ลักษณะ

1. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืชและธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

กรมวิชาการ (2545) กล่าวไว้ว่าลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คติ ความเชื่อ ความคิด หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากสังคมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา
2. ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
3. การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย
4. แนวความคิด หลักการปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชนซึ่ง เป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศูนย์คติชนวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) ได้สรุปผลการวิเคราะห์ลักษณะของภูมิปัญญา ทำการวิเคราะห์สาระจากเอกสารโดยใช้กรอบการมองเชิงระบบและทฤษฎีทางการสื่อสารผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1. สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภูมิปัญญาเป็นความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งที่ เหนือธรรมชาติ อิทธิพลจากศาสนาพุทธ พราหมณ์ ผี อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน อยู่บนรากฐานของความสำนึกรับผิดชอบที่ดึงมาต่อชุมชนสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรมมีเอกลักษณ์หรือมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น

2. ที่มาของภูมิปัญญาการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์จากผู้อาวุโสของชุมชน เกิดจากประสบการณ์การใช้ชีวิตในธรรมชาติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในรูปของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติและข้อห้าม เช่น ความเชื่อ เรื่องผี ระบบเหมืองฝาย เกิดจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ประสบการณ์ด้านอาชีพ การรักษาโรค เป็นต้น เกิดจากประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน วัฏธรรมที่แสดงออกคือความเชื่อเรื่อง บรรพบุรุษ และพิธีกรรมต่างๆ ประสบการณ์โดยตรงของชีวิตผู้นั้นหรือกลุ่ม ได้รับจากความรู้ ความคิดของผู้อื่นจากประสบการณ์หรือกลุ่มอื่นๆ ปรากฏสิ่งสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ จากประสบการณ์ตนเองและการคำบอกเล่าสั่งสอน โดยผู้อื่น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ วัตถุซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน ในทำนองที่ที่ปัจเจกตา (เป็นหลักการทางพุทธศาสนากล่าวถึงความเกี่ยวเนื่องกันของเหตุและผล)

3. กระบวนการจัดการภูมิปัญญา การบูรณาการสูง เป็นพลวัต มีความเชื่อมโยง มีการสะสม สั่งสมความรู้มาแต่ในอดีต มีการกระจายความรู้ มีการถ่ายทอดความรู้

4. ช่องทางในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ระบบสังคม ระบบการผลิต พิธีกรรมต่างๆ การประกอบอาชีพ การทำมาหากิน การเกษตร ทัศนกรรม วิถีชีวิตประสบการณ์ของชาวบ้าน ทางจารีต ประเพณี การแสดงพื้นบ้าน งานศิลปะต่างๆ

5. รูปแบบของภูมิปัญญา กฎเกณฑ์ ค่านิยม คำสอน พฤติกรรม ความคิด ความรู้ ความเชื่อ ความเห็น ความสามารถ ความฉลาดไหวพริบ

6. เป้าหมายของภูมิปัญญาทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ลดการพึ่งพาจากภายนอก ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชนและหมู่บ้านทำให้สามารถหรือมีแนวทางในการแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและระหว่างชุมชนได้อย่างเหมาะสมทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพแก่คนส่วนใหญ่ในชุมชนพื้นความรู้ในเรื่องต่างๆ การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม แกนหลักหรือกระบวนการทัศน์ในการมองชีวิต การสร้างสรรค์และปรับปรุงระบบความรู้ของชาวบ้าน

7. ลักษณะของภูมิปัญญาทางทฤษฎี (ตัวองค์ความรู้) ทางปฏิบัติ (การใช้ความรู้)

8. การถือครองภูมิปัญญาเป็นของปัจเจกบุคคลเป็นของชุมชน

กล่าวโดยสรุปลักษณะของภูมิปัญญาไทยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อมคนกับธรรมชาติโดยคนมีกระบวนการทัศน์ มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ของตนเองในการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม อย่างเป็นองค์รวมซึ่งเป็นกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต โดยเฉพาะในการใช้แก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางสังคมตลอดเวลา

2.4 ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม

1. ความหมายของศิลปะตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2530) หมายถึง การประดับฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกให้เห็นอารมณ์สะท้อนใจ และ บุศรินทร์ คำหุ้ง (2544) ได้สรุปความหมายของคำว่าศิลปกรรมตามความคิดเห็นของนักวิชาการ และหน่วยงานที่สำคัญ (อ้างถึงใน บุศรินทร์ คำหุ้ง, 2544) มีดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2527) กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำว่า “ศิลปะไทย” คือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีรูปแบบที่แสดงออกถึงความเป็นมาของชนชาติไทยจัดเป็นศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยอุดมคติ ดำรงไว้ตามเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติที่มีการสืบทอด ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ

จีรพันธ์ สมประสงค์ (2532) กล่าวไว้ว่าศิลปะ คือ ร่องรอยหลักฐานงานศิลปะที่พบในแผ่นดินไทยสามารถสะท้อนให้เห็นถึง รูปแบบของศิลปะแบบไทยที่มีการพัฒนาสืบทอด ต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานจนพัฒนามาเป็นศิลปะประจำชาติไทยซึ่งการจัดแบ่งศิลปะประจำชาติที่พบในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ 1) ยุคก่อนประวัติศาสตร์ชาติไทย 2) ยุคประวัติศาสตร์ชาติไทยตอนต้น ได้แก่ ศิลปวัตถุ ที่พบเป็นหลักฐานทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ในสมัยทวารวดี เทวรูปรุ่นเก่า ศิลปะสมัยศรีวิชัยและ ศิลปะสมัยลพบุรี 3) ยุคศิลปะประเพณีไทยหรือยุคศิลปะประจำชาติไทย เริ่มตั้งแต่ สมัยเชียงแสน สมัยสุโขทัย สมัยอู่ทอง สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบันซึ่งศิลปะประจำชาติไทยที่พบมีความแตกต่างกันไปตามอิทธิพลของศิลปะในแต่ละยุคแต่ละสมัย และตามอิทธิพลของสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ และขนบธรรมเนียมประเพณีประกอบกันซึ่งหลักฐานทางศิลปกรรมได้สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของศิลปะประจำชาติไทยในแต่ละยุคสมัยยังคงรูปแบบของศิลปะที่มีศิลปะแบบเฉพาะของตนเอง ที่เรียกว่า ศิลปกรรมไทย

โชดก เก่งเขตรกิจ (2533) กล่าวไว้ว่า ศิลปะไทยหรือศิลปะประจำชาติไทยนั้นเป็นศิลปะที่มีรูปแบบเฉพาะ เป็นแบบอย่างของชนชาติไทยที่เกิดจากความเชื่อ ความศรัทธาของชนชาติไทย ที่ถูกสร้างสรรค์ด้วยอุดมคติเป็นการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติที่มีการสืบทอด เนื่องกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจังหวัดนครราชสีมา (2536) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปกรรม (อ้างถึงใน บุศรินทร์ คำหุ้ง, 2544) กล่าวไว้ว่า หมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งในอดีต และปัจจุบันด้วยความสามารถโดยใช้สติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ และได้รับ

การยกย่องว่ามีคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และองค์การ UNESCO ได้บัญญัติไว้ว่า หมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

- 1) อนุสรณ์สถาน สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญที่ประกอบด้วยโครงสร้างทางโบราณคดีถูกจารึกไว้ว่า มีคุณค่า ดีเด่น ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะหรือเทคโนโลยี
- 2) กลุ่มอาคาร ที่อยู่แยกกันหรืออยู่ต่อเนื่องกัน หรือที่ตั้งอันเหมาะสมในภูมิทัศน์ที่ทำให้เกิด คุณค่า ดีเด่นด้านประวัติศาสตร์ศิลปะหรือเทคโนโลยี
- 3) สถานที่ใดๆ ที่เป็นผลงานของมนุษย์ หรือผลงานอันผสมผสานกันของธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นหรือพื้นที่ใดๆ ที่รวมถึงโบราณสถานมีคุณค่า ดีเด่น ด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาดวงศวิทยา หรือมานุษยวิทยา เป็นต้น

วิทย์ พิณคันเงิน (2543) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของศิลปกรรมไทย คือ คุณลักษณะพิเศษของศิลปกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาไทย มีระเบียบ วิธีการ สามารถสะท้อนถึงภูมิปัญญาไทยที่บรรพบุรุษไทยสืบทอดกันมา เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยด้านจิตรกรรม คือช่างไทยที่มีความสามารถอันเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดคือการผูกลายที่มีระเบียบแบบแผนที่รัดกุมแต่จะไม่บังคับอย่างตายตัว สามารถจะผูกลายโดยมีช่องไฟสวยงาม และแฝงคติข้อคิดลงไปในภาพที่เขียน

2. ภูมิปัญญาไทยด้านประติมากรรม คือช่างไทยที่รู้จักใช้วิธีการ ย่อส่วน งานประติมากรรม โดยเลียนแบบมาจากธรรมชาติด้วยการปั้น หรือการปั้นพระเครื่องขนาดเล็กด้วยการเลือกใช้วัสดุที่มีส่วนผสมคุณภาพดี ในงานปั้นปูนสด การหล่อโลหะ และการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมเพื่อนำมาแกะสลักเป็นงานประติมากรรม ได้อย่างสวยงาม วิจิตรบรรจง ได้แก่ งามช่างเขาสัตว์ เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาไทยด้านสถาปัตยกรรม คือช่างไทยที่ทำงานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทย ที่มีความรู้ ความสามารถ ด้านการก่อสร้าง สามารถเขียนแบบ คำนวณแผนผังที่แฝงไว้ด้วยคติธรรมตามความเชื่อทางศาสนาที่ปรากฏในผลงานการออกแบบก่อสร้างที่สามารถพบเห็นสถาปัตยกรรมภายใน พุทธสถาน วัด เช่น ความหมายของการออกแบบส่วนฐานของอุโบสถ วิหาร พระเจดีย์ พระพุทธรูป หมายถึง “ศีล” ให้มีความมั่นคงแข็งแรงความหมายของตัวอาคารออกแบบเปรียบเทียบกับ “การฝึกสมาธิ” และความหมายของส่วนบนสุดของสถาปัตยกรรมหมายถึง “ปัญญา” ที่เกิดจากการทำสมาธิในคติความเชื่อทางพุทธศาสนา

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมหมายถึงผลงานศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่เกิดจากการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และนำมาสร้างสรรค์หรือปรับปรุง

ประยุกต์ขึ้นใหม่ตามความนิยมของยุคสมัยและยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามแบบอย่างโดยยึดหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่มีการสืบทอด ต่อกันมาของเผ่าไทย และกลายเป็นศิลปะประจำชาติไทยของเราในที่สุด และ ความสำคัญของศิลปกรรมไทยงานศิลปกรรมก็จะสะท้อนชีวิตความเป็นไปของกลุ่มชนนั้นเสมอ อาจเป็นการแสดงออกในลักษณะต่างกัน เช่น ความรู้สึกทางความงามทางเชื้อชาติ ความรู้สึกในแบบอย่างศิลปะที่นิยมกัน หรืออาจเป็นความรู้สึกในลักษณะเฉพาะของตนเอง หรือ ในลักษณะรูปแบบในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นสำคัญ

2. ความสำคัญของศิลปกรรม ตามคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในการแสดงปาฐกถาศุติสนธิ์ครั้งที่ 22 กล่าวไว้ว่า "การสืบทอด ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องสำคัญในสยามประเทศสามารถดำรงอยู่เป็นปึกแผ่นมั่นคง ผ่าน วิฤตการณ์ต่างๆ และสามารถสร้างสรรค์อารยธรรมของชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องย้อมพิสูจนีได้ว่าคนในชาติมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์สั่งสมไว้ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ศิลปวัตถุและหลักฐานต่างๆ จารีกภูมิปัญญาและการสืบทอดภูมิปัญญาศิลปกรรม สามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ จากการสร้างพุทธศิลป์อันงามเลิศเป็นการแสดง ให้เห็นพัฒนาการทางจิตวิญญาณที่บรรลุดุธรรมระดับสูง เช่น ประติมากรรมพระพุทธรูปชินราช สถาปัตยกรรม และวิศวกรรมวัดชัยวัฒนาราม วัดอรุณราชวราราม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง วัดเบญจมบพิตร หรือความรู้ภูมิปัญญาในจารึก วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เกี่ยวกับการสร้างกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพมหานคร" (เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2550) และ นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยของ บุศรินทร์ คำหู่ (2544) ยังได้สรุปตามความคิดเห็นของ นักวิชาการเกี่ยวกับความสำคัญของศิลปกรรม(อ้างถึงใน บุศรินทร์ คำหู่, 2544) ที่มีการสรุปไว้ ดังต่อไปนี้

ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2538) ได้จัดแบ่งงานทัศนศิลป์ประจำชาติ ออกเป็น 3 สาขา ได้แก่ จิตรกรรมไทย ประติมากรรมไทย และสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งล้วนมีรูปแบบแห่งอุดมคติที่ลง ตัวอย่างถึงที่สุดยากที่จะดัดแปลงเป็นอย่างอื่น และศิลปกรรมไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทไทย โดยแต่ละประเภทได้มีผู้อธิบายไว้ สรุปได้ดังนี้

1. จิตรกรรมไทยคือ ศิลปะที่เกี่ยวข้องกับภาพเขียน และภาพเขียนบนผนังจัด อยู่ในสาขาทัศนศิลป์มีเนื้อหาแนวคิดสะท้อนให้เห็นความเป็นมาของชีวิตในไทยตามคตินิยมที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมาภายนอก (อ้างถึงใน วาสนา บุญสม, 2541) จิตรกรรมไทยเป็นภาพเขียนสี ซึ่งมักเขียนไว้ตามอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาจุดประสงค์ของการเขียนภาพจิตรกรรม คือ

การประดับตกแต่ง และเป็นการเล่าเรื่อง และแสดงธรรมบางประการไปด้วย (อ้างถึงใน จีรพันธ์ สมประสงค์, 2532)

2. ประติมากรรมไทย คือ ผลงานที่เกิดจากการปั้น แกะสลัก หล่อเป็นรูปต่างๆ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป รูปมนุษย์ และสัตว์ โดยเฉพาะพระพุทธรูปนั้นถือว่าเป็นประติมากรรมสำคัญที่แสดงถึงความสามารถอันสูงส่งของช่างไทย เพื่อเป็นสื่อเพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธรองค์ (อ้างถึงใน จีรพันธ์ สมประสงค์, 2532)

3. สถาปัตยกรรมไทย คือศิลปะที่แสดงความงามด้านรมยศิลป์ กล่าวคือ ความงามของการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน และการตกแต่งประดับประดาอย่างวิจิตรบรรจง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

(1) สถาปัตยกรรม คือประเภทของที่อยู่อาศัย ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพและบทบาททางสังคม เช่น พระราชวัง ปราสาท วัง เหาสน์ ตำหนัก อาราม บ้าน เรือน เป็นต้น

(2) สถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถาน สร้างจากความศรัทธาในศาสนา สะท้อนให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองด้านสถาปัตยกรรมได้เด่นชัดเช่นวัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร สถูป เจดีย์มณฑป พระปรางค์ เป็นต้น (อ้างถึงใน วาสนา บุญสม, 2541)

4. งานหัตถศิลป์ไทย หมายถึง งานช่างฝีมือที่สร้างสรรค์สิ่งวิจิตรขึ้น เพื่อประโยชน์ทางด้านการใช้สอยแต่คุณค่าทางด้านการใช้สอยที่เป็นจุดประสงค์หลักยังด้อยกว่าคุณค่าทางด้านความงามซึ่งเป็นจุดประสงค์ของงานนั้นการใช้สอยจึงเป็นไปในรูปการประดับ หรือสร้างเสริมบารมีที่มีวัตถุนั้นอยู่ในครอบครองมากกว่าที่จะมุ่งใช้วัตถุนั้นอย่างจริงจัง เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องทอง เครื่องถมทอง งานลงรักปิดทอง เครื่องเบญจรงค์

จีรวัฒน์ พิศนัต (2540) กล่าวว่า “ศิลปกรรมไทย” ไม่ว่าจะเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูปปางต่างๆ โบสถ์วิหาร หอไตร ตลอดจนอาคารสถานต่างๆ สิ่งเหล่านี้ได้บ่งบอกถึงวิวัฒนาการทางสังคมในแต่ละยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็ความรุ่งเรืองหรือความเสื่อมสลายที่เกิดขึ้นเป็นประจักษ์พยานทางชนชาติที่มีการสืบสานต่อกันมายาวนานเหล่านี้ได้หล่อหลอมเอาคุณลักษณะเฉพาะของผู้คนรวมทั้งความเชื่อเอาไว้โดยแท้

ประเสริฐ ศรีรัตน (2542) กล่าวว่า ให้ความสำคัญของศิลปะไทยว่า ศิลปะไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคม ความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย การละเล่น ตลอดจนสาระเรื่องราวอื่นๆ ของแต่ละยุคสมัย อันเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยให้ปรากฏในศิลปกรรมแต่ละประเภท ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม

สถาปัตยกรรม ตลอดจนศิลปะพื้นบ้าน หรือ หัตถกรรมในแต่ละท้องถิ่น (อ้างถึงใน บุศรินทร์ คำหู่, 2544)

กรมศิลปากร (2543) กล่าวไว้ว่า ศิลปกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มนุษย์สร้าง ศิลปกรรมขึ้นเพื่อเป็นสื่อสารความหมาย และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเพื่อใช้สร้างความเข้าใจ ระหว่างกันและกัน รวมถึงการบันทึกเรื่องราวที่ได้พบเห็น และหมายถึงการแสดงออกซึ่งความ สนุกสนานของจิตใจของมนุษย์

เกษร ธิตะจारी (2542) กล่าวไว้ว่า ลักษณะของศิลปะไทย คือ ศิลปะได้รับอิทธิพล มาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ความสง่างามนูนนวล ซึ่งแสดง ให้เห็นถึงลักษณะนิสัยและจิตใจของคนไทยที่ได้สอดแทรกลงไว้ในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยเฉพาะศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เป็นการเชื่อมโยงและโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ บังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งมีลักษณะที่แสดงออกถึงความคิดที่เหนือความ เป็นจริง เป็นภาพอุดมคติ และเป็นนามธรรม ที่มีรูปแบบเฉพาะตามลักษณะการเขียนภาพไทย เช่น ภาพเทวดา ภาพคน ภาพสัตว์ และลายกนกต่างๆ เป็นต้น (พระเทพวชิรมิตร, 2525) ได้อธิบายถึง ลักษณะของ ลายไทยไว้ว่า ลายไทยเป็นศิลปะของไทยอย่างหนึ่ง รวมอยู่ในจำพวกวิจิตรศิลป์ ลาย กนกซึ่ง เป็นแม่ลายของลายไทยนั้น ว่ากันว่าเกิดจากการนำเอาสิ่งของตามธรรมชาติมาดัดแปลง ขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากส่วนหนึ่งใน 4 อย่าง คือ ดอกบัว รวงข้าว เปลวไฟ หรือใบไม้ ซึ่งมักเขียนประดับ อยู่ตามปูชนียสถาน เช่น โบสถ์ วิหาร หรือ ออกแบบลวดลายปูนปั้นสำหรับประดับเจดีย์ต่างๆ และ ยังมีลายไทย ลายอื่นๆที่ใช้ตกแต่งตามส่วนต่างๆ เช่น ลายบัว ลายลูกฟัก ลายดาว ลายกระจัง ลาย กาบ เป็นต้นไทย

ประเสริฐ ศรีรัตนนา (2542) ได้อธิบายลักษณะของงานศิลปกรรมไทยแต่ละประเภท ไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. จิตรกรรมไทย หมายถึง ภาพที่แสดงเรื่องราวตลอด รวมไปถึงการเขียน ลวดลาย ประดับตกแต่งในการใช้ต่างๆ โดยมีรูปแบบที่เป็นจิตรกรรมไทยประเพณี (Thai Traditional Painting) ซึ่ง เป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม แสดงความรู้สึกมีชีวิตจิตใจ และ ความเป็นไทย ที่มีความอ่อนโยน ละมุนละไม สร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนได้ลักษณะ ประจำชาติ มีลักษณะและรูปแบบเป็นพิเศษ นิยม เขียนบนฝาผนังภายในอาคาร ที่เนื่องใน พุทธศาสนา และอาคารเนื่องด้วยบุคคลชั้นสูง มีลักษณะที่โดดเด่นดังนี้

(1) เนื้อหาเรื่องราว เป้าภาพพุทธประวัติ หรือ อติตพุทธ 24 พระองค์ ภาพชาดก หรืออติต ชาตติของพระพุทธเจ้า ภาพประเพณี ภาพประวัติศาสตร์ ภาพนิทาน สุภาษิตคำพังเพย ภาพปริศนา ภาพ เบ็ดเตล็ดต่างๆ

(2) รูปแบบ เป็นภาพเขียนแบบ 2 มิติ, แสดงความรู้ลึกซึ้งของภาพด้วยเส้น, แสดงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยสี, แสดงจุดสนใจโดยไม่คำนึงถึงสัดส่วน, เป็นภาพแบบเล่าเรื่องและเป็นภาพทัศนียภาพแบบตานกมอง

2. ประติมากรรมไทย ได้แก่ ผลงานที่สร้างขึ้นด้วยกรรมวิธีการปั้น และการแกะสลักซึ่งขึ้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขอิทธิพลของคตินิยมและเงื่อนไขทางสังคม เช่นเดียวกับจิตรกรรมไทย นั่นคือมีความจำกัดอยู่ที่อำนาจทางศาสนาและอำนาจทางการปกครอง โดยมีรูปแบบเป็นประติมากรรมไทยประเพณีที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะของไทยดังนี้ ไม่แสดงความแตกต่างของพื้นผิว ไม่แสดงกล้ามเนื้อในภาพคนและสัตว์ ไม่นิยมปั้นและแกะสลักภาพคนเหมือนประติมากรรมมักแฝงอยู่ในลักษณะเครื่องตกแต่ง

3. สถาปัตยกรรมไทย ได้แก่ อาคาร หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะมาแต่โบราณ เช่น ปราสาท สถูป เจดีย์ ปราสาทโบสถ์ วิหาร ตลอดจนบ้านเรือน เป็นต้น โดยมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมไทย ได้แก่ อิทธิพลของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ซึ่งลักษณะพิเศษของสถาปัตยกรรมไทยประเภทอาคารบ้านเรือนที่มีรูปแบบสืบเนื่องกันมาพอจำแนกได้ดังนี้ โครงสร้างอย่างง่ายและเปิดเผย หลังคาทรงสูงกันสาดยื่นออกมามาก หลังคามีลักษณะซ้อนกันหลายชั้น มีประตูหน้าต่างน้อย เล็ก และแคบซึ่งนิยมสร้างอาคารแบบชั้นเดียว

4. งานหัตถศิลป์ มีจุดประสงค์ในการสร้าง เพื่อการใช้สอยแต่คุณค่าด้านความงามและมีฝีมือในการสร้างก็ทำให้ชิ้นงานมีความงาม และมีคุณค่ามากกว่าหัตถกรรม หรืองานประยุกต์ศิลป์ต่างๆ ไปงานหัตถศิลป์ไทยที่สร้างสรรค์สืบทอดกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยได้แก่ การเขียนลายรดน้ำ การลงรักปิดทอง เครื่องเงิน เครื่องถมเครื่องลงยา การประดับมุกและคร่ำเงิน คร่ำทอง

3. ความหมาย และความสำคัญเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม
ได้มีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้ (อ้างถึงใน บุศรินทร์ คำหู่, 2544)

ความหมายของการอนุรักษ์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2530) ให้ความหมายว่า คือ การรักษาให้คงเดิม ซึ่งกรมศิลปากรได้ระบุไว้ในระเบียบ ว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ.2528 (สุวิชัย รัศมิภูติ, 2530) ว่า การอนุรักษ์ หมายถึงความว่า การดูแลรักษา ให้คงคุณค่าเอาไว้ รวมถึง การป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ การบูรณะ

สันติ เล็กสุขุม (2541) กล่าวไว้ว่า ความหมายของ การอนุรักษ์ คือ การสงวนรักษา หลักฐานจากอดีต โดยหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลง หรือการแทนที่ใดๆ ที่ไม่จำเป็น จึงเป็นงานที่มีความหมายโดยตรงต่องานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลปกรรม

ความสำคัญเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนั้นสามารถนำมาพัฒนาชาติได้เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ (อ้างถึงใน บุศรินทร์ คำหุ่ง, 2544) ซึ่ง ๗พณฯ มล.ปิ่น มาลากุล ได้ประพันธ์โคลงย้อมน้ำใจใน เรื่องศิลปกรรม (สำนักงานปลัดกระทรวง, 2526) ไว้ว่า “ศิลปกรรม นำทางสร้างดวงจิต ให้รักผลิตรักก่อเป็นข้อใหญ่ รักกอบกู้บูรณะประเทศไทย เป็นนิสัยประจำตัวทั่วกันเคย” ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาคือเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรม และศาสนาแสดงออกถึงการเป็นวัฒนธรรมตามสาขาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมา เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม ได้แก่ โบสถ์ วิหาร สถูปเจดีย์ ซึ่งโบราณสถานเหล่านี้เป็นสถานที่พบเห็นงานศิลปกรรมที่สืบเนื่องมาจากศาสนาทั้งสิ้น (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, 2525) ซึ่งเอกวิทย์ ณ ถลาง (2527) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ว่าการที่เราจะอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทยโดยที่มุ่งอนุรักษ์เพียงอย่างเดียวเป็นไปไม่ได้ ต้องมีการพัฒนาให้สมเกียรติคนรุ่นใหม่ด้วยเมื่อเราได้รับมรดกตกทอดมาเราก็คิดพัฒนาสานต่อจากที่พ่อแม่ปู่ย่าสั่งสมไว้ ไม่ใช่อนุรักษ์อย่างเดียวและหยุดแค่นั้น หรือไม่เหลียวแลอดีตแล้วสร้างเอาใหม่หมดโดยไม่มีรากฐานก็ไม่ได้ ดังนั้นการอนุรักษ์จึงควบคู่ไปกับการพัฒนาเพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมไทยมาแต่โบราณ และเป็นแกนนำของสังคมในอดีตถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นแหล่งของผู้รู้สรรพวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพุทธศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือแม้แต่เรื่องศิลปกรรม และศิลปวัฒนธรรม วัดจึงเป็นแหล่งศิลปกรรมและแหล่งกำเนิดช่างที่สำคัญ ศิลปกรรมชั้นเยี่ยมนั้นมักจะรวมกันอยู่ที่วัด เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพปูนปั้น โบสถ์ วิหาร ล้วนเป็นศิลปกรรมชั้นสูงที่มีอยู่ในวัดทั้งสิ้น (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2539) จึงถือได้ว่าวัดนั้นเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญต่อชนชาติไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ

ปรีชา นุ่นสุข (2532) กล่าวไว้ว่าการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุให้ประโยชน์ทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการศึกษาและวิจัยหลายประการ กล่าวคือ

1. ประโยชน์ทางด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมช่วยเสริมคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Cultural Resource) ที่สำคัญให้เด่นชัดขึ้น

(1) ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจ ในอารยธรรมอันเก่าแก่ของชาติ

(2) ช่วยให้เกิดความสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจดูแลปกป้อง และรักษา แหล่งศิลปกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป

(3) ช่วยสร้างชื่อเสียงที่โด่งดังทางด้านศิลปวัฒนธรรมแก่ประเทศไทย

2. ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(1) ช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชุมชน

(2) ช่วยให้ประชาชนในบริเวณนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(3) ช่วยให้ชุมชนมีแหล่งนันทนาการ เพื่อประโยชน์ทางด้านสุขภาพ อนามัย และจิตใจ

3. ประโยชน์ทางการศึกษาและวิจัย

(1) ช่วยยกระดับคุณภาพทรัพยากรบุคคลให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งทางด้าน วิชาการ และทัศนคติ

(2) ช่วยให้เยาวชนของชาติมีแหล่งความรู้ทางวิชาการ ที่จะนำไปสู่ การศึกษาและวิจัย ซึ่งจะนำประโยชน์มาสู่ท้องถิ่นในอนาคต

วรรณี มณฑารักษ์ (2533) กล่าวไว้ว่า การเผยแพร่การอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย สามารถทำได้หลายวิธีซึ่งได้สรุปไว้ดังนี้

1. จัดแสดงผลงานอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการแสดงแนวทาง แนวคิด วิธีการปฏิบัติ ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

2. จัดให้มีการศึกษาไว้ในหลักสูตร เพื่อให้เห็นความสำคัญ ของการอนุรักษ์ โบราณสถาน และศิลปะโบราณวัตถุ งานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังนิสัยเยาวชนของชาติให้เห็นคุณค่าของ สิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งจะต้องอนุรักษ์ไว้เช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติ

3. จัดให้มีการอบรม และเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจ และประชาชนทั่วไปทั้ง ภาครัฐ และเอกชน กระตุ้นให้มีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมเพื่อการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย

4. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ มีการเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่างๆ ฯลฯ จัดพิมพ์จำหน่ายในราคาถูกลง เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ ว่า การอนุรักษ์คืออะไร ทำไมต้องมี การอนุรักษ์ โบราณสถาน ศิลปะโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทาง วัฒนธรรมควรแก่การอนุรักษ์อยู่ที่ใด มีความสำคัญอย่างไร

5. จัดทัศนศึกษาให้โรงเรียน วิทยาลัยต่างๆ กลุ่ม ชมรม หรือสมาคมเพื่อการอนุรักษ์ จัดพานักเรียน นักศึกษา สมาชิก บุคคลทั่วไป ให้ไปทัศนศึกษาเพื่อเกิดประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับโบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปะโบราณวัตถุที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์

6. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ดำเนินงานตามขั้นตอนการอนุรักษ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เป็นแหล่งเผยแพร่ทางด้านวิชาการเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และการท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าโบราณวัตถุเป็นมรดกภูมิปัญญาไทยของชาติที่มีคุณค่า และคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ และปวงชนชาวไทยโดยรวมการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติบ้านเมือง เพราะการรักษาสมบัติของชาติก็เปรียบเสมือน เป็นการรักษาเอกราชของชาติ การเผยแพร่ การดูแลรักษา หลักฐานทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ การสืบทอดและการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมไทยเพื่อให้คงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมให้คงสภาพเดิม เป็นสิ่งที่ทุกคนในชาติต้องตระหนักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์

2.5 ความสำคัญของภูมิปัญญาไทยในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาโดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นได้บัญญัติไว้หลายมาตราที่กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริม สืบสาน พัฒนา เผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 66 บัญญัติว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

หมวด 4 หน้าที่ของชาวไทย มาตรา 73 บัญญัติว่า บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักผ่อน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด 5 แนวทางนโยบายแห่งรัฐ ในส่วนที่ 4 แนวนโยบาย ด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 80 ในวรรค 6 บัญญัติว่า ส่งเสริมและสนับสนุน ความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรา 84 ในวรรค 6 บัญญัติว่า ดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม คัดกรอง ส่งเสริมและขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิต สินค้า บริการ และการประกอบอาชีพและในส่วนที่ 9 แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน

มาตรา 86 ในวรรค 2 บัญญัติว่า ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 289 บัญญัติว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ ท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความ เหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของ รัฐโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติการจัดการศึกษาอบรม ภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

สรุปได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2550 ได้ให้ ความสำคัญในสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งส่งเสริม สืบสาน พัฒนา เผยแพร่และ อนุรักษ์ โดยให้สิทธิ และเสรีภาพแก่ ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติโดยทุกคนมีส่วนร่วมใน การจัดการ การบำรุงรักษา พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจน ค่านิยมอันดีงาม และสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทยรวมถึงการให้ ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัด

การศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพ โดยคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

2.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 7 บัญญัติว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 23 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง วรรณคดี 3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย

มาตรา 27 บัญญัติว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวาระหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

มาตรา 29 บัญญัติว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 57 บัญญัติว่า ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลในชุมชนให้มี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำ ประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้เรื่อง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติการกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย โดยบูรณาการตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดหลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อโดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ สารของหลักสูตร ให้แก่สถานศึกษาโดยร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น ให้รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน โดยนำ ประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลมาใช้เพื่อให้เกิด ประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

2.7 พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ส่งเสริมให้ครูภูมิปัญญาไทยจัดการศึกษามีดังนี้

พระราชบัญญัตินี้ระบุว่าการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายดังต่อไปนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ระบุว่าจะ

“การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา เรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทาง การศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

“การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน ของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความ ต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

“ภาคีเครือข่าย” หมายความว่า บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่น รวมทั้งสถานศึกษาอื่นที่มีได้สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วมหรือมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

มาตรา 6 ระบุว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้

1. การศึกษานอกระบบ

(1) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งถึงเป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

(2) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2. การศึกษาตามอัธยาศัย

(1) เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

(2) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

(3) การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

มาตรา 8 ระบุว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

มาตรา 9 ระบุว่าให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง
2. ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

มาตรา 10 ระบุว่าเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่าย อาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้

1. สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ
2. การจัดการศึกษา การพัฒนาวิชาการและบุคลากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการยกย่องประกาศเกียรติคุณสำหรับผู้จัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสม
4. ทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการที่สอดคล้องกับความจำเป็นในสังคมของการศึกษาตามอัธยาศัย

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มีความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เปิดโอกาสให้ครูภูมิปัญญาไทยเข้ามาจัดกิจกรรมการศึกษาในลักษณะของภาคีเครือข่ายซึ่งหมายถึง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษาจะเกิดคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน ได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สามารถเทียบโอนผลการเรียน และยังให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทและหน้าที่ ได้แก่ ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของ

ตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้ซึ่งอาจเป็นครูภูมิปัญญาไทยที่มีแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตาม อัยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดย บูรณาการความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงามซึ่งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคี เครือข่ายอาจส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องสื่อ และเทคโนโลยีเพื่อ พัฒนาการวิชาการ พัฒนาแหล่งการ เรียนรู้ที่หลากหลาย

2.8 บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่สอดคล้องกับครูภูมิปัญญาไทย

สำนักบริหารการศึกษานอกโรงเรียน (2542) กล่าวว่าไว้ว่าบทบาทหน้าที่ของสำนักบริหาร การศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ กำหนดสถานภาพในอนาคต กำหนดนโยบาย/แผนงาน มีหน้าที่ใน การจัดการศึกษานอกโรงเรียน การกระจายอำนาจและการบริหารบุคคล จัดทำโปรแกรม คอมพิวเตอร์ระบบข้อมูล สารสนเทศการพัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนการวิจัยพัฒนา กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา กำหนดเกณฑ์การประกันคุณภาพ กำหนดและจัดทำ การฝึกอบรม สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ ส่งเสริม การศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมเครือข่าย สนับสนุนโครงการพิเศษ กำหนดเกณฑ์การเทียบโอน ประสานงานส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อ การศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่จัดนิทรรศการเคลื่อนที่ การจั ดกิจกรรมการศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมงานด้านศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมความรู้ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและการบริโภค ส่งเสริมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาระบบบริการข่าวสารข้อมูล ประชาสัมพันธ์พัฒนา ระบบข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2542) กล่าวว่าบทบาทและหน้าที่ของศูนย์การ เรียนรู้ภูมิปัญญาไทย เป็นสถานที่ใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ทั้งในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทเป็นศูนย์ประสานเครือข่ายภูมิ ปัญญาไทย เพื่อเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและพัฒนการเรียนรู้ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จัดเป็นศูนย์กลางข้อมูลของภูมิปัญญาไทย

สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2550) ได้อธิบายถึง บทบาทของการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัยกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ ไว้ดังนี้

1. บทบาทของการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การศึกษาสำหรับช่วงชีวิตในวัยเรียนหรือวัยต้นของชีวิตของแต่ละบุคคลเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญที่จะให้ความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และความรู้พื้นฐานในการแสวงหาความรู้สำหรับช่วงชีวิตต่อไป ดังนี้

(1) การให้ความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตการศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่ให้ความรู้และทักษะอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

(2) การให้ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับหลังมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นต้นมาจะเป็นการเริ่มปูพื้นฐานเข้าสู่อาชีพ เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

(3) การให้ความรู้พื้นฐานในการศึกษาต่อการได้รับการศึกษาในระบบในแต่ละระดับ เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา

2. บทบาทของการศึกษานอกระบบต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การศึกษาที่สามารถช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้

(1) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่จัดคู่ขนานและต่อเนื่องจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบมุ่งให้บริการการศึกษาแก่ผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบด้วยเหตุผลและความจำเป็น เช่น ยากจน ต้องออกมาประกอบอาชีพ สถานศึกษาอยู่ห่างไกล ความไม่พร้อม และยังให้บริการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ที่พักวัยเรียนไปแล้ว ผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้วซึ่งยังต้องการความรู้เพิ่มเติมเพื่อมาใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต การศึกษานอกระบบจะบริการการศึกษาต่อเนื่องให้แก่ผู้ที่ทำงานแล้ว ไปจนถึงผู้ที่พ้นจากวัยทำงานไปสู่วัย

(2) กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบคือประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งประเทศ ทุกวัยทุกช่วงอายุ นอกจากนั้นการให้บริการการศึกษานอกระบบยังเปิดกว้างให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกสาขาอาชีพ ทุกพื้นฐานการศึกษาที่ต้องการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

(3) เนื้อหาหลักสูตรหลากหลายและยืดหยุ่น เนื้อหาหลักสูตรที่จัดบริการโดยกิจกรรมการศึกษานอกระบบนั้นมีมากมายหลากหลาย ตั้งแต่การสอนอ่านเขียน การคิดคำนวณเบื้องต้น กฎหมาย สุขภาพพลานามัย อาหาร การป้องกันโรค และวิชาชีพหลากหลายสาขาโดยเนื้อหาหลักสูตรสามารถเพิ่มเติมปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้อยู่เสมอขึ้นอยู่กับการต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

(4) มีความยืดหยุ่นในวิธีการจัดกิจกรรม ระยะเวลา และสถานที่จัดกิจกรรม และเอื้อต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบใช้วิธีการที่หลากหลายยืดหยุ่น ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไม่ต้องเรียนแบบชั้นเรียน

(5) ผู้จัดการศึกษาหรือผู้ให้ความรู้มีความหลากหลาย ผู้จัดการศึกษานอกระบบนั้นมิได้จำกัดเฉพาะสถานศึกษาเท่านั้นเหมือนการศึกษาในระบบ แต่เป็นหน่วยงานของรัฐ เอกชน สมาคม องค์การท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และประชาชนในท้องถิ่น

(6) การศึกษานอกระบบมีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎ ระเบียบต่างๆ กิจกรรมการศึกษานอกระบบไม่มีข้อจำกัด เรื่องอายุ เพศ อาชีพ ความสนใจของผู้เรียนและส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดพื้นฐานความรู้

3. บทบาทของการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การศึกษาที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตโดยสามารถพิจารณาจากประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาตามอัธยาศัยช่วยให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้เรียนรู้การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาสำหรับทุกคนตั้งแต่เกิดจนตายเมื่อเด็กอยู่ในท้องแม่อีกก็เริ่มเรียนรู้แล้ว การเรียนรู้ของเขาไม่มีครูสอน แต่เขาเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในท้องแม่เมื่อคลอดออกมาเด็กก็จะเรียนรู้จากคนในครอบครัว เรียนรู้จากเพื่อน จากสิ่งแวดล้อม แม้จะเข้าโรงเรียนแล้วบุคคลก็ยังคงได้รับการศึกษาตามอัธยาศัยจากเพื่อน จากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน บุคคลจะเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน จากเพื่อนร่วมงาน หรือพ้นจากวัยทำงานมาแล้วก็ยังเรียนรู้ในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยจากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อ แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ไปจนถึงช่วงท้ายของชีวิต

(2) การศึกษาตามอัธยาศัยช่วยให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ทุกเวลาทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งโดยที่กลุ่มเป้าหมายจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เรียนรู้ เช่น การที่ประชาชนไปอ่านหนังสือตามห้องสมุดหรือแหล่งความรู้ต่างๆ หรือไปรับฟังการบรรยายให้ความรู้ต่างๆ ถือว่าเป็นการตั้งใจรับความรู้ แต่ถ้าบุคคลพูดคุยกับเพื่อน ชมภาพยนตร์ ไปเดินเที่ยวในสวนสาธารณะแต่บังเอิญได้รับความรู้ในเรื่องต่างๆ มาด้วย

(3) การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้โดยไม่จำกัดสถานที่ผู้ที่จะรับความรู้ด้วยการศึกษาตามอัธยาศัยไม่จำเป็นจะต้องไปที่สถานศึกษาเท่านั้น ดังเช่น ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายอาจเรียนรู้อยู่ที่บ้านเรียนรู้เมื่อไปทำบุญที่วัด เรียนรู้เมื่อไปชมภาพยนตร์ เรียนรู้เมื่ออยู่ที่ทำงาน และเรียนรู้เมื่ออยู่บนรถเมย์ เป็นต้น

(4) การศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ใครจะเรียนรู้ด้วยการศึกษาตามอัธยาศัยก็ได้ ไม่มีกฎระเบียบว่าต้องจบการศึกษาระดับนั้นระดับนี้มา

ก่อนไม่มีวิธีการศึกษาที่ตายตัว ไม่มีการสอบ กลุ่มเป้าหมายต้องการจะเรียนรู้เมื่อใดก็ได้ทันทีที่ ต้องการจะหยุดเมื่อไรก็ได้และจะกลับมาเรียนรู้ต่อเมื่อใดก็ได้ เช่น การไปอ่านหนังสือใน ห้องสมุด การรับฟังความรู้จากวิทยุ และการไปชมสวนสมุนไพร เป็นต้น

(5) กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างแท้จริง เท่านั้นสำหรับการศึกษาประเภทอื่นๆ ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายต้องศึกษาในสิ่งที่สถาบัน การศึกษาหรือหน่วยงานจัดให้ตามหลักสูตร ซึ่งบางเรื่องกลุ่มเป้าหมายอาจจะต้องการเรียนรู้แต่ บางเรื่องอาจเป็นสิ่งที่ไม่สนใจแต่จำเป็นต้องทำตามหลักสูตรแต่สำหรับกลุ่มเป้าหมายของ การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถหาแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางไม่มีขอบเขตต้องการหรือ สนใจเรื่องใดก็หาความรู้ได้ เรื่องใดไม่ต้องการรู้ก็เว้นไป

(6) การศึกษาตามอัธยาศัยไม่ต้องเรียนพร้อมกับผู้อื่น ผู้ที่เรียนด้วยการศึกษา ตามอัธยาศัยไม่จำเป็นต้องรอเรียนพร้อมกับเพื่อนหรือผู้เรียนพร้อมๆ กับคนอื่น ผู้เรียนพร้อมจะ เรียนรู้เมื่อใดก็สามารถเรียนได้เลย

(7) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่คู่ขนานกับการดำเนินชีวิตของ บุคคลการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละวันอาจมีการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้เสมอตั้งแต่ตื่น นอนตอนเช้าจนกระทั่งเข้านอนตอนกลางคืน ภารกิจในการดำเนินชีวิตทุกอย่างสามารถทำให้เกิด การเรียนรู้ในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยได้ทั้งนั้น

อุดม เขยกิจวงศ์ (2551) กล่าวว่าไว้ว่าบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กระทรวง ศึกษาธิการมีบทบาทหน้าที่ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตาม อัธยาศัยตามพระราชบัญญัติในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษา ตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังนี้

1. ผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถ เลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตน
2. ผู้จัดการการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบและผู้จัดการแหล่งการเรียนรู้สำหรับการ การศึกษาตามอัธยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ ปณิธานคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม
3. ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน และผู้จัดการเรียนรู้มี การดำเนินการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

สรุป บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้รับจากการกำหนดภารกิจที่ต้องกระทำ เช่น บทบาทของหน่วยงานที่จัดการศึกษา มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน ในการจัด

การศึกษาการกระจายอำนาจและการบริหารบุคคล จัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ระบบข้อมูลสารสนเทศการพัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนการวิจัยพัฒนา กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา กำหนดเกณฑ์การประกันคุณภาพ กำหนดและจัดทำการฝึกอบรม สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมเครือข่าย สนับสนุนโครงการพิเศษ กำหนดเกณฑ์การเทียบโอน ประสานงานส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่จัดนิทรรศการเคลื่อนที่ การจัดกิจกรรมการศึกษา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทยคือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยเพื่อเป็นสถานที่ใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ทั้งในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

2.9 บทบาทและหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทย

บทบาทและหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีเจตนารมณ์ และสาระที่สำคัญ คือ การเปิดทางสำหรับรูปแบบการศึกษาใหม่ ๆ ตั้งแต่โรงเรียนในบ้าน ในวัด ในโรงเรียน ในสถานประกอบการ เช่น มาตรา 57 ระบุว่าให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา มาตรา 7 ระบุว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย จากเจตนารมณ์ ดังกล่าว ครูภูมิปัญญาไทยจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่าบทบาทของครูภูมิปัญญาไทย หมายถึง ภารกิจของผู้ทรงภูมิปัญญาไทยเมื่อได้รับการยกย่องและเชิดชูให้ดำรงตำแหน่ง “ครูภูมิปัญญาไทย” แล้วจะต้องเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ คุณธรรมให้แก่ศิษย์ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีศักดิ์ศรี และสนับสนุนให้มีบทบาท

หน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งเป็นแบบอย่างและผู้นำด้านวิถีคิด วิถีการเรียนรู้ และวิถีประชาธิปไตยรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญาไทย พร้อมทั้งกับการพัฒนากลไกการบริหารและจัดการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยโดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนให้เอื้อต่อการส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญาไทยทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยได้รับการฟื้นฟูใหม่ ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาไทยสากลโดยการถ่ายทอดสู่การศึกษาอย่างสมดุลและยั่งยืน ในลักษณะคงคุณค่าภูมิปัญญาไทยและก้าวไกลไปกับภูมิปัญญาไทยสากล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) กล่าวไว้ว่า บทบาทและหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทยและผู้เกี่ยวข้องดังนี้ ครูภูมิปัญญาไทยเป็นผู้บริหารจัดการโครงการ กิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการที่นำเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการ และหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทย คือ

1. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ระบุในโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้
2. ประสานงานกับหน่วยงานให้การศึกษาในระบบ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย การศึกษานอกกระบวน เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน แหล่งเรียนรู้ตาม อัครยาศัย พิพิธภัณฑท์ ห้างสมุด เป็นต้น
3. ขยายเครือข่ายการเรียนรู้สู่บุคคล/กลุ่ม/ชมรม/ชุมชน/องค์กร และผู้สนใจ
4. ให้ข้อมูล รวบรวม บันทึก สรุบบทเรียน ตรวจสอบความถูกต้องร่วมกับผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย
5. เป็นผู้นำเสนอการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยให้กับสถานศึกษาทุกระบบ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

บทบาทของผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย คือ เป็นเลขานุการ บันทึกและอำนวยความสะดวกให้ครูภูมิปัญญาไทย ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการ และเป็นผู้รายงานผลการดำเนินงาน กิจกรรมการเรียนรู้ และหน้าที่ของผู้ช่วยครูภูมิปัญญาไทย คือ ร่วมดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ดังนี้

1. รวบรวมและจัดบันทึกข้อมูลของครูภูมิปัญญาไทย
2. สรุปลและรายงานผลการดำเนินโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้
3. เป็นผู้อำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นร่วมกับครูภูมิปัญญาไทย
4. นำเสนอปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้

นวัตกรรมแก้ไขวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตและสังคมจนเป็นแบบอย่าง จนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การศึกษาในระบบ นอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัย

ถวัลย์ มาศจรัส (2555) กล่าวไว้ว่า ครูภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติ จำนวน 437 คน ในทุกภูมิภาคได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทย เข้าสู่การจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยผ่านศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญา ของครูภูมิปัญญาไทยและตามที่ได้รับเชิญจากหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกกระบวน อุดมศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย และได้ทำหน้าที่การเป็นผู้นำชุมชน ครูภูมิปัญญาไทย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาไทยให้แก่หน่วยงานต่างๆ หลากหลายหน่วยงาน

นิวัตต์ น้อยมณี (2555) กล่าวไว้ว่า บทบาทของครูภูมิปัญญาต่อการจัดการเรียนการสอน ตามมาตรา 12 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีดังนี้ 1) สอนความรู้ด้านทฤษฎีจากประสบการณ์จริงของครูภูมิปัญญา 2) สอนความรู้ด้านปฏิบัติจริง 3) ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ 4) ให้การฝึกอบรม 5) สืบสานทางวัฒนธรรม 6) สร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ 7) จรรโลงองค์ความรู้ 8) จัดองค์ความรู้ที่เหมาะสมแก่สภาพแวดล้อม และ 9) สืบทอดความคิด ความเชื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ศักดิ์ดา คงเพชร (2555) ได้กล่าวไว้ใน ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง บทบาทครูภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการศึกษาของชาติ ในการประชุมสมัชชาครูภูมิปัญญาไทยแห่งชาติ ในวันที่ 5 กรกฎาคม 2555 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล ไว้ว่า คนไทยล้วนมีความรู้และความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ แต่ต้องอาศัยการกระตุ้นให้แสดงความสามารถพิเศษนั้นออกมาและถ่ายทอดสู่ผู้อื่นในรูปแบบของภูมิปัญญาที่ผ่านการสั่งสม เก็บเกี่ยวทักษะและประสบการณ์มาอย่างยาวนาน ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาและต่อยอดสร้างเป็นรายได้ให้กับคนไทย โดยเฉพาะการดึงภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยประกอบกับลักษณะเด่นทางด้านภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นมาสร้างจุดขาย สร้างรายได้ให้กับประเทศ เมื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องเป็นสื่อกลางในการรวบรวมและจัดทำแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยภูมิปัญญา 9 ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี และด้านโภชนาการ ในรูปแบบของ CD หรือ Website ที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเสริมรายได้ให้กับประชาชน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของ ครูภูมิปัญญาไทยคือใคร และมีบทบาทสำคัญอย่างไรในการจัดการศึกษาของชาติ ครูภูมิปัญญาไทย เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งตระหนักและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยที่กำลังจะสูญหายไปจากสังคมและริเริ่มจัดทำนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ตามแผนการดำเนินการ 4 แผนงาน ได้แก่ แผนงานที่ 1 การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา แผนงานที่ 2 การส่งเสริม การสำรวจ และวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา แผนงานที่ 3 การยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา แผนงานที่ 4 การบริหารและจัดการในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การจัดการศึกษา โดยในแผนงานที่ 3 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายสำคัญไว้ว่า เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาไทยให้มีบทบาทสำคัญในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในฐานะ “ครูภูมิปัญญา” ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีศักดิ์ศรี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

สรุปได้ว่าบทบาทของภูมิปัญญาไทยคือการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยและครูภูมิปัญญาไทยเป็นผู้สืบทอด ถ่ายทอด องค์ความรู้ ประสบการณ์ ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ผู้จัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน ตามอัธยาศัย ตามแนวคิดการใช้ภูมิปัญญาไทยเป็นฐานทางความคิดสำหรับการพัฒนาประเทศเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ตามความเหมาะสม ตามศักยภาพสภาพแวดล้อม ของบริบทในชุมชนและท้องถิ่น

2.10 บทบาทของครู ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติที่สอดคล้องกับครูภูมิปัญญาไทย

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติที่สำคัญในการประกอบวิชาชีพครูนอกจากจะมีมาตรฐานวิชาชีพครูเป็นแนวทางการดำเนินงานแล้ว พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของผู้มีหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ด้วยซึ่งผู้ประกอบ

วิชาชีพครูจะต้องยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่มา (<http://www.moe.go.th/wijai/teacher.htm>) ซึ่งมีดังนี้

มาตรา 22 ระบุว่าการจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมถึงจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 ระบุว่าการจัดสาระการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชนชาติ สังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 วรรค 1 ระบุว่าการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

มาตรา 24 วรรค 2 ระบุว่าการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

มาตรา 24 วรรค 3 ระบุว่าการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 24 วรรค 4 ระบุว่าการจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

มาตรา 24 วรรค 5 ระบุว่าการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และวิทยาการประเภทต่างๆ

มาตรา 24 วรรค 6 ระบุว่าการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชน ทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาการเรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 ระบุว่าจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

มาตรา 27 และมาตรา 28 ระบุว่าการจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคน ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรา 29 ระบุว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนา ระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ระบุว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพ และดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แต่ละระดับการศึกษา

มาตรา 66 ระบุว่าการพัฒนาขีดความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 53 ระบุว่า การปฏิบัติงาน และประพฤติปฏิบัติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ครู การดำเนินงานจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ขึ้นกับผู้เรียนและชุมชนตามแนวทางที่กล่าวมาแล้วเป็นบทบาทของครู ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรหลักในการปฏิรูปการศึกษา สามารถจะดำเนินได้เลยตลอดเวลา โดยไม่ต้องรอคำสั่งหรือทิศทางจากกระทรวง หรือ หน่วยงานต้นสังกัดแต่อย่างใด เนื่องจากสิ่งที่ปรากฏเป็นแนวทางจัดการศึกษาอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ล้วนเป็นหลักวิชาครู ผู้ประกอบวิชาชีพครู หรือ ครูมืออาชีพ ได้ศึกษาแล้วเรียนและฝึกอบรมแล้วทั้งสิ้น ถ้าครูได้เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูป การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่วิทยาลัยแต่บัดนี้ ก็จะเป็นการเรียก “ความเป็นมืออาชีพ” ของครูกลับมา คุณภาพและมาตรฐานการประกอบอาชีพของครูก็จะสูงขึ้น ทำให้ครูมีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากสาธารณชนโดยทั่วกัน

สรุปได้ว่าบทบาทของครู ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติที่สอดคล้องกับครูภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้มีบทบาทเป็นครูผู้สอน ระบุว่า การจัดการเรียนการสอน การจัดสาระการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านทักษะ ด้านกระบวนการคิด ด้านการจัดการ ด้านการเผชิญสถานการณ์ และด้านการประยุกต์ความรู้ รวมถึงการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่

2.11 บทบาทของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามสาระการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระทักษะการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1.1 มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 1.2 มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1.3 มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการจัดการ
ความรู้

มาตรฐานที่ 1.4 มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการคิดเป็น

มาตรฐานที่ 1.5 มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการวิจัยอย่างง่าย

สาระการประกอบอาชีพ

มาตรฐานที่ 3.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีในงานอาชีพมองเห็น
ช่องทาง การเข้าสู่อาชีพสามารถตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพได้ตามความ ต้องการ และศักยภาพ
ของตนเอง

มาตรฐานที่ 3.2 มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในอาชีพที่ตัดสินใจเลือก

มาตรฐานที่ 3.3 มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการอาชีพ อย่างมีคุณธรรม

มาตรฐานที่ 3.4 มีความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนาอาชีพ ให้มีความมั่นคง

สาระทักษะการดำเนินชีวิต

มาตรฐานที่ 4.3 มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดี เกี่ยวกับศิลปะ และ
สุนทรียภาพ

สาระการพัฒนาสังคม

มาตรฐานที่ 5.2 มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและสืบทอดศาสนา
วัฒนธรรมประเพณี เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ

สาระที่ 1 ทศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย
และสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและ
สากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สรุปได้ว่าความสำคัญของครูภูมิปัญญาไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามสาระการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าวในฐานะผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ตามความหมายคำว่าครูที่ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550) กล่าวว่าครูมีหน้าที่ และความรับผิดชอบตามความหมายของศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “TEACHER” มีความหมายดังนี้

T (Teaching) คือการสอนหมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการสอนศิษย์ให้มีความรู้

E (Ethics) คือจริยธรรมหมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน

A (Academic) คือวิชาการหมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อวิชาการทั้งของตนเองและของนักเรียน

C (Culture Heritage) คือการสืบทอดวัฒนธรรมหมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการสืบทอดวัฒนธรรมที่ดั่งามให้คงอยู่ต่อไป

H (Human Relationship) คือมนุษยสัมพันธ์หมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลต่างๆ ที่ครูต้องเกี่ยวข้อง

E (Evaluation) คือการประเมินผลหมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการประเมินผลการเรียนของศิษย์

R (Research) คือการวิจัยหมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการวิจัยเพื่อหาความรู้และความจริงเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน

สรุปได้ว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยทำหน้าที่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ เข้าสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่การจัดการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยตามสาระการเรียนรู้ศิลปะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ในบทบาทของครูภูมิปัญญาไทยในฐานะครู ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล นำไปสู่การสืบทอดผลงานด้านศิลปกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ทฤษฎีบทบาท

3.1 ความหมายของบทบาท

จากการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และพจนานุกรม พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของบทบาท Role หมายถึง การทำหน้าที่ ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครูและความหมายเชิงวิชาการที่มีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Role ที่หมายถึง เรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใด ก็ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรง และเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หรือ Role ไว้และบางท่านได้สรุปความหมาย ในลักษณะใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

สุพัศตรา สุภาพ (2540) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพของตำแหน่ง เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาท คือ ต้องเลี้ยงดูลูก เป็นครู บทบาท คือ สั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้บทบาท คือ ปฏิบัติตามหมอสั่งแพทย์

ณัฐพร ชินบุตร (2547) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง และยังคงเป็นไปตามความคาดหวัง ของตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย

ปรีชา สุวัจนบุตร (2547) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาตามสถานภาพ หรือตำแหน่ง หรือสิทธิหน้าที่หรือบรรทัดฐานทางสังคม ที่มีความคาดหวังต่อการกระทำของบุคคลกลุ่มคน และสังคม เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมนั้น

ลำเรียง กล้าหาญ (2549) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงแนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บุญตา ไล่เลิศ (2550) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพของตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่บุคคลได้รับ ต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และคล้อยตามความมุ่งหวังของสังคม เช่น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาก็หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติในสถานศึกษานั้น

สินธร คำเหมือน (2550) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมที่คาดหวัง หรือการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดจากการ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และได้แสดงออกตามบทบาท

Cohen (1979) กล่าวไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและ ยังให้คำอธิบายเรื่องความหมายซึ่งสรุปได้ว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น แต่เราก็ยังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ และส่วนบทบาท ที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ส่วนความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง นั้นอาจมีสาเหตุมาจาก บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ บุคคลไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด และบุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าความหมายของบทบาท หมายถึง การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทและหน้าที่ต่อความรับผิดชอบตามสถานภาพของตำแหน่งทางสังคมที่ดำรงอยู่หรือได้รับการมอบหมายตามความคาดหวังของ บุคคล กลุ่มคน และสังคม เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมนั้นๆ ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ เช่น บทบาทหน้าที่ของครู คือ การสอน บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ คือ เลี้ยงดูบุตร วิชาอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีของสังคม

3.2 ความสำคัญ และประเภทของบทบาท

เดโช สนวนานนท์ (2518) กล่าวไว้ว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการดังต่อไปนี้ 1) ฐัสภาพของตนในสังคม 2) คำเนิ่งถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น 3) คำเนิ่งถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น 4) ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง นอกจากนี้ เดโช สนวนานนท์ ยังได้สรุปความสำคัญของบทบาทตามที่ Cohen(1987) กล่าวไว้ว่า คือ การที่สังคมกำหนด

เฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า บทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง คือการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติจริงตามตำแหน่งที่ได้รับซึ่งความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ถูกปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยดังต่อไปนี้ 1) บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สังคมต้องการ 2) ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด 3) บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ธนาวัฒน์ เทพโยธิน (2544) ได้สรุปความสำคัญของทฤษฎีบทบาทตามทฤษฎีของ Linton กล่าวไว้ว่า สถานภาพหรือตำแหน่งคือตัวกำหนดบทบาทให้แก่บุคคล สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึงฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อกำหนดตำแหน่งใดขึ้นก็จำเป็นต้องมีบทบาทหรือภาระหน้าที่กำกับตำแหน่งนั้น ไว้เสมอ และทฤษฎีของ Scott กล่าวไว้ว่า บทบาทที่สำคัญมี 5 ประการดังนี้ 1) บทบาทเป็นความคาดหวังที่เกิดขึ้นในตำแหน่งที่มีได้เกี่ยวข้องหรือมุ่งไปที่ตัวบุคคล 2) บทบาทมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการทำงาน บทบาทในองค์กรเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานเหล่านั้น 3) บทบาทนั้นยากที่จะกำหนดชี้เฉพาะลงไปได้อย่างชัดเจน 4) บทบาทจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ 5) บทบาทกับงานไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกันบุคคลอาจมีหลายบทบาทได้

แสวง รัตนมงคลมาศ (2545) ได้จำแนกลักษณะของบทบาทไว้ 5 ประการและได้สรุปความหมายตามลักษณะของบทบาทดังนี้ 1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Roles) คือ บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติ อุดมการณ์ หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 2) บทบาทที่เป็นจริง (Actual Roles) คือ ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง 3) บทบาทที่รับรู้ (Perceived Role) คือ ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภารกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร 4) บทบาทที่คาดหวัง (Expecting Role) คือ บทบาทที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งหวังและต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติ

Linton (อ้างถึงใน สุภา สุกุลเงิน, 2545) เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ให้แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง (Status) และบทบาท (Role) ของฐานะตำแหน่งซึ่ง Linton กล่าวไว้ว่าสังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตอบโต้ของคนในสังคมนั้น (Seciprocal Behavior) ถ้าหากคนไม่มีการกระทำตอบโต้ แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง และบทบาทจะไม่เกิดขึ้น Linton เห็นว่าฐานะตำแหน่งเป็นนามธรรม หมายถึง ตำแหน่ง ต่างๆ ที่มีอยู่ในรูปแบบหนึ่ง (A Particular Pattern) ซึ่งจะเป็นเครื่องที่กำหนดบทบาทของ ตำแหน่งนั้นๆ ได้ว่าจะมีภารกิจหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้น

ตำแหน่งจึงเป็นสิ่งที่คู่กับ บทบาท นอกจากนั้น Linton ยังได้จำแนกชนิดของฐานะตำแหน่งออกเป็น 2 ชนิดดังนี้ 1) ฐานะตำแหน่งที่ได้มาโดยกำเนิด (Ascribed Status) 2) ฐานะตำแหน่งที่ได้มาโดยการกระทำ (Achieved Status) นอกจากนี้ สุภา สุกุลเงิน (2545) ยังได้สรุปแนวคิดของ Linton เกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทไว้ว่า คือ การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้ 1) ลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชน 2) วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง 3) บุคลิกภาพและความจำเป็นของบทบาทองค์ประกอบที่กล่าวมานี้จะทำให้บุคคลแสดงถึงบทบาทตามนิสัยทิพหน้าที่ และตามสถานภาพของตน

Allport (1973) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องของ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทที่สังคมคาดหวังในบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้นๆ ครองอยู่
2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) คือ การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเอง ว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ ตามการรับรู้ นั้น ซึ่งเกี่ยวข้องของสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยการรับรู้ในบทบาทและ ความต้องการของบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายใน ชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น
3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptation)ที่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทที่ตนรับอยู่ การยอมรับ บทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคมและ บุคคลนั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลอาจไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับ การคัดเลือกจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหาก บทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้ง กับความต้องการ (Role Conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายาม หลีกเลียงบทบาทนั้นไม่ยอมรับบทบาทนั้นๆ
4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) คือบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเองการ ที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับ บทบาทนั้นๆ ของบุคคลที่ครอง

ตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาท ตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง

Broom&Selnick(1977) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ว่า 1) บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง 2) บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรจะทำหน้าที่ของตำแหน่งโดยอาจจะไม่ตรงกับบทบาทในอุดมคติทุกประการหรืออาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล 3) บทบาทที่กระทำจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อความคาดหวังตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

Mead (1989) กล่าวไว้ว่าทฤษฎีบทบาทเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริงซึ่งจะต้องมีสิ่งประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ 1) การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย 2) พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง 3) ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น การเป็นแบบอย่างเพื่อให้เกิดการกระทำบางอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ 4) การประเมินผลการกระทำตามบทบาทสามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยคนอื่น

สรุปได้ว่าความสำคัญของบทบาท คือ การทำหน้าที่ของบุคคลตามบทบาทที่ได้รับจากสังคม หรือการแสดงออกมาทางพฤติกรรม หน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับให้ดำเนินบทบาทตามตำแหน่งที่ได้รับโดยคำนึงถึงสังคม (Role Expectation) ตามการรับรู้ (Role Conception) โดยมีการยอมรับของบุคคล (Role Acceptation) ตามการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) และผู้เกี่ยวข้องตามฐานะหรือตำแหน่งที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยการปฏิบัติ ทั้งนี้สามารถจำแนกประเภทของบทบาทได้ดังนี้ บทบาทในอุดมคติ (Ideal Roles) บทบาทที่เป็นจริง (Actual Roles) บทบาทที่รับรู้ (Perceived Role) และบทบาทที่คาดหวัง (Expecting Role) ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงตามปัจจัยต่างๆ เช่น พฤติกรรม ความเหมาะสม ภูมิหลัง และการประเมินผลตามบทบาท นั้นๆ เช่น การแสดงบทบาทที่สังคมคาดหวังของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ว่าควรเป็นต้นแบบที่ดีต่อเยาวชนของชาติ และถ่ายทอดองค์ความรู้ สืบสานศิลปกรรมไทย ตามเจตนารมณ์ของนโยบายที่กระทรวงศึกษาธิการคาดหวัง เป็นต้น

ตอนที่ 4 การวิจัยแบบเดลฟาย

4.1 ความหมายของการวิจัยแบบเดลฟาย

ความหมายของการวิจัยแบบเดลฟาย คือ กระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุดโดยผู้ที่ทำการวิจัยไม่ต้องนัดผู้เชี่ยวชาญให้มาประชุมพบปะกันแต่ขอรับรองให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจปัญหาในรูปแบบของการตอบแบบสอบถาม เป็นวิธีการวิจัยหรือตัดสินใจปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยไม่มีการเผชิญหน้ากันโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่นเดียวกับกับการระดมสมอง (Brain Storming) ซึ่ง เทคนิคนี้จะทำให้ผู้ทำการวิจัยสามารถระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในที่ต่างๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัด และยังช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลทางความคิดเห็นของผู้อื่นหรือเสียงส่วนใหญ่ (วิกิพีเดียออนไลน์, 2555)

การวิจัยแบบเดลฟาย เป็นวิธีหนึ่งของการมองอนาคต ได้รับการพัฒนาโดย (Rand Corporation, 1950) เป็นวิธีสำรวจความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เพื่อให้ได้คำตอบที่น่าเชื่อถือมากที่สุด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ตอบแบบสอบถามชุดเดียวกันหลายครั้ง ในการสำรวจรอบที่หนึ่ง ผู้ตอบแบบสอบถามจะตอบคำถามพร้อมข้อคิดเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับคำถาม จากนั้นคณะวิจัยจะคำนวณหาค่าควอไทล์ (Quartile) ของคำตอบและรวบรวมข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบเพิ่มลงในชุดแบบสอบถามรอบที่สอง พร้อมส่งคำตอบที่ได้ในรอบแรกคืนให้ผู้ตอบ ผู้ตอบจะเปรียบเทียบคำตอบของตนกับผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นและข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อตัดสินใจใหม่ว่า จะยืนยันความคิดเดิม หรือจะเปลี่ยนใจโดยมีต้องเผชิญหน้ากับผู้เชี่ยวชาญท่านอื่น ความเห็นที่แตกต่างจากความเห็นของคนส่วนใหญ่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าความเห็นของคนส่วนใหญ่ ผลการศึกษาหลายชิ้นระบุว่าความเห็นของสมาชิกที่ดีที่สุดของกลุ่มอาจไม่ตรงกับความเห็นของคนส่วนใหญ่ (วิกิพีเดียออนไลน์, 2555) และชนิดา รัชพลเมือง (2539) ได้ศึกษาและสรุปที่มาของคำว่า เดลฟาย (Delphi) มาจาก ชื่อวิหารศักดิ์สิทธิ์สมัยกรีกโบราณ ซึ่งประชาชนนิยมไปขอคำทำนายอนาคตหรือเหตุการณ์สำคัญๆ และการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย คือ เทคนิคการทำนายเหตุการณ์ หรือความเป็นไปได้ในอนาคตโดยการหาฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปอันน่าเชื่อถือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ว่าจะเป็นข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหรือเป็นการทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือความเป็นไปได้ในอนาคต ข้อสรุปจากฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนี้จะสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจด้านต่างๆ ได้ ทั้งในเชิงวิชาการและการ

บริหารเทคนิคเดลฟายได้รับการเปิดเผยครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1962 อย่างไรก็ตามแท้จริงแล้วได้เกิดเทคนิควิธีดังกล่าวมานานแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ.1952 แต่ถูกปิดเป็นความลับ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่กองทัพอากาศออเมริกาใช้ศึกษาและวิจัยสิ่งต่างๆ ผู้เผยแพร่เทคนิคเดลฟาย ได้แก่ Olaf Helmer and Norman C Dalkey ซึ่งเป็นนักวิจัยของบริษัท Rand Corporation ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา อันเป็นบริษัทที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการค้าอาวุธสงคราม ทั้งสองได้เขียนบทความเรื่อง An Experimental Application of the Delphi Method to the Use of Experts ตีพิมพ์ในวารสาร Management Science ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 เดือน เมษายน 2506 หลังจากนั้นคณะของเขาก็ได้ศึกษาค้นคว้าข้อดี ข้อเสียของวิธีการและได้พัฒนาจนเป็นเทคนิควิธีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

บุญวา ธรรมพิทักษ์ (2527) กล่าวว่าไว้ว่า การวิจัยแบบเดลฟายต้องมีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยผู้วิจัยบางคนมีการส่งแบบสอบถามไปถึงคนในวงการเพื่อขอให้เสนอชื่อบุคคลที่เหมาะสม แล้วทำการคัดเลือกบุคคลที่ถูกเสนอชื่อมากเป็นอันดับต้นๆ ส่วนในกรณีเรื่องที่ทำวิจัยหรือวิเคราะห์ครอบคลุมความรู้หลายๆ ด้านที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญจากด้านต่างๆ แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนประเมินตัวเองว่ามีความรู้ความเชี่ยวชาญในคำถามแต่ละข้อมากน้อยเพียงใดผู้วิจัยบางคนอาจจะพิจารณาคำตอบเพียงบางข้อของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนก็ได้ซึ่งลักษณะเด่นของการศึกษาแบบเดลฟายได้มีผู้ให้ข้อเสนอไว้ ดังนี้

1. การไม่เปิดเผยรายชื่อ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะไม่รู้ว่าใครบ้าง และไม่รู้ว่าคำตอบและความคิดเห็นต่างๆ เป็นของผู้ใด
2. การป้อนข้อมูลย้อนกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจะส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่วิเคราะห์แล้วกลับไปหาผู้เชี่ยวชาญทุกๆ คน
3. การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะผ่านการวิเคราะห์ทางสถิติ ก่อนที่จะถูกส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน โดยทั่วไปผลวิเคราะห์ของข้อมูลจะอยู่ในรูปของมัธยฐาน (Median) พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

สมบุรณ์ ต้นยะ (2534) กล่าวว่าไว้ว่าการวิจัยแบบเดลฟายเป็นวิธีการที่ใช้กันมาตั้งแต่ดั้งเดิมในการหาความสอดคล้องต้องกันหรือหาข้อยุติของความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งคือ การอภิปรายกลุ่มระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสรุปเป็นข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งในวิธีการนี้มักจะพยายามประนีประนอมระหว่างความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การประนีประนอมนี้มักจะเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบทางจิตวิทยาบางประการ เช่น อิทธิพลจากสมาชิกของกลุ่มที่มีตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจสูงสุดหรือแม้แต่จากผู้ที่เสียงดังที่สุดและความไม่เต็มใจที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยต่อหน้าบุคคลอื่นของสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งทำให้ผลสรุปที่ได้จากการ

อภิปรายคลาดเคลื่อนไปจากที่ควรจะเป็นได้ ดังนั้นเทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการที่พยายามเอาชนะองค์ประกอบเหล่านี้ โดยหลีกเลี่ยงการใช้วิธีการที่จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างบุคคลและหันมาใช้วิธีการที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องมาเผชิญหน้ากันรวมทั้งไม่มีการเปิดเผยรายชื่อด้วยว่ามีบุคคลใดบ้างที่ได้รับเลือกมาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวสามารถป้องกันสมาชิกของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้พ้นจากการครอบงำทางความคิดจากสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ได้และยังเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตัดสินใจได้อย่างอิสระ มีความรู้สึกปลอดภัยถึงแม้ว่าจะมีความคิดเห็นที่ตรงข้ามกับบุคคลอื่นก็ตาม นอกจากนั้นยังสามารถจัดความรู้สึกไขว้เขวที่อาจเกิดจากลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลในการที่จะต้องเผชิญหน้ากันได้

Jensen (1996) ได้ให้คำนิยามของเทคนิคเดลฟายไว้ว่า เป็นโครงการจัดทำรายละเอียดรอบคอบ ในการที่จะสอบถามบุคคลด้วยแบบสอบถามในเรื่องต่างๆ เพื่อจะได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา โดยมุ่งที่จะรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต

Johnson (1993) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายไว้ว่า เป็นเทคนิคของการรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจที่มุ่งเพื่อเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจแต่เดิมที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะหรือความคิดเห็นของกลุ่มหรือมติของที่ประชุม

4.2 คุณลักษณะของเทคนิคเดลฟาย

1. เทคนิคเดลฟายเป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงจำเป็นต้องตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในแต่ละขั้นตอนการตอบหรือการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญจะมีความถูกต้องและความตรงสูง เมื่อผู้เชี่ยวชาญนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา

2. เป็นเทคนิคที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ร่วมในการวิจัยจะไม่ทราบว่า มีใครบ้าง ที่มีส่วนออกความเห็นและไม่ทราบว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นในแต่ละข้ออย่างไร ซึ่งนับว่าเป็นการขจัดอิทธิพลของกลุ่มที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของตน

3. เทคนิคเดลฟายนี้ได้ข้อมูลมาจากแบบสอบถาม หรือรูปแบบอย่างอื่นที่ไม่ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญมาพบกัน โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องตอบแบบสอบถามครบทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ความเห็นที่ถูกต้อง เชื่อถือได้จึงต้องมีการใช้แบบสอบถามหลายๆ รอบ ซึ่งโดยทั่วไปแบบสอบถาม

ในรอบที่ 1 มักเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและในรอบต่อไป จะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4. เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ตอบแบบสอบถามโดยกลั่นกรองอย่างละเอียดรอบคอบ และให้คำตอบที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น ผู้ทำวิจัยจะแสดงความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันในคำตอบแต่ละข้อของแบบสอบถามที่ตอบลงไปในครั้งก่อนแสดงในรูปสถิติ คือค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วส่งกลับให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาว่าจะคงคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงใหม่

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเป็นสถิติเบื้องต้น คือ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ ฐานนิยม(Mode) มัธยฐาน (Median) ค่าเฉลี่ย (Mean) และการวัดการกระจายของข้อมูล คือ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

สรุปความหมาย และคุณลักษณะของการวิจัยแบบเดลฟาย คือ กระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกันอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่า คือ การระดมสมอง (Brain Storming) หลักการสำคัญคือ การไม่เปิดเผยรายชื่อ ผู้เชี่ยวชาญ ไม่เปิดเผยคำตอบ ไม่เปิดเผยความคิดเห็น ผู้วิจัยจะส่งข้อมูลข่าวสารเป็นแบบสอบถาม ที่เกิดจากการวิเคราะห์แล้วส่งกลับด้วยการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งที่จะรวบรวมการพิจารณาการตัดสินใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคต จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

4.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟาย

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษา ปัญหาที่จะวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นปัญหาที่ยังไม่มี คำตอบที่ถูกต้องแน่นอนและสามารถวิจัยปัญหาได้จากการให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เป็นผู้ตัดสินใจ ประเด็นปัญหาควรจะนำไปสู่การวางแผนนโยบายหรือการคาดการณ์ในอนาคต

2. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะของ การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย คือ การอาศัยข้อคิดเห็นจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกสรรมานั้น สามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญจำนวนผู้เชี่ยวชาญและวิธีการเลือกสรรผู้เชี่ยวชาญเป็นต้น

3. การทำแบบสอบถาม ในกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายนี้ทำให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามจำนวน 4 รอบดังนี้

(1) การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 การทำแบบสอบถามฉบับแรกโดยทั่วไป แบบสอบถามฉบับแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและเป็นคำถามแบบกว้างๆ ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่จะวิจัยนั้น เพื่อระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยทางไปรษณีย์ที่สอดคล้องซึ่งกำหนดและปิดดวงตราไปรษณีย์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญ กำหนดเวลาในการส่งคำตอบนี้คืนภายใน 2 สัปดาห์ ถ้าผู้เชี่ยวชาญคนใดไม่ส่งคืนควรทวงถามสำหรับการวิเคราะห์คำตอบแบบสอบถามรอบแรกผู้วิจัยจะต้องรวบรวมความคิดเห็นและวิเคราะห์โดยละเอียดและนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็น โดยตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออกเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามในรอบต่อไป

(2) การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบที่วิเคราะห์ได้จากรอบแรกมา สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) อาจใช้ 5 ระดับ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละข้อ รวมทั้งเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยของแต่ละข้อลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตอนท้ายประโยค หรือควรทำการแก้ไขจำนวนผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้ แล้วส่งแบบสอบถามในรอบนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมและอำนวยความสะดวกในการส่งคืนทางไปรษณีย์เช่นเดียวกับรอบแรกและสำหรับการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบแต่ละข้อมาหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

(3) การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3 นำคำตอบแต่ละข้อจากการวิเคราะห์หรือรอบที่ 2 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ กล่าวคือ ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบแสดงว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกัน ซึ่งถ้าผู้วิจัยได้ข้อมูลเพียงพอก็อาจสรุปผลการวิจัยได้รอบนี้เลย แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์กว้าง(มีค่ามาก) แสดงว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน(ต่างกัน) ก็อาจสร้างแบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยมีข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 แต่เพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นๆ ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป แล้วส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นได้ยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่

(4) การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 4 ทำตามขั้นตอนหรือวิธีการเดียวกันกับรอบที่ 3 ถ้าผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ปรากฏคำตอบที่ได้มีความสอดคล้องกัน นั่นคือ ค่าพิสัย

ระหว่างควอไทล์แคบก็ยุติกระบวนการวิจัยได้ แต่ถ้าคำตอบทั้งหมดยังมีความต่างกันก็สร้างแบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถาม รอบที่ 4 โดยมีข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้วยวิธีการเดิมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการวิจัยเดลฟายส่วนใหญ่สามารถได้ข้อสรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามรอบที่ 3 และหากดำเนินการวิจัยรอบที่ 4 ก็จะได้ข้อสรุปใกล้เคียงกับรอบที่ 3

สรุปได้ว่าขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟาย คือการศึกษาวิจัยปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตัดสินประเด็นปัญหาเพื่อการคาดการณ์อนาคตโดยผู้วิจัยทำแบบสอบถามจำนวน 4 รอบ ฉบับแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดประเด็นกว้างๆ ให้ครอบคลุมปัญหา เพื่อระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบที่วิเคราะห์ได้จากรอบแรกมา สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบสอบถามรอบที่ 3 ได้ จากการวิเคราะห์รอบที่ 2 โดยแสดงค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และแบบสอบถามรอบที่ 4 ทำตามขั้นตอนหรือวิธีการเดียวกันกับรอบที่ 3 ถ้าผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ปรากฏคำตอบที่ได้มีความสอดคล้องกัน นั่นคือค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบก็ยุติกระบวนการวิจัย และสรุปเป็นผลการวิจัยตามฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในเทคนิคเดลฟาย

การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำคัญ รูปแบบของแบบสอบถามใช้ทั้งสองประเภท คือ แบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (โดยทั่วไปใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) เทคนิคเดลฟายที่พัฒนามาจากแบบดั้งเดิม คือเก็บข้อมูลรอบแรกโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ส่วนรอบต่อมาใช้แบบปลายปิด การเก็บข้อมูลในรอบแรกใช้แบบสอบถามปลายเปิดมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นกว้างๆ จากผู้เชี่ยวชาญสำหรับแบบสอบถามในรอบที่สองพัฒนามาจากคำตอบของแบบสอบถามในรอบแรก โดยนำความคิดเห็นทั้งหมดจากผู้เชี่ยวชาญ มาสังเคราะห์ และสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่าแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจัดลำดับความสำคัญหรือคาดการณ์แนวโน้มในแต่ละข้อการจัดทำแบบสอบถามในรอบที่ 3 นั้นมีการนำคำตอบของแต่ละข้อที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งหมดมาคำนวณค่าสถิติ ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการจัดทำแบบสอบถามคือการเลือกค่าสถิติที่ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) หรือ ความถี่ ร้อยละ เป็นต้นการให้ข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการเดลฟาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้รับรู้ระดับความคิดเห็น

ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุปรวมว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความแต่ละข้อ ข้อมูลย้อนกลับนี้จะนำเสนอด้วยค่าสถิติ ค่าสถิติที่นำเสนอจะประกอบด้วยข้อมูล 2 กลุ่ม กลุ่มแรกประกอบด้วยค่าสถิติ 2 ส่วน คือค่าสถิติที่แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยสรุปรวมซึ่งอาจแสดงด้วยค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม หรือร้อยละเพื่อแสดงความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ ค่าสถิติส่วนที่สองคือ ค่าสถิติที่แสดงการกระจายของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแสดงระดับความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่พบบ่อย ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์หรือการแจกแจงความถี่หรือร้อยละในแต่ละกลุ่มคำตอบ กลุ่มที่สอง เป็นตัวเลขที่แสดงคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่แล้ว เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความสอดคล้องหรือความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนกับความคิดเห็นของกลุ่ม

สรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่สำคัญคือแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราประมาณค่าโดยทั่วไปใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ รอบแรกใช้แบบสอบถามปลายเปิดมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นกว้างๆ และสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราประมาณค่า ค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) หรือ ความถี่ ร้อยละ

4.5 ข้อดีของเทคนิคเดลฟาย

บุญมี พันธุ์ไทย (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการวิจัยเทคนิคเดลฟายมีข้อดีดังนี้

1. เป็นเทคนิคที่สามารถรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก โดยไม่ต้องมีการพบปะหรือประชุมกันซึ่งเป็นการทุ่นเวลาและค่าใช้จ่าย
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นคำตอบที่น่าเชื่อถือเพราะเป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ อย่างแท้จริงและคำตอบได้มาจากการย้าถามหลายรอบสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
3. เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ยากนักไม่จำกัดเรื่องจำนวนผู้เชี่ยวชาญ สถาปนามิศาสตร์ และได้ผลรวดเร็วมีประสิทธิภาพ
4. ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการวิจัยมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มีโอกาสได้รับทราบผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละรอบและปรับเปลี่ยนหรือยืนยันความคิดเห็นของตนเอง

4.6 ข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟาย

บุญมี พันธุ์ไทย (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการวิจัยเทคนิคเดลฟายมีข้อเสียดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือก มิใช่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในสาขานั้นจะทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความน่าเชื่อถือ
2. ผู้เชี่ยวชาญไม่ให้ความร่วมมือในการวิจัย
3. นักวิจัยขาดความรอบคอบหรือมีความลำเอียงในการพิจารณาคำตอบแต่ละรอบ
4. แบบสอบถามที่ส่งไปสูญหายหรือไม่ได้รับคำตอบกลับคืนมา

สรุปได้ว่า เทคนิคเดลฟายคือการวิจัยที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการหาคำตอบ หรือการตัดสินใจหาข้อสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบที่ปราศจากการเผชิญหน้าโดยตรงของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งหัวใจสำคัญของเทคนิคเดลฟาย คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยจะต้องมีความชัดเจน ง่ายแก่การอ่าน ผู้ตอบเข้าใจตรงกันในคำถาม และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้วิจัยเอง ต้องวางแผนอย่างรอบคอบในการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพราะเทคนิคเดลฟายมีทั้งข้อ ดีและข้อจำกัด และตัวแปรสอดแทรก (Intervening Variable) ที่ทำให้การวิจัยไม่สำเร็จได้ตามกระบวนการวิจัยหรือเครื่องมือที่ใช้ในการตัดสินใจในการหาข้อสรุปการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทย ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 19 ท่านว่าควรเป็นอย่างไร

จากการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดภูมิปัญญาไทย ทฤษฎีบทบาทสัมพัทธ์ผู้เชี่ยวชาญ ครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยนำมาสรุปสังเคราะห์บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในแต่ละด้านดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอน

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้กล่าวถึงครูผู้สอนตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระยะเวลาจำนวนคาบตามที่กำหนดไว้ในแผนการอนของกลุ่มประสบการณ์นั้นๆ
2. เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
3. นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้กับผู้เรียน
4. สอดแทรกคุณธรรมค่านิยมต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาของหลักสูตรไว้กับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนผู้ใหญ่ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้สอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. วิธีการสอนโดยใช้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Methods) มี 5 วิธีการ คือ วิธีการสาธิต การอภิปรายด้วยการชี้แนะ การอภิปรายด้วยการควบคุม การอภิปรายโดยการบรรยายนำ และวิธีการบรรยาย

2. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางกลุ่ม (Student-Centered Group Methods) ที่ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ การระดมสมอง การปรึกษาหารือในกลุ่ม การได้วาที่ การอภิปรายกลุ่ม การอภิปรายเป็นคณะ บทบาทสมมุติ การสัมมนา ทักษะศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการ

3. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางเป็นรายบุคคล (Individual Student-Centered Methods) เป็นวิธีการที่มีส่วนคล้ายและส่วนที่แตกต่างจากแบบที่ 2 ทั้งนี้เป็นวิธีการสอนที่เน้นเฉพาะผู้เรียนแต่ละบุคคลเท่านั้นเพื่อผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองที่หลากหลายจากการเลือกเรียนด้วยตนเองหรือการให้ผู้สอนกำหนดกิจกรรมได้ ดังมีวิธีการดังนี้ การกำหนดงานให้ปฏิบัติ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการสอนทางไกล

จากความหมายของผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูภูมิปัญญาไทยในฐานะครูผู้สอน สามารถสรุปลักษณะได้ดังนี้ เป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สอดแทรกคุณธรรมในเนื้อหาของหลักสูตร สอนโดยใช้วิธี การบรรยาย การสาธิต การปฏิบัติ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) การสัมมนา ทักษะศึกษาทำให้ผู้เรียนสามารถ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของตนเอง

2. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

กรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวถึง (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) หลักสูตรของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียน

1. มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชน
3. สามารถพึ่งพาตนเองได้
4. ตระหนักและยอมรับ สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
5. สามารถปรับปรุง และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
6. มีความรัก ความภาคภูมิใจ และเข้าใจในบทบาทของตนที่มีต่อชุมชน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (อ้างถึงใน ญัตติดา จันทรมณี, 2552) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ที่ครูปฏิบัติตามมีวัตถุประสงค์เพื่อผู้เรียนบรรลุเป้าหมายเดียวกับ นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีศักยภาพและการพัฒนาประเทศ

สรุปบทบาทของครูภูมิปัญญาไทยด้านเนื้อหาและหลักสูตร คือ การสอน และพัฒนาหลักสูตรของภูมิปัญญา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ประวัติชุมชน ความเปลี่ยนแปลง เพื่อการพึ่งพาตนเอง รู้จักประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความภาคภูมิใจต่อชุมชนสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน คือการพัฒนาประเทศ

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2539) ได้สรุปแนวทางการปฏิบัติ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) โดยได้กล่าวไว้ว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกับระหว่างครูผู้สอน และปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิถีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นำกระบวนการ หรือความคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาไทยท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน
4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระแล้วนำมาสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ไปใช้ในการดำรงชีวิต
6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น
7. เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต
8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สุนทร สุนันท์ชัย และคณะ (2533) ได้ศึกษาความต้องการในด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ เรื่องพัฒนาการ การเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่พบว่ามีความต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิปัญญาไทยสรุปได้ดังนี้

1. การมีอิสระและเป็นตัวของตัวเอง
2. การงานและการประกอบอาชีพ

3. การเลือกคู่ครอง และการใช้ชีวิตคู่
4. การทำหน้าที่พ่อ แม่ และการเลี้ยงดูบุตร การดูแลและจัดการภายในครอบครัว
5. การเข้าสมาคมและการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน การรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของประเทศ
6. การสร้างหลักฐาน ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน เศรษฐกิจ และสังคม สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ด้วยการเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในวัยชรา

สรุปบทบาทของครุภูมิปัญญาไทยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การวางแผนร่วมกับระหว่างครูผู้สอน และปราชญ์ท้องถิ่น ครุภูมิปัญญาไทย โดยนำกระบวนการ หรือความคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาไทยท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในฐานะพลเมืองของประเทศสู่การสร้างหลักฐาน ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และสังคมให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

ความหมายของสื่อ คือ เครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีดังความหมายที่มีผู้กล่าวถึงดังนี้

กิดานันท์ มลิทอง (2544) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของสื่อการสอน หมายถึง สื่อทุกรูปแบบ ที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ สามารถนำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษาเป็นเครื่องมือของผู้สอนส่งไปสู่ผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่น เทปบันทึกเสียง สไลด์ วิดีโอ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ ภาพนิ่ง เป็นต้น

สมควร กวียะ (อ้างถึงใน วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2547) กล่าวไว้ว่า สื่อพื้นบ้าน คือ วัฒนธรรมที่ได้สร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีต กลายเป็นเครื่องมือที่ส่ง รับ และเก็บข่าวสารที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ ปრაกฏให้เห็นในรูปของคำพูด บทเพลง ดนตรี ทัศนกรรม สถาปัตยกรรม พิธีการ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมในวิถีชีวิต

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2547) กล่าวไว้ว่า สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาแต่โบราณมีความหลากหลายของรูปแบบและเนื้อหาแตกต่างกับไปตามแต่ละท้องถิ่นมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตและให้ความบันเทิงซึ่งอยู่คู่กับวัฒนธรรมและสังคมไทย

สรุปบทบาทของครุภูมิปัญญาไทยด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน คือ เครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ หมายถึง สื่อทุกรูปแบบ ที่บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์ สามารถนำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษาเป็นเครื่องมือของผู้สอนส่งไปสู่

ผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ หรือ สื่อพื้นบ้านที่เกิดจากการสร้างสรรค์และสั่งสมมาตั้งแต่อดีต มีเอกลักษณ์ รูปแบบเฉพาะ เช่น บทเพลง ดนตรี ทัศนกรรม สถาปัตยกรรม ความคิด ความเชื่อแต่ ละท้องถิ่นมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตและให้ความบันเทิงซึ่งอยู่คู่กับวัฒนธรรมและสังคมไทย

5. ด้านการประเมินผล

ความหมายของการประเมินผลที่มีผู้สรุปไว้ดังนี้

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547) การประเมินผลการเรียนรู้การสอน หมายถึง วิธีการประเมินการ สอน เพื่อปรับปรุงวิธีการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวัง ข้อมูลที่ได้จากการ ประเมินจึงเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนา โดยวิธีการประเมินการสอนมีขั้นตอนดังนี้

1. การระบุวัตถุประสงค์ของการประเมิน
2. การกำหนดประเด็นที่ต้องการประเมิน
3. การเลือกของข้อมูล
4. การเลือกเทคนิคในการรวบรวมข้อมูล
5. การกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของข้อมูล
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การแปลความหมายของข้อมูล

ภัทธา นิคมมานนท์ และ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2536) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ ว่าการดำเนินงาน กิจกรรม ว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์โดยการตัดสินจากการวัดตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2551) กล่าวไว้ว่า การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิต หรือประกอบอาชีพอันนำมาสู่การพัฒนา ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม

อาชัญญา รัตนอุบล (2551) กล่าวไว้ว่า วิธีการประเมินความต้องการจำเป็นที่นักการ ศึกษาสามารถนำมาใช้ได้ 5 วิธีได้แก่

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูล (Secondary data)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การขอข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key informant)
4. การจัดกลุ่มขนาดเล็ก (Small group)
5. การสำรวจ (Survey)

นักการศึกษาควรใช้วิธีการประเมินความต้องการจำเป็นวิธีใด ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ 1) เวลา 2) แหล่งทรัพยากร 3) ความรู้

สรุปบทบาทของครูภูมิปัญญาด้านการประเมินผล คือ การประเมินการสอน การปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อการพัฒนา โดยการพิจารณาจากวัตถุประสงค์ เช่น การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย ผู้รับการถ่ายทอดความรู้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หรือประกอบอาชีพอันนำมาสู่การพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคม

นอกจากนี้ ผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ภาพรวมของครูภูมิปัญญาไทยที่ผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร” ของอาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2551) พบว่าครูภูมิปัญญาไทยมีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยวิธีการดังนี้

1. เรียนรู้จากประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว
2. เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การลองผิดลองถูก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. เรียนรู้จากการฝึกอบรมการสนทนากับผู้อื่น
4. เรียนรู้จากการศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย

นอกจากวิธีการเรียนรู้ดังกล่าวครูภูมิปัญญาไทยยังมีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของตัวเองเกิดจากการเผชิญปัญหาและพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหานั้นกระทั่งประสบความสำเร็จ

ดังนั้นครูภูมิปัญญาไทยแต่ละคนจึงมีการคิดค้น ประยุกต์ใช้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ทำให้เกิดผลงาน ครูภูมิปัญญาไทย มีความสร้างสรรค์และโดดเด่น โดยการสังสมความรู้ดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2551) กล่าวไว้ว่า องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมา ทำให้ครูภูมิปัญญาไทยมีความปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้เหล่านี้แก่ผู้อื่น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยสามารถสรุป กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย เพื่อเป็นแหล่งศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลองปฏิบัติจริง รวมเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ อีกทั้งยังมีการสาธิต และร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

2. การจัดอบรมและการบรรยาย ครูภูมิปัญญาไทยส่วนใหญ่จะใช้วิธีนี้ในการถ่ายทอดความรู้ โดยการเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหา ขอคำอธิบายเพิ่มเติม ทั้งช่วงระหว่างและหลังการอบรมและการบรรยาย

3. การสาธิตประกอบการบรรยาย จะทำให้ผู้เรียนเห็นกระบวนการและขั้นตอนที่ถูกต้องในการสร้างสรรค์ และดำเนินงาน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

4. การลงมือปฏิบัติ เป็นเสมือนการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนในเนื้อหาการเรียนรู้

5. การจัดเวทีการเรียนรู้ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันถอดบทเรียนในสิ่งที่ไปทดลองทำร่วมกัน รวมทั้งอภิปรายเพื่อหาหนทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น บางครั้งอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดประกวดแข่งขัน เพื่อกระตุ้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความมุ่งมั่น ตั้งใจในการเรียนรู้ และภูมิใจในความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยของตนเอง

6. การสอนงานโดยครูภูมิปัญญาไทยอาจสอนงานเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนความสนใจ

7. การศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผลงานที่ประสบความสำเร็จ โดยอาจเป็นการศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเอง หรือไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

8. การใช้สื่อประกอบ โดยครูภูมิปัญญาไทยจะจัดทำสื่อเผยแพร่ความรู้ หลากหลายรูปแบบ อาทิ จัดทำเอกสาร ตำรา รวมทั้งการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ผ่านทาง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร และนิตยสาร นอกจากนี้ ยังจัดทำในรูปแบบสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งวีซีดี ดีวีดี และวีดิทัศน์

9. การให้คำปรึกษาแก่บุคคล ชุมชน หรือหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง

10. การจัดทำเครือข่าย ครูภูมิปัญญาไทยจะส่งเสริมให้ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ จัดทำเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย เพื่อแก้ไขปัญหา และดำเนินการพัฒนาต่อไป

สรุปได้ว่าผลจากการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดภูมิปัญญาไทย ทฤษฎีบทบาท การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยนำมาสรุปสังเคราะห์บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในแต่ละด้านดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ด้านผู้สอน 2) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน 5) ด้าน

การประเมินผล และผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในเรื่องบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมดังนี้

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อังกุล สมคะเนย์ (2535) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีพบว่าได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านการประกอบอาชีพมาพัฒนาหลักสูตรจะเป็นช่างฝีมือหรือช่างเทคนิคลักษณะกิจกรรมที่นำมาใช้จะเป็นภาคปฏิบัติการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

รัตนะ บัวสนธ์ (2535) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่าได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นผู้ปกครองให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตร

ยุพา ททรัพย์อุไรรัตน์ (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากผลการวิจัยสามารถรวบรวมรายชื่อ และลักษณะภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรม การเป็นวิทยากร ทักษะอาชีพ และนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เป็นสื่อการศึกษา

สัมพันธ์ ทองเถื่อน (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของช่างจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่ามีถ่ายทอดงานปูนปั้นของช่างจังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงปัจจุบัน

พยุภพร ไตรรัตน์สิงห์กุล (2537) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพื้นฐานการดำเนินชีวิตการดำรงอยู่ และการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทราผลการวิจัยพบว่าการถ่ายทอดวิธีทำ เครื่องจักสาน สืบทอด จากรุ่นสู่รุ่น โดยการถ่ายทอดให้กับ ครอบครัว โรงเรียน และหน่วยราชการต่างๆ ด้วยวิธีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง การฝึกฝนด้วยตนเอง การเลียนแบบ การถ่ายทอดจากเพื่อนบ้าน

วศิษฐ์ นาสารีย์ (2544) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา) ด้านจุดมุ่งหมายในการสอนควรเน้นเรื่องความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศิลปะท้องถิ่น 2) ด้านเนื้อหาวิชาที่สอนควรเน้นเรื่องของการบูรณาการ คุณธรรม จริยธรรมทางพระพุทธศาสนากับคุณค่าของศิลปะท้องถิ่น 3) ด้านกิจกรรม และประสบการณ์ในการเรียนรู้ 4) ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนและการสอนควรเน้นเรื่องการใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น 5) ด้านการประเมินผลควรใช้วิธีการสังเกตและการมอบหมายการสร้างสรรคงานศิลปะท้องถิ่น

บังอร ฝ่ายสัจจา (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับประถมศึกษาซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ลักษณะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทราด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรม 4) ข้อเสนอแนะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียน

สุบรรณ จันทบุตร และทองมาก จันทะลือ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องสถานภาพและบทบาทของหมอลำท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมศึกษากรณีหมอลำ จังหวัดอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่า หมอลำเป็นการแสดงพื้นบ้าน ยึดถือขนบธรรมเนียมและจารีตตามหลักของศาสนา ในสภาวะสังคมแบบดั้งเดิม วิถีชีวิต ตลอดจนโลกทัศน์ของคนดูเปลี่ยนไปหมอลำซึ่งเดิมเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองมาตลอดเพื่อความอยู่รอด จากหมอลำพื้น หมอลำกลอน มาเป็นหมอลำเพลิน หมอลำซิ่ง และลูกทุ่งหมอลำในที่สุด และหมอลำมีการปรับตัวเองเพื่อความอยู่รอดทุกสมัยการปรับเปลี่ยนของหมอลำเกิดจาก ลักษณะเด่นที่เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folk Art)

ไมตรี จันทรา (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์ผลการวิจัยพบว่าต้องแสดงเพื่อความบันเทิงควบคู่กับสาระความรู้ด้านต่างๆ สำหรับการยึดมั่นในธรรมเนียมนิยมควรจะต้องยึดหยุ่นตามความเหมาะสมมุขตลกจะต้องไม่หยาบโลนนายหนังตะลุงจะต้องรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้ชมเพื่อปรับปรุงการแสดงให้เป็นที่ยอมรับและมีความต้องการให้

สอดแทรกธรรมชาติในการแสดงรวมถึงประเพณีวัฒนธรรมไทยโดยการผสมผสานเหตุการณ์บ้านเมืองและสภาพสังคม และควรส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักหวงแหนในศิลปะการแสดง

สุธีรา เป่าโกศสถิตย์ และ คณะ (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน :กรณีศึกษาศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงและผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น สาขาศิลปะการแสดง ผลการวิจัยพบว่า เพศมีผลต่อวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยของศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง และผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นสาขาศิลปะการแสดง ส่วนวุฒิการศึกษาอายุของศิลปินแห่งชาติ และการเปิดรับข่าวสารไม่มีผลต่อวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยอย่างมีนัยสำคัญ สิ่งที่ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงและผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นสาขาศิลปะการแสดงมีความคิดเห็นเหมือนๆ กัน คือ การยินดีถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยสาขาศิลปะการแสดงให้กับผู้ที่สนใจ

ปทุมมาศ สุทธิสวัสดิ์ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการสืบทอดภูมิปัญญาศิลปะการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่าครูภูมิปัญญามีน้อยทำให้การสืบทอดไม่เหมือนเดิมซึ่งแนวทาง และวิธีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการสืบทอดภูมิปัญญาภูมิปัญญาภูมิปัญญาที่มีกลุ่มผู้รับการสืบทอดศิลปะการแสดงหนังใหญ่โดยใช้วิธีการสืบทอดตามแบบโบราณ คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างและการฝึกปฏิบัติจริงซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาศิลปะการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ได้ 12 คน ประสพการณ์จากการวิจัยและพัฒนาได้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการสืบทอดภูมิปัญญาศิลปะการแสดงหนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ที่ครูภูมิปัญญาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถนำไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาศิลปะการแสดงหนังใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วีรศักดิ์ จุลดาชัย และคณะ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรม การทอผ้าของชุมชนไทยใต้ อำเภอไพศวรรค์จังหวัดนครพนมผลการวิจัยพบว่าการปลูกฝ้าย ปลูกคราม และการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ได้เริ่มเลือนหายไปจากชุมชนไทยใต้ขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการผลิตเส้นฝ้ายเข็น และการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าสู่บุตรหลานลดน้อยลง

เปรมสิริ ศักดิ์สูง และอดิศร ศักดิ์สูง และ มุhammad สาแลบิง (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องลิเกฮูลู : การศึกษาเชิงประวัติรูปแบบและการพัฒนาศักยภาพ ผลการศึกษาพบว่า ลิเกฮูลูมีความเป็นมาที่ยาวนานที่พบได้ใน ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของรัฐกลันตันประเทศ

มาเลเซีย ในปัจจุบันยังได้รับความนิยมอย่างสูงจากประชาชนในท้องถิ่นทั้งมีชื่อเสียงในระดับประเทศซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่มีเอกลักษณ์ทั้งผู้เล่น ดนตรี สีส่น ลีลา โดยเฉพาะการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับวัฒนธรรมมลายูได้อย่างลงตัว และให้การสนับสนุนด้วยการส่งเสริมผ่านองค์กรท้องถิ่น สถาบันการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพทั้งนี้เพื่อให้ศิลปะการแสดงลิเกฮูลูได้อยู่คู่กับชุมชนและท้องถิ่น

สุจิตรา สุขนทรทรัพย์ และ คณะ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย: คุณค่าแท้และกระบวนการถ่ายทอด กรณีศึกษาครูวิชิต ซึ่งเชิญผลการวิจัยพบว่า คุณค่าของตัววิชาเองที่ใช้เพื่อการป้องกันตัว และคุณค่าของวิชาในด้านคุณธรรมและการปฏิบัติตนในสังคม ความกตัญญูกตเวที และ ความ “เป็นมวย” มีการสร้างความศรัทธาและความตระหนักในคุณค่าของศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทยตามหลักวิธีการถ่ายทอดความรู้คือ “ทำให้ดู อยู่ให้เห็น”

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญาไทย ปัญหาการสืบทอดองค์ความรู้ของครู ปัญหาการประชาสัมพันธ์เพื่อการคัดเลือกปัญหาการกำหนดองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญาไทย ปัญหาการจัดทำรายงานของครูภูมิปัญญาไทย เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ ปัญหาข้อจำกัดของการพิจารณาจากพื้นที่จริง ปัญหาการประยุกต์ใช้เนื้อหาองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยสู่ความเป็นธรรม ปัญหาการจัดสรรเวลาการทำงานตามอาชีพกับการทำงานเป็นครูภูมิปัญญาไทย ปัญหาการยกย่องครูภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง และปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณในการส่งเสริมการดำเนินงานของครูภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง

วรวรรณ ศรีตะลานุกค์ (2551) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษาพบว่าสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรมีนโยบายสนับสนุนให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาในด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน การวิจัย และส่งเสริมสนับสนุนนิสิตนักศึกษาให้ทำกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อิงของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น ผลการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า 1) สภาพการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อิงของครู

ภูมิปัญญาไทย มีความหลากหลายแตกต่างกันไป เป็นการเรียนรู้ที่เกิดเป็นกระบวนการจากการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ 2) รูปแบบและวิธีการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเกิดจากการเรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ ประสบการณ์ชีวิตสำคัญในท้องถิ่น ทำกิจกรรม เครือข่าย โดยมีวิธีการเรียนรู้จากการประชุมสัมมนา อบรม เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ การศึกษาดูงาน และรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้ใช้การจัดฝึกอบรม การสัมมนา จัดทำหลักสูตร คู่มือการเรียนการสอน เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ชิ้นงานต้นแบบ จัดทำนิทรรศการ และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเพื่อการขับเคลื่อนความรู้ตามแนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอนในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย เพื่อการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนา นโยบายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลในด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืนส่งเสริมการสร้างคุณภาพ คนดีมีคุณธรรม สู่สังคมมีการพัฒนาปัญญา และความรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในระดับจังหวัด อำเภอ เทศบาล ตำบล หมู่บ้านและชุมชน ในการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ได้รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยกรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อศึกษาพัฒนาองค์ความรู้ครูภูมิปัญญาไทยเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพโดยสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครู อาจารย์ และผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในระบบและนอกระบบโรงเรียนต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) ได้รายงานการวิจัยเรื่องสภาพและบทบาทการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนผลจากการวิจัยที่ได้รับสามารถสรุป สภาพ และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตการจัดเวทีประชาคมโดยใช้กระบวนการกลุ่มการจัดอบรมให้ความรู้ดูงานนอกสถานที่การประชาสัมพันธ์ผ่านแกนนำ สื่อท้องถิ่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ

หนังสือพิมพ์มีการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนนอกโรงเรียนโดยจัดหลักสูตรทางด้านวิชาชีพเฉพาะด้านที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และให้การสนับสนุนงบประมาณอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอน จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับอาชีพ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

พิชชาณัฐ ตู้อินดา (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการถ่ายทอดความรู้ของวงปีพาทย์บ้านใหม่หางกระเบนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการศึกษพบว่าต้นกำเนิดมีมาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมีการสืบทอดถึงปัจจุบันโดยใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะที่เน้นระเบียบ วิธีการตามแบบโบราณจารย์ที่ได้รับการถ่ายทอดเอาไว้อย่างเคร่งครัดด้วยวิธีการปฏิบัติ สุ่มบุคคลภายใน และภายนอกตระกูลซึ่งองค์ความรู้ต่างๆยังคงได้รับการสืบทอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

รัตนพล ชื่นคำ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการสืบทอดการพากย์-เจรจาหนังใหญ่และโขนเรื่องรามเกียรติ์ของครูวีระ มีเหมือน โดยสืบทอดการพากย์-เจรจาหนังใหญ่มาจากหม่อมราชวงศ์จรูญสวัสดิ์ ศุขสวัสดิ์ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากพระยานัฏกานูรักษ์ (ทองดี สุวรรณภารต) และสืบทอดการพากย์-เจรจาโขนจากครูสง่า ศะศิวิณิช ในสายของพระยาสุนทรเทพระบำ (เปลี่ยนสุนทรนนท์) การสืบทอดองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นการสืบทอดตามประเพณีมุขปาฐะ ด้วยวิธีการฝากตัวเป็นศิษย์กับครูและใช้การเรียนรู้แบบวิธี "ครูพักลักจำ" จากครูหลายคน

โสภณ เดชฉกรรจ์ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชน อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม : กรณีศึกษาวงไทยบรรเลงวงปีพาทย์บ้านใหม่หางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยศึกษาบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่การถ่ายทอดองค์ความรู้ และมีผู้สืบทอดองค์ความรู้ ผลจากการศึกษาพบว่า การบรรเลงปีพาทย์มีต้นกำเนิดมาตั้งแต่ครั้งต้นยุคกรุงรัตนโกสินทร์ และสืบทอดกิจการมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ผ่านผู้นำถึงสามชั่วอายุคนโดยสืบทอดแนวทาง และวิธีการปฏิบัติมาจาก ครูจางวางทั่ว พาทย์โกศล และมีการสืบทอดสู่บุคคลภายในและภายนอกตระกูลซึ่งองค์ความรู้ต่างๆ ยังคงได้รับการสืบทอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

วัลภา เล็กวัฒนานนท์ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนสำหรับครูภูมิปัญญาไทยผลการวิจัย พบว่ากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาชีวิต มีจิตอาสา ความเชื่อพื้นฐาน และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของครูภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นและตั้งตนอยู่ในหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้รับการหล่อหลอมจากบริบท

รอบตัวให้เป็นคนเสียสละ มีวินัย อดทน รู้จักวางแผนชีวิต และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

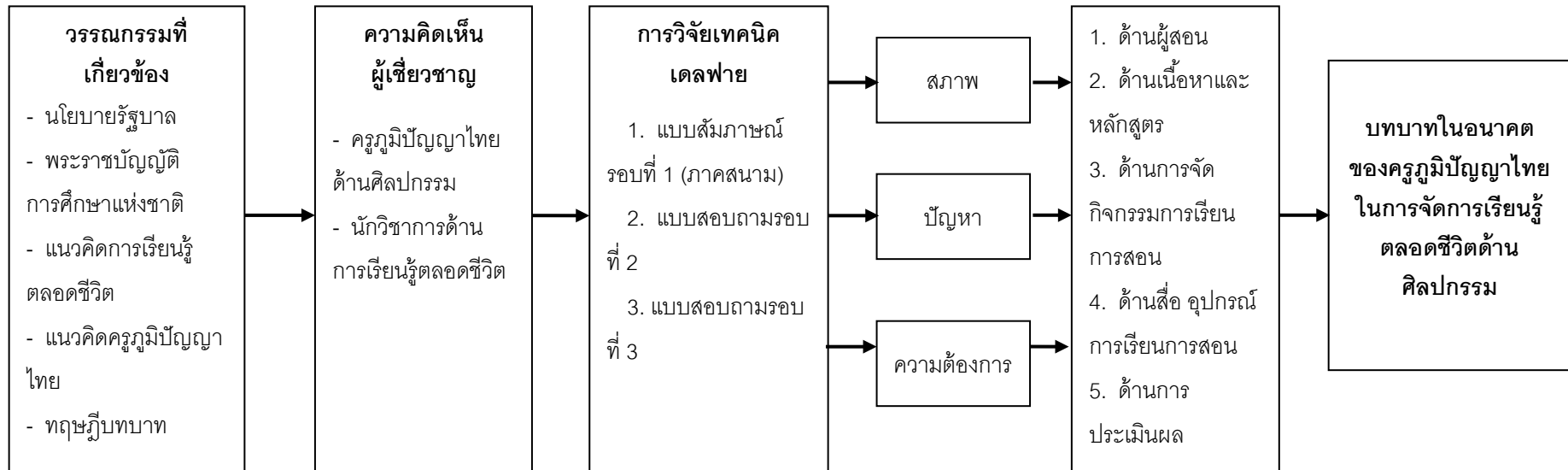
ณัฐสุลักษณ์ ศรีมีชัย (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการ ปฏิบัติงานของอาสาสมัครการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของประชาชนผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะ และสภาพแวดล้อมของอาสาสมัครที่เป็น ครูภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วยการเป็นผู้ยึดค่านิยมทางศาสนา ค่านิยมบิดามารดา และบรรพบุรุษ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และวัฒนธรรมการถือฤกษ์ในสังคมไทยมีความเป็นจิตอาสา ความเป็นครู ความใฝ่รู้ ความจริงใจ ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น ความเสียสละ ความศรัทธา มีการแต่งกาย กิริยาท่าทาง และการพูดที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พิชามญช์ คุ่มสุข (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์บทบาทของเครือข่าย การเรียนรู้ชุมชนในการส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ผล การศึกษาพบว่าบทบาทของเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนคือการส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดองค์ ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในชุมชนแก่ผู้สนใจหรือคนรุ่นหลัง และมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ให้มีความเข้มแข็งเกิดการพัฒนา ประกอบด้วย 1) ด้านกิจกรรม 2) ด้านการรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างสมาชิกเครือข่าย 3) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 4) ด้านการจัดหาทรัพยากร 5) ด้านการพัฒนา บทบาทของเครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

สรุปได้ว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เข้าสู่สถานศึกษา นับว่ามีความสำคัญ และมีประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ ในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัยนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาประเทศในอนาคตโดยใช้ฐาน องค์ความรู้ดั้งเดิมที่เกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้นโดยคนไทย มีการสืบทอด ถ่ายทอด และอนุรักษ์ ศิลปกรรมของชาติให้คงอยู่

ผู้วิจัยได้สรุปผลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าว จากนั้นนำมาสรุปสังเคราะห์ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยใช้ เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ใน 5 ด้าน ที่ผู้เชี่ยวชาญ 19 ท่าน ได้แสดงความคิดเห็น

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ขั้นที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ขั้นที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา และความต้องการ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากการสัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถาม และเข้าร่วมประชุมสมัชชาครูภูมิปัญญาไทย 4 ภาค จาก ครูภูมิปัญญาไทย สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา และผู้แทนหน่วยงานจากกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม จำนวน 177 คน จากภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) และผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมและศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 19 คน (ภาคผนวก ก) โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปกรรม มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักได้รับการยอมรับในสังคมและสร้างผลงานอย่างต่อเนื่องเกิน 5 ปี

2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ การเรียน การสอน การถ่ายทอด ในระบบโรงเรียน นอกกระบวนโรงเรียนและตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต่อเนื่องเกิน 5 ปี

3. ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นครุภูมิปัญญาไทยที่เป็นสมาชิกและขึ้นทะเบียนกับสมาคมครุภูมิปัญญาไทย โดยใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่รุ่นที่ 1-7 (พ.ศ.2544-พ.ศ.2554) โดยใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จากครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม

ผู้วิจัยศึกษารายชื่อบุคคลที่ต้องการเชิญมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและทำเนียบครุภูมิปัญญาไทย พบว่าบุคคลที่ได้รับการประกาศยกย่องเป็นครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 7 มีจำนวนทั้งสิ้น 177 คน จากนั้นขอเข้าพบผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอคำปรึกษาให้เสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ จากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ดังต่อไปนี้

1. ครู กฤษณ์ ฤทธิเดช	นายกสมาคมครุภูมิปัญญาไทย
2. ครู สมเจตน์ วิมลเกษม	อุปนายกภาคเหนือ
3. ครู ประพนธ์ พลอยพุ่ม	อุปนายกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. ครู สณพงษ์ บัวโรย	อุปนายกภาคกลาง
5. ครู นครินทร์ ชาทอง	อุปนายกภาคใต้
6. ครู สมชาย สมานตระกูล	อุปนายกภาคตะวันออก
7. ครู สมพงษ์ มาจันทร์	ฝ่ายสวัสดิการสมาคมครุภูมิปัญญาไทย
8. นางสาว นิภาพร มาจันทร์	ผู้ช่วยครุภูมิปัญญาไทยและเหรียญก

ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำรายชื่อกครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม จำนวน 19 คน ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตามรายชื่อดังต่อไปนี้

1. ครู ฉวีวรรณ พันธุ(ดำเนิน) ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1 (การแสดงพื้นบ้าน-หมอลำ)
2. ครู หะมะ แบลือแบ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 (ดีเกสุดู)

3. ครู วีระ มีเหมือน ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 (หนังใหญ่)
4. ครูสมคิด สอนอาจ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (การทำเทียน การติดพิมพ์เทียน
พรรษา)
5. ครูกฤษณ์ ฤทธิ์เดชา ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (ศิลปะการต่อสู้ประจำชาติไทย)
6. ครูเสน่ห์ แจ่มจิราภักษ์ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (การทำตะลุ่ม - พานแว่นฟ้า)
7. ครูนครินทร์ ชาทอง ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 4 (หนังตะลุง)
8. ครู พ.จ.อ.ดำรงศักดิ์ นิรันต์ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 44 (การแกะสลักผักและผลไม้
หรือการทำเครื่องสด)
9. ครูโสเชค สู้โนนตาด ภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (เพลงพินีสาน)
10. ครูดิเรก สิทธิการ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 (การดุนสลักเงินและโลหะ)
11. ครูสำรอง สาธุการ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (หมอลำกลอน)
12. ครูสมหมาย ศรีเมืองแก้ว ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 6 (หมอลำกลอนและแต่งคำร้อง)
13. ครูเบญจพล สิทธิประณีต ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (โคมตุง และศิลปะงานตัด
ฉลุวาดลายล้านนา)
14. ครูธรรมรงค์ แก้วโบราณ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (จิตรกรรมปริศนาธรรมพุทธ
พจน์)
15. ครูอำนาจ แผงงาม ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7(หมอลำ)
16. ครูไสว สุวรรณหอม ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 (การทำพินและการเล่นพินีสาน)
17. ครูเทวี บุตรดี ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 (หมอลำคำกลอน)
18. ดร. ภัทรพล มหาพันธ์ (อาจารย์ประจำ ภาควิชาการพัฒนามนุษย์และสังคม
สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง
สนามจันทร์)
19. ดร. วัลภา เล็กวัฒนานนท์ (นักวิชาการศึกษานานาชาติ สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 2 ฉบับเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล 3 รอบ ดังมีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปนี้

1. การสร้างเครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open Ended Form) ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ฉบับเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม (ภาคผนวก ข) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดมีข้อความกว้างๆ เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ข้อมูล ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ควรเป็นอย่างไรโดยทำการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานขององค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น และนำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสมในข้อความ เบื้องต้นจากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาและความต้องการ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) เพื่อขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความหมายของข้อความ การใช้ภาษา และการตั้งคำถาม

2. การสร้างเครื่องมือฉบับที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยสรุปจากแบบสอบถามรอบที่ 1 เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือฉบับที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสร้างคำถามที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากรอบที่ 1 และนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับที่เพื่อใช้เก็บข้อมูล รอบที่ 2 โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และเหมาะสมในข้อความ เบื้องต้น จากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาหลังจากที่แก้ไขตาม

คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วจึงไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยนำแบบสอบถาม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมในการใช้ ภาษา และการตั้งคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	2 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย	1 คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาตลอดชีวิต	1 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านด้านกฎหมายไทย	1 คน

โดยใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruency Index : IOC) ของ วรรณิ์ แกมเกตุ (2551) ที่กล่าวว่า IOC ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังต่อไปนี้

- + 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

จากนั้นนำผลคะแนนที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาข้อคำถามแล้ว มาเข้าสู่สูตร ของ Rovinelli และ Hambleton (1976)

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

n คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

จากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามพบว่ามีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มากกว่า 0.5 ทุกข้อมคำถามทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับแก้ใน บางข้อคำถาม ให้กระชับและชัดเจนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปหาความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูภูมิปัญญาไทยจากนั้นนำแบบสอบถามไปหาค่าความเที่ยงทั้งฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient : alpha) ของ (Cronbach, 1990)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

โดยที่ k คือ จำนวนข้อของเครื่องมือ

s_i^2 คือ ความแปรปรวนของข้อมูลแต่ละข้อ

s_t^2 คือ ความแปรปรวนของข้อมูลที่ได้

ทั้งนี้ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาข้อคำถามรายข้อของสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient : alpha) ของ (Cronbach, 1990) ผลจากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยง ได้ค่าความเที่ยง มากกว่า 0.8 หมายถึง ข้อคำถามดี ดังนี้

มากกว่า 0.9 หมายถึง ข้อคำถามดีมาก

มากกว่า 0.8 หมายถึง ข้อคำถามดี

มากกว่า 0.7 หมายถึง ข้อคำถามพอใช้

มากกว่า 0.6 หมายถึง ข้อคำถามควรปรับปรุง

ผลจากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงจากการทดลองใช้เครื่องมือทุกข้อได้ค่าความเที่ยงมากกว่า 0.7 และมีบางข้อต้องปรับปรุงภาษาที่ใช้มีความชัดเจนตรงประเด็นทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านแล้วมีความเข้าใจข้อคำถามทำความเข้าใจได้ง่ายจากนั้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแบบสอบถามก่อนนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ 2 ขั้นตอน คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 ชนิดปลายเปิด (Open Ended Form) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2. เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยใช้แบบถวามรอบที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และแบบถวามรอบที่ 3 มีการกำหนดค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การศึกษาแบบเดลฟาย (Delphi)จากผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลทั้ง 3 รอบ ผู้วิจัยทำการติดต่อและขอเข้าพบโดยมีหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือถึงผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยขอเข้าพบผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งหมด 19 คน ด้วยการลงพื้นที่ทั้งนี้บางท่านผู้วิจัยใช้วิธีโทรศัพท์ในการสอบถามเพิ่มเติม และผู้วิจัยได้ใช้วิธีการอัดเทปเสียงของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาถอดเทปลงเป็นลายลักษณ์อักษรอีกครั้งหนึ่งเพื่อความเที่ยงตรงของข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

รอบที่ 1 โดยส่งแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended Form) ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในประเด็นกว้างๆ เพื่อที่จะรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดหลังจากนี้เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญส่งกลับคืนแล้วนำแบบสอบถามที่ส่งคืนเหล่านั้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันและแยกความคิดเห็นที่ต่างกันเพื่อจัดสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 ดังมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยทำการติดต่อและขอเข้าพบโดยมีหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือถึงผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยขอเข้าพบผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งหมด 19 คน ดังนี้

ครั้งที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ระหว่างวันที่ 26- 27 มกราคม 2555 โดยขอนัดสัมภาษณ์ตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 กับ ครูฉวีวรรณ ดำเนิน (พันธุ) ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1(หมอลำ) ครูสมคิด สอนอาจ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (การทำเทียน การตีพิมพ์เทียนพรรษา) ครูโสโชค สู้โนนตาด ภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (เพลงพินีสาน) ครูสำรอง สาธุการ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (หมอลำกลอน) ครูสมหมาย ศรีเมืองแก้ว ครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 6 (หมอลำกลอนและแต่งคำร้อง) ครูธรรมรงค์ แก้วโบราณ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (จิตรกรรมปริศนาธรรมพุทธพจน์) ครูอำนาจ แผงงาม ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7(หมอลำ) ครูไสว สุวรรณหอม ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 (การทำพินและการเล่นพินีสาน)

และครูเทวี บุตรตัว ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 (หมอลำคำกลอน) จากการเข้าร่วมประชุมสมัชชาครูภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น และสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์

ครั้งที่ 2 ภาคภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญใน จำนวน 2 คน ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2555 ถึงวันที่ 22 มีนาคม 2555 โดยขอนัดสัมภาษณ์ตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 กับครูวีระ มีเหมือน ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 (หนังใหญ่) และครูเสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (การทำตะลุ่ม - พานแว่นฟ้า) ที่บ้านในจังหวัดนนทบุรี

ครั้งที่ 3 ภาคภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 กับ ครู พ.จ.อ.ดำรงศักดิ์ นิรันต์ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (การแกะสลักผักและผลไม้ หรือ การทำเครื่องสด) ที่ตลาดนัดสวนจตุจักร จังหวัดกรุงเทพมหานคร และครูกฤษณ์ ฤทธิเดชา นายกสสมาคมครูภูมิปัญญาไทย และครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 3 (ศิลปะการต่อสู้ประจำชาติไทย ค่ายพระยาตาก) ที่จังหวัดเพชรบุรีจากการเข้าร่วมประชุมสมัชชาครูภูมิปัญญาไทยภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดเพชรบุรีและสอบถามเพิ่มเติมทางโทรศัพท์

ครั้งที่ 4 ภาคใต้ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญจาก จำนวน 2 คน ระหว่างวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2555 ถึงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555 โดยขอนัดสัมภาษณ์ตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 กับคุณครินทร์ ชาทอง ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 4(หนังตะลุง)ที่สนามบึงสุวรรณภูมิ เนื่องจากครูภูมิปัญญาไทยมีภาระกิจการประชุมที่ กรุงเทพมหานครและสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กรณี ครูหะมะ แบลือแบ ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 2 (การแสดง)จากจังหวัดปัตตานี และสอบถามเพิ่มเติมทางโทรศัพท์

ครั้งที่ 5 ภาคเหนือ ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญจาก จำนวน 2 คน ในวันที่ 15 มีนาคม 2555 โดยขอนัดสัมภาษณ์ตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 กับ ครูดิเรก สิทธิการ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 (การดุนสลักเงินและโลหะ) และ ครูเบญจพล สิทธิประณีต ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (โคมตุง และศิลปะงานตัดฉลุลวดลายล้านนา) และสอบถามเพิ่มเติมทางโทรศัพท์

สรุปผลปรากฏว่าผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดตอบแบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 ครบสมบูรณ์ ตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยเทคนิคเดลฟาย เวลาที่ใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลในรอบที่ 1 นี้เริ่มตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม 2555 ถึงวันที่ วันที่ 15 มีนาคม 2555 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามครบ รวมเวลาทั้งสิ้น 49 วัน

สรุปการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของ ครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ชนิดปลายเปิด (open ended form) จากผู้เชี่ยวชาญ และนำมาสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 เพื่อ ศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ต่อไป

ขั้นที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านศิลปกรรม

รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 แล้ว จัดทำเป็นแบบสอบถามประเมินค่า 5 สเตจ (Rating Scale) แล้วนำแบบสอบถามนี้ส่งให้ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อลงน้ำหนักของความสำคัญในแต่ละข้อคำถาม หลังจากนั้นเก็บแบบสอบถามที่ ผู้เชี่ยวชาญส่งกลับคืน แล้วนำแบบสอบถามเหล่านี้มาหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบ พร้อมทั้ง ระบุตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ตอบเพื่อจะจัดสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 ดังมี รายละเอียดต่อไปนี้

การเก็บข้อมูลรอบที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการ เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับในการเก็บข้อมูลรอบ ที่ 1 โดยนำไปให้ด้วยตัวเอง 4 คนโดยตรง และนัดหมายเวลาในการรับแบบสอบถามกลับ และส่ง แบบสอบถามทางไปรษณีย์ 15 คนพร้อมนัดหมายเวลาในการส่งแบบสอบถามกลับ ผู้เชี่ยวชาญ ทุกคนตอบแบบสอบถาม และส่งกลับตรงเวลาทุกคน

สรุปเวลาที่ใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลในรอบที่ 2 นี้เริ่มตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน 2555 ถึงวันที่ 25 เมษายน 2555 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามครบ รวมเวลาทั้งสิ้น 20 วัน

รอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 ซึ่ง แบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้ จะแสดงให้เห็นค่าคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 แต่ละท่าน ตอบอย่างไรมีความแตกต่างไปจากค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของคำตอบทั้งหมดในแต่ละข้ออย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการ ตัดสินใจยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่หรือต้องยืนยันคำตอบเดิมที่ไม่ได้อยู่ใน ขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะแสดงข้อความคิดเห็นเป็นเหตุผล ประกอบด้วยดังมีรายละเอียดดังนี้

การเก็บข้อมูลรอบที่ 3 นี้เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตัวเอง 6 คนพร้อมนัดหมายเวลาในการรับแบบสอบถามกลับ และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ 13 คน ผู้เชี่ยวชาญทุกคนส่งกลับตรงเวลา ซึ่งในรอบนี้ ผู้วิจัยนำความเห็นเพิ่มเติมที่ได้จากแบบสอบถามตามตารางที่กำหนดไว้จาก (แบบสอบถามรอบที่ 2 และแบบสอบถามรอบที่ 3) ผู้วิจัยนำความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ในการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมในข้อสงสัยจากความเห็นเพิ่มเติมที่ผู้เชี่ยวชาญแสดงความเห็น เพื่อขอข้อมูลและขยายความในข้อคำตอบโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และติดต่อขอพบผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองเพื่อนำคำตอบที่ได้รับ มาใช้ร่วมในการสรุปผลการวิจัยตามลำดับต่อไป

สรุปผลการเก็บรวบรวมข้อมูล ในรอบที่ 3 นี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 3 ถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันที่ตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 โดยใช้วิธีการเดียวกันในรอบที่ 2 ทั้งการส่งทางไปรษณีย์และการนำส่งด้วยตนเองเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2555 ถึง วันที่ 25 พฤษภาคม 2555 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามรอบนี้คืนด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ ได้ครบทุกฉบับ รวมทั้งสิ้น 24 วัน

สรุปเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่แบบสอบถามรอบที่ 1 แบบสอบถามรอบที่ 2 แบบสอบถามรอบที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 25 พฤษภาคม 2555 ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 120 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากแบบสัมภาษณ์ชนิดปลายเปิดในรอบที่ 1 ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยนำข้อคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้มาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 สเกล นำคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 มาทำการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็นรายชื่อความแล้วแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ รวมทั้งแสดงตำแหน่งของคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นรายชื่อความที่คำนวณได้ลงในแบบสอบถามที่ 3 ซึ่งมีข้อความเหมือนแบบสอบถามรอบที่ 2 ทุกประการ เพียงแต่เพิ่มการแสดงค่าสถิติซึ่งไม่มีแสดงในแบบสอบถามรอบที่ 2 แล้วนำส่งกลับไปเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 ให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ในแต่ละคนได้พิจารณา ทบทวนคำตอบเดิมของตนเองอีกครั้งหนึ่ง และจากคำตอบที่ได้ในแบบสอบถามรอบที่ 3 นี้ ผู้วิจัย

นำคำตอบที่ได้แต่ละข้อความมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และฐานนิยม (Mode) แล้วนำมาแปลผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มัธยฐาน (Median) เพื่อจะทราบว่าข้อความตามข้อคำถามนั้นเป็นข้อความที่เป็นไปได้มากหรือน้อย หรือผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความนั้นในระดับสูงหรือต่ำ ซึ่งค่ามัธยฐานของคำตอบในแต่ละข้อที่คำนวณได้จากแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยนำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ (Best, 1970)

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 4.50 – 5.00 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 3.50 – 4.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นเป็นจริงมาก

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 2.50 – 3.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นเป็นจริงปานกลาง

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 1.50 – 2.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นเป็นจริงน้อย

ค่ามัธยฐานมีค่าเท่ากับ 1.00 – 1.49 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าข้อความนั้นเป็นจริงน้อยที่สุด

2. พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range) เพื่อแสดงตำแหน่งข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแล้วจึงนำผลที่ได้มาสรุปเป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 0.01 – 0.99 หมายความว่า คำตอบมีความสอดคล้องกันสูงมาก

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 1.00 – 1.99 หมายความว่า คำตอบมีความสอดคล้องกันสูง

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 2.00 – 2.99 หมายความว่า คำตอบมีความสอดคล้องกันต่ำ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป หมายความว่า คำตอบไม่มีความสอดคล้องกัน

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยนำวิธีของ Glass and Stanley (1970) คือ คำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของ ข้อความที่มีค่าน้อยกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นๆ ในแต่ละข้อความมีความสอดคล้องกันสูงถึงสูงมาก หากค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ที่คำนวณได้ ในแต่ละข้อความมากกว่า 1.50 แสดงว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อข้อความแต่ละข้อไม่ สอดคล้องกัน

3. ฐานนิยม (Mode) ผู้วิจัยหาค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความ จากความถี่ของระดับ คะแนนจาก 1 ถึง 5 ถ้าระดับคะแนนใดมีความถี่สูงสุดถือว่าเป็นค่าฐานนิยมของข้อความนั้น ในกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนที่อยู่ติดกัน จะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองนั้นเป็น ค่าฐานนิยม สำหรับกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้อยู่ติดกันถือ ว่าระดับคะแนนของข้อความที่มีความถี่เท่ากันทั้งสองนั้นเป็นค่าฐานนิยม แล้วแสดงค่าสถิติที่ แบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นอีกครั้งว่าจะยืนยันคำตอบเดิมหรือ เปลี่ยนแปลงคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นรายข้อความ

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เพื่อให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละคนได้พิจารณาทบทวน คำตอบเดิมของตนเองอีกครั้งหนึ่ง และจากคำตอบที่ได้ในแบบสอบถามรอบที่ 3 นี้ ผู้วิจัยนำ คำตอบที่ได้แต่ละข้อความมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และฐานนิยม (Mode) เหมือนดังรอบที่ 2 แล้วนำมาแปลผลในการตัดสินใจชี้ขาดของผู้เชี่ยวชาญ และผู้วิจัยได้นำเอาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการ เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมที่มีความสอดคล้องกัน โดยที่ดัชนีนี้มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้น ไป ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และผู้เชี่ยวชาญต้องเห็นด้วยมากที่สุดอย่างน้อยร้อยละ 75 ขึ้นไป และนอกจากการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามดัชนีชี้ขาดของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 19 ท่าน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลรอบที่ 4 เป็นรอบสุดท้ายคือการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และครุภูมิปัญญาไทยเพิ่มเติมในประเด็นข้อคำตอบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ วิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และติดต่อขอพบผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองเพื่อนำคำตอบมาสรุป ร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยว่าเป็น สภาพ ปัญหา ความต้องการ และ บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมดังนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยใช้เทคนิคเดลฟาย(Delphi Technique) ศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจำนวน 19 ท่าน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป คำนวณค่ามัธยฐานค่าฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอไว้ 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ รอบที่ 1(ภาคสนาม) โดยส่งแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended Form) ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในประเด็นกว้างๆ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมซึ่งครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 19 ท่าน มีดังต่อไปนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.1.1 ผลการวิเคราะห์สภาพของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมมีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพด้านผู้สอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นผู้สอน ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ มีจิตอาสา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละด้วยความภาคภูมิใจ สามารถนำภูมิรู้ ภูมิธรรม องค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมา และมีการพัฒนาโดยบูรณาการองค์ความรู้เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้ ถ่ายทอดให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศ ทุกวัย ผู้จัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัยาศัยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมตามสาขาที่ครูเชี่ยวชาญและพบว่าครูภูมิปัญญาไทยมีอายุมากบางราย 70 ปีแต่ยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อยู่และมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย ศิลปินแห่งชาติ ช่างหัตถศิลป์จากการสัมภาษณ์พบว่า “ครูมีศูนย์การเรียนรู้เป็นของตนเองสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัยาศัยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ครูได้รับการสืบทอดองค์ความรู้มาจากครอบครัวและครูเรียนรู้วิธีการพัฒนาหรือสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง โดยมีการเผยแพร่องค์ความรู้แก่ผู้สนใจซึ่งครูมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับการได้รับเชิดชูเกียรติเป็นครูภูมิปัญญาไทย” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมรุ่นที่ 4 (สัมภาษณ์, 26 มกราคม, 2555) และ“ครูมีความสุขที่ได้รับการสืบทอดการพากย์การเจรจาหนังใหญ่ และชินตามแบบอย่างโบราณ โดยสืบทอดการพากย์การเจรจาหนังใหญ่ตามประเพณี มุขปาฐะ ด้วยวิธีการฝากตัวเป็นศิษย์กับครูและครูพักลักจำโดยยึดรูปแบบการเรียนรู้ที่ว่า “เรียนตามพ่อ ก่อตามครู” ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 2 (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2555)

2. ผลการวิเคราะห์สภาพ ด้านเนื้อหาและหลักสูตรพบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน “ครูมีหลักสูตรการสอนหนังตะลุงที่ใช้สอนตามสาระการเรียนรู้ ศิลปศึกษามีรายละเอียดในเนื้อหารายวิชาที่ใช้สอนมีการอธิบาย หลักการ วัตถุประสงค์ คำอธิบาย ประกอบรายวิชาที่เป็นของครูเองเพื่อการถ่ายทอดในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัยาศัยโดยรวมรวมองค์ความรู้ของครูเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเนื้อหาตามบริบทของท้องถิ่น” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 4(สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2555) “นอกจากองค์ความรู้ด้านหมอลำการเขียนกลอนลำ สิ่งที่คุณเรียนจะต้องเรียนรู้จากพ่อครู แม่ครู คือทักษะหรือวิธีการต่างๆ ที่จะถ่ายทอดมาจากจิตวิญญาณให้แก่ศิษย์ ศิษย์ที่เก่งและดีจริง จะสามารถสืบทอดทุกอย่างจากครูทั้งในเรื่องทักษะ เนื้อหา รูปแบบ คุณธรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณ” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1และศิลปินแห่งชาติ (สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2555)

3. ผลการวิเคราะห์สภาพ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่ภายในบริเวณบ้านพักเป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษรวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ทดลองสร้างสรรค์ผลงานจัดสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ บรรยาย สาธิต และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาซึ่ง “สภาพปัจจุบันด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถนำองค์ความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้างอาชีพมีการจัดกิจกรรมประชุมสัมมนาในระดับภูมิภาค การจัดนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครูภูมิปัญญาไทย เผยแพร่องค์ความรู้อยู่ตลอดเวลา” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 2 (สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2555) และ “ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมยังเป็นคนที่ไม่ต่างจากครูด้านอื่นๆ เพราะเป็นภูมิปัญญาเฉพาะด้านที่พิเศษตรงที่ กว่าที่จะสอน กว่าที่จะถ่ายทอดความรู้ได้ต้องใช้ความพยายามมากทั้งครู และผู้เรียน คือ ต้องมีใจรักและเสียสละมากกว่าปกติบทบาทในอนาคตของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยคงต้องมีการบูรณาการศาสตร์นี้ทุกรูปแบบตามความเหมาะสมตามสภาพของครูตามแขนง นั้นๆ ให้เข้ากับชีวิต อาจจะเป็นในแง่ของรูปแบบการถ่ายทอดเพื่อผลสัมฤทธิ์คือให้ผู้เรียนสามารถผลิตหรือสร้างสรรค์ผลงานซึ่งตอบสนองความต้องการของตนเอง และคนอื่นอันนำไปสู่การสร้างเป็นอาชีพ สร้างรายได้โดยไม่ต้องไม่ละทิ้งคุณค่าของศิลปะ” นักวิชาการศึกษาชำนาญการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2555) ทั้งนี้การจัดกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยต้องมีความหลากหลายสอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนได้แก่ “การละเล่นพื้นบ้านต้องมีความผูกพันกับวิถีชีวิต มีประโยชน์ต่อสังคม และชุมชน เด็กรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้าง การเรียนรู้ทักษะด้านต่างๆ สามารถสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเชื่อมความต่างระหว่างวัย โดยใช้หลักสาม ส คือ ส ตัวที่หนึ่ง สักสอน ส ตัวที่สอง สืบสาน ส ตัวที่ สาม ส่งเสริม และพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องส่งเสริมเด็กให้เข้ามาเรียนให้รู้ มาดูให้เห็น มาทำให้ เป็น มาเล่นให้สนุก” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2555)

4. ผลการวิเคราะห์สภาพ ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนสภาพ ปัจจุบัน พบว่า ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

พื้นที่ที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้นำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้หรือครูทำเป็นตัวอย่างให้ดู และผู้เรียนปฏิบัติตามเป็นรูปแบบการใช้สื่อที่ดีที่สุดดังกล่าวที่ว่า “ลูกเอ๋ย หนังสือที่ดี คือหนังสือนะลูกสิ่งที่พอบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรมันเก็บทุกอย่างกันลิ้ม” ซึ่งเป็นคำพูดของนายหนังกั้น ครูศิลปินแห่งชาติด้านหนังตะลุงที่กล่าวกับคุณครินทร์ ชาทอง ผู้ฝากตัวลูกศิษย์ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 และศิลปินแห่งชาติ (สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2555) และรูปแบบที่ดีในการถ่ายทอดคือ “การสอนผ่านสื่อ วีซีดี การทำหนังสือ ที่บอกขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการประชาสัมพันธ์ผลงานโดยมีหน่วยงานที่สนับสนุน และใช้สื่อที่จัดทำขึ้นเองเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 5 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555) และสถานการณ์วิธีการใช้ “สื่อที่เหมาะสมในเวลานี้คือการเผยแพร่ผลงาน ผ่านรายการโทรทัศน์เป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานที่ผู้เรียนสามารถรับรู้ได้เร็ว” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 6 (สัมภาษณ์, 26 มกราคม มีนาคม 2555) และ “การเรียนรู้จากการลงมือทำด้วยการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์การทำงานช่างที่เตรียมไว้ให้ เช่น การประดิษฐ์งานหัตถศิลป์ การทำหนังตะลุง การทำเครื่องดนตรี การแกะสลักหนังใหญ่ การตัดกระดาษ การแกะผลไม้ การฉลุลายประดับมุกเพื่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้ก็เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมเช่นกัน” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 6 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555) ทั้งนี้การใช้สื่อ และการสาธิตที่พบเห็นอยู่ของครูภูมิปัญญาไทยคือ “ผลสอนโดยสาธิตสดและทำเป็นหนังสือ ทำเป็น ซีดี ภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อสอนคนต่างชาติ” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (สัมภาษณ์, มีนาคม, 2555)

5. ผลการวิเคราะห์สภาพ ด้านการประเมินผล พบว่า ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล ที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูจนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย โดยใช้การวิธีการ การติดตามการตรวจเยี่ยมหลังจากผู้เรียนรับการถ่ายทอดไปแล้วในการประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ “ครูใช้การประเมินผลผู้เรียนด้วยตัวของครูเองโดยใช้การสังเกตการทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล และหลักคุณธรรม จริยธรรม ทั้งก่อนเรียน และหลังเรียน” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 6 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555)

1.1.2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมมีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหา ด้านผู้สอนพบว่าคนไทยในชาติไม่เห็นความสำคัญ ชาติความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญาไทย การรับรู้หน้าที่ของคนไทยกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชาติซึ่งเป็นอีกบทบาทสำคัญในหน้าที่ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสวัสดิการ สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ และค่าตอบแทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือมีแต่ขาดความต่อเนื่องและไม่ทั่วถึงสังคมไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมด้านศิลปกรรมขาดการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ และคนไทยไม่สนใจที่จะเรียนรู้ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า“ปัญหาของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม คือการจัดการความรู้ และการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2556) และ“ปัญหาโครงสร้างของหน่วยงานที่เคยส่งเสริมครูภูมิปัญญาไทยขาดความต่อเนื่อง และผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2556)ซึ่งบางสาขาได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติทำให้นำเป็นห่วงเรื่องมรดกทางภูมิปัญญาของไทยกลับถูกละเลยมองข้ามความสำคัญ “ขาดการสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ค่าตอบแทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือมีแต่ขาดความต่อเนื่องไม่ทั่วถึงมืออยู่จริงสังคมไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมดั้งเดิมที่กำลังขาดการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ ครูเป็นห่วงว่าคนไทยไม่สนใจที่จะเรียนรู้แต่กลับได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติ” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 4 (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2555)และ“ปัจจุบันคนชั้นครู ที่มีความเชี่ยวชาญ ช่างแกะหนังตะลุง การเขียนบท การพากย์ ดนตรี มีอายุมาก และมีปัญหา ด้านสุขภาพ มีอุปสรรคในการเดินทางไปสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้ทำให้ในปัจจุบันกำลังจะไร้ทายาทสืบทอดคงต้องหาผู้สืบทอดที่เป็นคนรุ่นใหม่ โดยสอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ผู้เรียน” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 และศิลปินแห่งชาติ (สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2555) จากปัญหาที่พบครูภูมิปัญญาไทยรู้สึกว่“กังวลว่าศิลปะการตัดฉลุลวดลายล้านนา บนกระดาษ และ ผืนผ้า ด้วยปลายกรรไกรที่ถ่ายทอดกันรุ่นสู่รุ่นจะขาดคนรุ่นใหม่สานต่อ ถึงแม้ว่าจะเปิดประตูบ้านสอนให้ฟรีๆ จ่ายเพียงค่ากระดาษเท่านั้น ยังมีคนสนใจเรียนจำนวนน้อยมากส่วนใหญ่ที่มาเรียนการทำตุ๊กตบล้านนาก็จะเป็นนักเรียน นักศึกษา จากกรุงเทพฯ รวมกลุ่มเล็กๆ 4-5 คนแล้วมาเรียนช่วงปิดเทอมหรือช่วงที่มีวันหยุดยาวส่วนคนพื้นเมืองแทบไม่มีคนสนใจเรียนเลย เพราะมองว่าการตัดฉลุ ลวดลายล้านนาใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา วันสำคัญต่างๆ เท่านั้น ไม่สามารถทำเป็นอาชีพหรือ

สร้างรายได้มากพอที่จะเลี้ยงตัวเองและครอบครัว” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 6 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555)

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหา ด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมควรร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเพื่อจัดทำคลังข้อมูลรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและจัดทำหลักสูตรเผยแพร่องค์ความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไข้ปัญหาได้จริง บางรายไม่มีหลักสูตรแต่จะใช้วิธีการสอนในแบบอย่างของตนเองเป็นการเรียนตามอัธยาศัย เช่น การลงมือปฏิบัติให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม คำสอนของครูได้แก่การทำหนังใหญ่ การร้องเพลงหมอลำ และพบว่าบางรายต้องการถ่ายทอดให้บุคคลใกล้ชิดได้แก่ลูกหลาน หรือบุคคลที่ครูไว้ใจ เพราะการเรียนรู้อ่างอย่างต้องใช้วิธีฝังตัว ติดตามครูเข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับครูจึงจะได้องค์ความรู้ที่แท้จริง เช่น การแสดงหมอลำ การแสดงหนังตะลุง การแสดงลิเกฮูลู การทำเครื่องเงิน การเชิดหนังใหญ่ การทำงานประดับมุก เป็นต้น “สภาพปัญหาด้านหลักสูตรในปัจจุบันครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสอนตามหลักสูตรโดยใช้วิธีการสอนในแบบอย่างของตนเองเป็นการเรียนตามอัธยาศัยการลงมือปฏิบัติให้ดู และผู้เรียนปฏิบัติตามคำสอนของครูซึ่งมีการถ่ายทอดให้บุคคลใกล้ชิดได้แก่ลูกหลานหรือบุคคลที่ครูไว้ใจ “เพราะการเรียนรู้อ่างอย่างต้องใช้วิธีฝังตัว ติดตามครูเข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับครูจึงจะได้องค์ความรู้ที่แท้จริง” ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555)

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องเรียนรู้เรื่องลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติที่ผ่านมาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องเหล่านี้พบได้น้อย และการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณซึ่ง “ครูไม่มีความรู้เรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญา” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 3 (สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2555)และยังพบว่า “ครูบางคนขาดการนำความรู้มาจัดทำให้เป็นระบบหรือขาดการสนับสนุนงบประมาณ” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 7 (สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

4. ผลการวิเคราะห์ปัญหา ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนพบว่า ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ

และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภทเว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและการนำเสนอผลงานของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย “ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่มีอายุมากมีอุปสรรคในการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ต้องใช้ผู้ช่วยครู และครูบางท่านไม่มีความรู้ในการใช้สื่อเหล่านี้ตำราที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ในปัจจุบันกำลังจะไร้ทายาทสืบทอดคงต้องหาผู้สืบทอดที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความสามารถขึ้นช่วยคือการใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้” นักวิชาการศึกษาด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและภูมิปัญญาไทย (สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2555)

5. ผลการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการประเมินผลพบว่ายังขาดหน่วยงานที่เป็นองค์กรหลักในการสร้างความร่วมมือกับครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการเชิญให้มาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในการประเมินผลการจบหลักสูตรให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษาซึ่งพบว่า “ลูกศิษย์ของครูหลายคนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับสามารถออกมารับใช้สังคม สร้างชื่อเสียง สร้างรายได้ โดยใช้เกณฑ์การประเมินของครูแต่ยังไม่มี การออกใบประกาศนียบัตรรับรองให้ผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาไทยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 1 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555)

1.1.3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมมีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านผู้สอน พบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ และผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพจนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญโดยจัดสรรงบประมาณจัดสวัสดิการสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ด้วยการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศจนสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศโดยครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันมีบทบาทในการวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องโดยได้รับการรับรองวิทยฐานะให้เป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือ

ระดับอุดมศึกษา และต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมให้สังคมเห็นคุณค่าในมรดกภูมิปัญญาไทย ไม่ถูกกลืนเลือนไปตามกาลเวลาและไม่ต้องการถูกระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทนที่ซึ่ง “ครูต้องการมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมเห็นคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาไทยไม่ถูกกลืนเลือนไปตามกาลเวลาที่สำคัญคือไม่ต้องการถูกระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทนที่” ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555)

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่าบทบาทด้านหลักสูตรครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมควรรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรมีเนื้อหาสาระในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติและสามารถพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมโดยร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาในการพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558ตามนโยบายของรัฐบาลทั้งนี้“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยในการจัดทำหลักสูตร และรัฐบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจนให้สถานศึกษาในชุมชนนำองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีอาเซียนปี 2558” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่4 (สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2555)และ “รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณเข้ามาช่วยในการรวบรวมองค์ความรู้จัดทำหนังสือ ตำรา หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของครูภูมิปัญญาไทยโดยมีการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาไทยหรือมีนโยบายให้สถาบันการศึกษาทุกระดับนำองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาทุกระดับทั้งในระบบ นอก ระบบและตามอัธยาศัย” นักวิชาการศึกษาชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2555)โดยดำเนินการ “จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นหรือจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นคือเรื่องภูมิปัญญาไทย” ประธานกรรมการสถาบันส่งเสริมและพัฒนาก่อนอ่านแห่งประเทศไทย (สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2554)

3. ผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าบทบาทด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการแสดงผลงานในรูปแบบนิทรรศการถาวรหรือนิทรรศการชั่วคราว และจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้สู่การพัฒนาในรูปแบบ วิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัย สู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณหรือเป็นสถานที่จัดกิจกรรมการประชุมสัมมนา ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศเพื่อระดมความคิด

แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอด และการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาสืบทอดองค์ความรู้ให้คงอยู่ และการบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาลตลอดจนสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างรัฐ และเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอด และการสืบทอดภูมิปัญญาไทยนำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงเข้ากับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบันเพื่อการสร้างอาชีพส่งเสริมการนำภูมิปัญญาไทยไปสู่ความเป็นสากล เช่น คนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทยซึ่ง “การสร้างเครือข่ายเป็นการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนโดยการ จัดทำนิทรรศการถาวรที่บ้านของครูในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเพื่อให้บุคคลที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดเวลาสร้างอาชีพให้กับชุมชนโดยสามารถพัฒนาเป็นสินค้าเพื่อการส่งออกมุ่งสู่ความเป็นสากล” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 7 (สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2555)

4. ผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนพบว่า บทบาทด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน คือ การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของชาติ “การใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนพื้นบ้าน หรือสื่อประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้ง่าย สะดวก ประหยัด ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการประชาสัมพันธ์ผลงานของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแต่ต้องมีผู้ช่วยครูหรือหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนดูแลในส่วนนี้” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 5 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555) “ความต้องการด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนพบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการมีบทบาทในการใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนพื้นบ้าน และต้องการสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทำให้ง่าย สะดวก ประหยัด และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเกิดการประชาสัมพันธ์ผลงานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพราะเวลานี้องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยต้องการก้าวสู่นาคต สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์ สามารถเก็บข้อมูลรายละเอียดของภูมิปัญญาไทย” ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการศึกษาด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและภูมิปัญญาไทย (สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2554) “สื่อเทคโนโลยีสามารถเก็บข้อมูลรายละเอียดของภูมิปัญญาไทยจัดทำเป็นวีดิทัศน์และสามารถนำภูมิปัญญาไทยไปเผยแพร่สู่สากลโดยไม่ต้องลงทุนอะไรมากเลยเพียงการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และกล้องดิจิทัลก็สามารถผลิตสื่อได้” ประธานกรรมการสถาบันส่งเสริมและพัฒนาก่อนอ่านแห่งประเทศไทย(สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2554)

5. ผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านการประเมินผล พบว่า บทบาทด้านการประเมินผลควรจัดทำเกณฑ์มาตรฐานให้ผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยหรือเชิญเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ตามเนื้อหาและหลักสูตรภูมิปัญญาไทยเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง “การขอการรับรองมาตรฐานให้ผู้เรียนที่ผ่านการหลักสูตรการเรียนการสอนหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมคือการเทียบประสบการณ์ตามเกณฑ์ของการศึกษานอกระบบของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีการจัดให้มีการเทียบโอนหน่วยกิตเป็นบางรายวิชานั้นแต่ยังไม่มีมีการออกใบประกาศนียบัตรรับรองผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทย” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 4 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555) “การประเมินผลการเรียนรู้ตามแบบอย่างของครูใช้วิธีการสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล และการใช้หลัก คุณธรรม จริยธรรม เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลประเมินผู้เรียน และการถ่ายทอดองค์ความรู้มาจากจิตวิญญาณให้แก่ศิษย์สามารถประเมินผลได้ว่าศิษย์ที่เก่งและดีจริงโดยสามารถสืบทอดทุกอย่างจากครูเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ” ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 1 (สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเมินค่า 5 สเกล (rating scale) และผลการหาค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) ของแต่ละคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ด้าน คือ ผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล จากผู้เชี่ยวชาญ 19 ท่านมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ด้านผู้สอน (8 ข้อ)

1. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิปัญญาภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ ในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัย

2. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาคอนกรีตประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน
3. ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สวัสดิการสนับสนุน
4. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ
5. การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา
6. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง
7. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้อัตนศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา
8. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย

2.1.2 ด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8 ข้อ)

1. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้
2. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้
3. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล
4. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน
5. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558

6. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูล ร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย

7. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง

8. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (11 ข้อ)

1. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย

2. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

3. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล

4. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

5. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน

6. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ

7. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล

8. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย

9. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

10. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงานสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยายการสาธิต และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

11. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1.4 ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน (5 ข้อ)

1. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้

2. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้

3. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้

5. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของชาติ

2.1.5 ด้านการประเมินผล (7 ข้อ)

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่

2. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง
3. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา
4. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้
5. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว
6. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล
7. ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย

2.2 ผลการพิจารณาชั้นทามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดโดยใช้โปรแกรม SPSS มาหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความในแต่ละข้อผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากแบบสอบถามรอบที่ 3 สรุปได้ดังนี้

1. ด้านผู้สอน

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมว่าเป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านผู้สอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 6 ข้อ (ตารางที่ 1) ได้แก่

ข้อที่ 1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิรัฐภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตาม อัครยาศัย

ข้อที่ 1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผล แล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

ข้อที่ 1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่ การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิ ปัญญา

ข้อที่ 1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทย ร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง

ข้อที่ 1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ระดับอุดมศึกษา

ข้อที่ 1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการ องค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย

ค่ามัธยฐานด้านผู้สอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ (ตารางที่ 1) คือ

ข้อที่ 1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไป ประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐสภาลจึงต้องจัดสรร งบประมาณ สวัสดิการ สนับสนุน

ข้อที่ 1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมว่าเป็นบทบาท ในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านผู้สอนที่มีค่า ตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 6 ข้อ (ตารางที่ 1) ได้แก่

ข้อที่ 1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิรัฐภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และ ตามอัครยาศัย

ข้อที่ 1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนค่ามัธยฐานเท่ากับ (5.00)

ข้อที่ 1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา

ข้อที่ 1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง

ข้อที่ 1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา

ข้อที่ 1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย

ค่าฐานนิยมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านผู้สอนที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มี 2 ข้อ (ตารางที่ 1) ได้แก่

ข้อที่ 1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สวัสดิการสนับสนุน

ข้อที่ 1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีจำนวน 8 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียด (ตารางที่ 1) ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านผู้สอน

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านผู้สอน (8 ข้อ)จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)			
1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอริยาศีล	5.00	5.00	1.00
1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน	5.00	5.00	1.00
1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สวัสดิการสนับสนุน	4.00	4.00	1.00
1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ	4.00	4.00	1.00
1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา	5.00	5.00	.50
1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้าน ผู้สอน			
1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยะฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา	5.00	5.00	.00
1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย	5.00	5.00	.00

2. ด้านเนื้อหา และหลักสูตร

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมว่าเป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านเนื้อหาและหลักสูตร ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 8 ข้อข้อ (ตารางที่ 2) ได้แก่

ข้อที่ 2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ข้อที่ 2.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ข้อที่ 2.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล

ข้อที่ 2.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน

ข้อที่ 2.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558

ข้อที่ 2.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูล ร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย

ข้อที่ 2.7 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง

ข้อที่ 2.8 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำฐานนิยมของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมว่าเป็นบทบาทในอนาคตของคุรุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านเนื้อหาและหลักสูตรที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการที่มีคำฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 8 ข้อ (ตารางที่ 2) ได้แก่

ข้อที่ 2.1 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมคุรุภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ข้อที่ 2.2 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 2.3 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล

ข้อที่ 2.4 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน

ข้อที่ 2.5 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558

ข้อที่ 2.6 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูล ร่วมกับสมาคมคุรุภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย

ข้อที่ 2.7 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง

ข้อที่ 2.8 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นความต้องการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ามีจำนวน 8 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียด (ตารางที่ 2) ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8ข้อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8ข้อ)			
2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหาและหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
2.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	1.00
2.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล	5.00	5.00	1.00
2.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน	5.00	5.00	1.00
2.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558	5.00	5.00	1.00
2.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูลร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัย	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านเนื้อหาและหลักสูตร			
2.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง	5.00	5.00	1.00
2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	5.00	5.00	.00

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นความต้องการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รอบที่ 2 (ตารางที่ 3) สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 7 ข้อ (ตารางที่ 3) ได้แก่

ข้อที่ 3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย

ข้อที่ 3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล

ข้อที่ 3.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน

ข้อที่ 3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล

ข้อที่ 3.9 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 4 ข้อ (ตารางที่ 3) ได้แก่

ข้อที่ 3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ

ข้อที่ 3.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย

ข้อที่ 3.10 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงานสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยายการสาธิต และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อที่ 3.11 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 7 ข้อ (ตารางที่ 3) ได้แก่

ข้อที่ 3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย

ข้อที่ 3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล

ข้อที่ 3.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผู้การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน

ข้อที่ 3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล

ข้อที่ 3.9 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านผู้สอน ที่มีค่า ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มี 4 ข้อ (ตารางที่ 3) ได้แก่

ข้อที่ 3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ

ข้อที่ 3.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย
ข้อที่ 3.10 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงานสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยายการสาธิตและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อที่ 3.11 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความถี่ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ามีจำนวน 11 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอ ไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียด (ตารางที่ 3) ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของคุรุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (11ข้อ)

บทบาทในอนาคตของคุรุภูมิปัญญาไทยในการ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ) รอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (11ข้อ)			
3.1 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพ นำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งาน หัตถศิลป์ไทย	5.00	5.00	.00
.2 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการ ประชุมสัมมนาในระดับชุมชน ระดับภูมิภาคระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ ถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา และการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย	5.00	5.00	.00
3.3 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการ นำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใน การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล	5.00	5.00	.50
3.4 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการ เรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมใน การขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่าง ยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การ ถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ) รอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน	5.00	5.00	1.00
3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำ นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์ เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ	4.00	4.00	1.00
3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญ โดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล	5.00	5.00	1.00
3.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย	4.00	4.00	1.00
3.9 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย	5.00	5.00	1.00
3.10 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างใช้วิธีการบรรยาย การสาธิตและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.00	4.00	1.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ) รอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
3.11 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.00	4.00	1.00

4. ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นความต้องการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนรอบที่ 2 (ตารางที่ 4) สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 3 ข้อ (ตารางที่ 4) ได้แก่

ข้อที่ 4.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อที่ 4.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของชาติ

ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ (ตารางที่ 4) ได้แก่

ข้อที่ 4.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 3 ข้อ (ตารางที่ 4) ได้แก่

ข้อที่ 4.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พื้นบ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อที่ 4.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของชาติ

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่า ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มี 2 ข้อ (ตารางที่ 4) ได้แก่

ข้อที่ 2. การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็น สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อใช้ในการช่วยสอน ในระบบเรียน นอกกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย เช่น วีซีดี ดีวีดี

ข้อที่ 4. สื่อสามารถ ประชาสัมพันธ์ผลงานของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่มีอยู่หลากหลายให้เป็นที่รู้จัก โดยการจัดทำเว็บไซต์แนะนำองค์ความรู้ของครู ให้บุคคลเข้ามาเรียนรู้

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีจำนวน 5 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียด (ตารางที่ 4) ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (5ข้อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน (5ข้อ) รอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน (5ข้อ)			
4.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
4.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้	4.00	4.00	1.00
4.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง	5.00	5.00	1.00
4.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้	4.00	4.00	1.00
4.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วัสดุ ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์ มรดกศิลปกรรมของชาติ	5.00	5.00	1.00

5. ด้านการประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นความต้องการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านการประเมินผลรอบที่ 2 (ตารางที่ 5) สรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็น
ต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านการประเมินผล ที่มีค่ามัธยฐาน
เท่ากับ 5.00 มีจำนวน 7 ข้อ (ตารางที่ 5) ได้แก่

ข้อที่ 5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตาม
อัยาศัยเชิงนครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือ
เป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่

ข้อที่ 5.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทย
รุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง

ข้อที่ 5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดย
วัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา

ข้อที่ 5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมี
ความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของ
ผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว

ข้อที่ 5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครู
ภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็น
รายบุคคล

ข้อที่ 5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูก
ศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่
สูญหาย

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่
เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการ
เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านการประเมินผล ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความ
ต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 7 ข้อ (ตารางที่ 5) ได้แก่

ข้อที่ 5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตาม
อัยาศัยเชิงนครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือ
เป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่

ข้อที่ 5.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทย
รุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง

ข้อที่ 5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา

ข้อที่ 5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว

ข้อที่ 5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล

ข้อที่ 5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีจำนวน 7 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50 รายละเอียด (ตารางที่ 5) ดังนี้

ตารางที่ 5 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) รอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
การประเมินผล (7 ข้อ)			
5.1หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้อันเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่	5.00	5.00	1.00
5.2ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 5 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล รอบที่ 2	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
การประเมินผล			
5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา	5.00	5.00	.00
5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการ หรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียน ตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียนรับการถ่ายทอดไปแล้ว	5.00	5.00	.50
5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล	5.00	5.00	.50
5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูจนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย	5.00	5.00	1.00

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำไปสร้าง แบบสอบถามรอบที่ 3 โดยแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบในรอบที่ 2 และ 3 ผลการพิจารณาอันดับตามติของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 3

ผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม และค่าพิสัย

ระหว่างควอไทล์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาพิจารณาอันดับของข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาตรวจสอบการได้ฉันทามติ คือบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม จะได้รับฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญก็ต่อเมื่อข้อความนั้นมีค่ามัธยฐานไม่ต่ำกว่า 3.50 ระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยมไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต้องเห็นด้วยมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในรอบที่ 3 สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผู้สอน

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อความที่เหมาะสมจะเป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านผู้สอนที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 6 ข้อ (ตารางที่ 6) ได้แก่

ข้อที่ 1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตาม อีชยาศัย

ข้อที่ 1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้ว ไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

ข้อที่ 1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา

ข้อที่ 1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง

ข้อที่ 1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยะฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา

ข้อที่ 1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย

และค่ามัธยฐานด้านผู้สอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ (ตารางที่ 6) ได้แก่

ข้อที่ 1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สวัสดิการ สนับสนุน

ข้อที่ 1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านผู้สอน ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 6 ข้อ (ตารางที่ 6) ได้แก่

ข้อที่ 1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตาม อัยาศัย

ข้อที่ 1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้ว ไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

ข้อที่ 1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา

ข้อที่ 1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันร่างแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง

ข้อที่ 1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา

ข้อที่ 1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย

ค่าฐานนิยมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านผู้สอนที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 4.00 มี 2 ข้อ (ตารางที่ 6) ได้แก่

ข้อที่ 1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สวัสดิการ สนับสนุน

ข้อที่ 1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีจำนวน 8 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอ ไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าบทบาทในอนาคตของครู ภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านผู้สอน ที่ได้รับฉันทามติจาก ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดว่าเหมาะสม ที่จะเป็น บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม มีดังนี้

ข้อที่ 1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การ สร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม และทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา

ข้อที่ 1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควร ได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ ระดับอุดมศึกษา

ข้อที่ 1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย รายละเอียด (ตารางที่ 6) ดังนี้

ตารางที่ 6 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านผู้สอน จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)			
1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย	5.00	5.00	1.00
1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้าน ผู้สอน			
1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรร งบประมาณสวัสดิการ สนับสนุน	4.00	4.00	1.00
1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ	4.00	4.00	1.00
1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา	5.00	5.00	.50
1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง	5.00	5.00	1.00
1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา	5.00	5.00	.00
1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย	5.00	5.00	.00

2. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ในรอบที่ 3 สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อความที่เหมาะสมจะเป็น บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็นต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านเนื้อหาและหลักสูตร ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 8 ข้อ (ตารางที่ 7) ได้แก่

ข้อที่ 2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 2.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 2.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล

ข้อที่ 2.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน

ข้อที่ 2.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558

ข้อที่ 2.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูล ร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย

ข้อที่ 2.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง

ข้อที่ 2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็น ความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านเนื้อหาและหลักสูตรที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 8 ข้อ (ตารางที่ 7) ได้แก่

ข้อที่ 2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 2.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 2.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล

ข้อที่ 2.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน

ข้อที่ 2.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558

ข้อที่ 2.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูล ร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย

ข้อที่ 2.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง

ข้อที่ 2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ามีจำนวน 8 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ที่ได้รับฉันทามติจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดว่าเหมาะสม ที่จะเป็น บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมมีดังนี้

ข้อที่ 2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตรายละเอียด (ตารางที่ 7) ดังนี้

ตารางที่ 7 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านด้านเนื้อหาและหลักสูตร(8ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3			
ด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8ข้อ)			
2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหาและหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
2.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	1.00
2.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล	5.00	5.00	1.00
2.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน	5.00	5.00	1.00
2.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558	5.00	5.00	1.00
2.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูลร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัย	5.00	5.00	1.00
2.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาก็จริง	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 7 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3			
ด้านเนื้อหาและหลักสูตร			
2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	5.00	5.00	.00

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในรอบที่ 3 สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อความที่เหมาะสมจะเป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสม ที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 7 ข้อ (ตารางที่ 8) ได้แก่

ข้อที่ 3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย

ข้อที่ 3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล

ข้อที่ 3.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน

ข้อที่ 3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล

ข้อที่ 3.9 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

ค่ามัธยฐานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 4 ข้อ (ตารางที่ 8)

ข้อที่ 3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ

ข้อที่ 3.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย

ข้อที่ 3.10 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงานสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยายการสาธิต และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อที่ 3.11 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 7 ข้อได้แก่

ข้อที่ 3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย

ข้อที่ 3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล

ข้อที่ 3.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยง ระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ผู้การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน

ข้อที่ 3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอัน ทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิ ปัญญาสู่ระดับสากล

ข้อที่ 3.9 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครู ภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัด นิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย

คำฐานนิยามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความเป็น บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้าน ผู้สอน ที่มีคำฐานนิยามเท่ากับ 4.00 มี 4 ข้อได้แก่

ข้อที่ 3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำนิทรรศการถาวร นิทรรศการ ชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการ ถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ

ข้อที่ 3.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรม การเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย

ข้อที่ 3.10 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงานสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการ บรรยายการสาธิต และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ข้อที่ 3.11 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ามีจำนวน 11 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าบทบาทในขนาดของครู ภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ที่ได้รับฉันทามติจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมาก ที่สุดว่าเหมาะสม ที่จะเป็น บทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านศิลปกรรม มีดังนี้

ข้อที่ 3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย

ข้อที่ 3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนา ระดับ ชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอด และการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ข้อที่ 3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล ดังรายละเอียด (ตารางที่ 8) ได้แก่

ตารางที่ 8 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ) จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3

บทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ) รอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ)			
3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพ นำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งาน หัตถศิลป์ไทย	5.00	5.00	.00

ตารางที่ 8 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน(11ข้อ) รอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน			
3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาในระดับชุมชน ระดับภูมิภาคระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา และการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย	5.00	5.00	.00
3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล	5.00	5.00	.50
3.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ ส่งการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	5.00	5.00	1.00
3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน	5.00	5.00	1.00
3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำ นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์ เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ	4.00	4.00	1.00
3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญ โดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 8 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ) รอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัย ระหว่าง ควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
3.8 ครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย	4.00	4.00	1.00
3.9 ครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครุภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย	5.00	5.00	1.00
3.10 ครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยาย การสาธิตและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.00	4.00	1.00
3.11 ครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.00	4.00	1.00

4. ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ในรอบที่ 3 สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อความที่เหมาะสมจะเป็นบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็น

ต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่ามาตรฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 3 ข้อ (ตารางที่ 9) ได้แก่

ข้อที่ 4.1 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่คุรุภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.3 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อที่ 4.5 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของชาติ

ค่าค่ามาตรฐานด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่ามาตรฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ (ตารางที่ 9) ได้แก่

ข้อที่ 4.2 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.4 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อความที่เหมาะสมจะเป็นบทบาทในอนาคตของคุรุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนค่าฐานนิยมของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 3 ข้อ (ตารางที่ 9) ได้แก่

ข้อที่ 4.1 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่คุรุภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.3 คุรุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วย

ข้อที่ 4.5 รัฐธรรมนูญไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วิซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของชาติ

ค่าฐานนิยมด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 4.00 มีจำนวน 2 ข้อ (ตารางที่ 9) ได้แก่

ข้อที่ 4.2 รัฐธรรมนูญไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึง ครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 4.4 รัฐธรรมนูญไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบ ข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีจำนวน 5 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าบทบาทในอนาคตของ รัฐธรรมนูญไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ที่ได้รับอันดับที่จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดว่า เหมาะสม ที่จะ เป็น บทบาทในอนาคตของรัฐธรรมนูญไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้าน ศิลปกรรม มีดังนี้

ข้อที่ 4.1 รัฐธรรมนูญไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน พื้นบ้านที่รัฐธรรมนูญไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้รัฐธรรมนูญไทยนำไปสู่ การสืบทอดองค์ความรู้ รายละเอียด (ตารางที่ 9) ดังนี้

ตารางที่ 9 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน(5ข้อ) จากการตอบ แบบสอบถามรอบที่ 3

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน (5ข้อ) รอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน (5ข้อ)			
4.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
4.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้	4.00	4.00	1.00
4.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง	5.00	5.00	1.00
4.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้	4.00	4.00	1.00
4.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์ มรดกศิลปกรรมของชาติ	5.00	5.00	1.00

5. ด้านการประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ในรอบที่ 3 สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้

ค่ามัธยฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อความที่เหมาะสมจะเป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล มีค่ามัธยฐานของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 ในด้านการประเมินผลที่มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 มีจำนวน 7 ข้อ (ตารางที่ 10) ได้แก่

ข้อที่ 5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่

ข้อที่ 5.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง

ข้อที่ 5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา

ข้อที่ 5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว

ข้อที่ 5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล

ข้อที่ 5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย

ค่าฐานนิยมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านการประเมินผล ที่มีค่าตั้งแต่ 3.00 – 5.00 โดยความต้องการ ที่มีค่าฐานนิยมเท่ากับ 5.00 มี 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ (ตารางที่ 10) ได้แก่

ข้อที่ 5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่

ข้อที่ 5.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง

ข้อที่ 5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา

ข้อที่ 5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว

ข้อที่ 5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล

ข้อที่ 5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย

ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความถี่ของความต้องการของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของข้อความที่เป็นความต้องการในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีจำนวน 7 ข้อที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50 และไม่มีข้อที่มีค่าพิสัยควอไทล์มากกว่า 1.50

ผลการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่าบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมในด้านการประเมินผล ที่ได้รับฉันทามติจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดว่าเหมาะสม ที่จะ เป็น บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม มีดังนี้

ข้อที่ 5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา

ข้อที่ 5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

ข้อที่ 5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว

ข้อที่ 5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล รายละเอียด (ตารางที่ 10) ดังนี้

ตารางที่ 10 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 3

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) รอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
การประเมินผล (7 ข้อ)			
5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่	5.00	5.00	1.00
5.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง	5.00	5.00	1.00
5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา	5.00	5.00	.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) รอบที่ 3	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
การประเมินผล			
5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการ หรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียน ตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียนรับการถ่ายทอดไปแล้ว	5.00	5.00	.50
5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล	5.00	5.00	.50
5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูจนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย	5.00	5.00	1.00

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi) โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาครูภูมิปัญญาไทย 4 ภาค จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม และเพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ขั้นตอนที่ 1 แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวคิดภูมิปัญญาไทย ทฤษฎีบทบาท การวิจัยแบบเดลฟาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเข้าร่วมประชุมสัมมนาครูภูมิปัญญาไทย 4 ภาค จาก ครูภูมิปัญญาไทย สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา และผู้แทนหน่วยงานจากกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สภาพ ปัญหา และความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลรอบที่ 1 (ภาคสนาม) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Open Ended Form) จากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 7 และผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำนวน 19 ท่าน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบถามรอบที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และแบบถามรอบที่ 3 มีการกำหนดค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) จากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 7 และผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำนวน 19 ท่านซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับรอบที่ 1 ซึ่งในการเก็บข้อมูลรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากข้อคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 แล้วจัดทำเป็นแบบสอบถาม

ประเมินค่า 5 สเกล (Rating Scale) แล้วนำแบบสอบถามนี้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อลงน้ำหนักของ ความสำคัญในแต่ละข้อคำถาม หลังจากนั้นเก็บแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญส่งกลับคืน แล้วนำ แบบสอบถามเหล่านี้มาหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และการเก็บข้อมูลรอบที่ 3 เป็นรอบสุดท้าย เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากข้อคำตอบ ของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 ซึ่งแบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้ จะแสดงให้เห็นค่าคำตอบเดิมของ ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 แต่ละท่านตอบอย่างไรมีความแตกต่างไปจากค่ามัธยฐาน (Median) และ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และนำมาการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาอันดับตามติของ ผู้เชี่ยวชาญในการสรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการ เรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล สรุปผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของครุภูมิปัญญาไทยในการ จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

1.1 **สภาพ** ของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.1.1 **สภาพด้านผู้สอน** พบว่าครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีศูนย์การเรียนรู้ เป็นของตนเองมีจิตอาสาสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ ในระบบโรงเรียน นอก ระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัยควบคู่ไปกับอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม สาขาที่ครู เชี่ยวชาญ เช่น หมอลำ หนังตะลุง การทำตุ๊กตาดินเผา ศิลปะการป้องกันตัว การทำงานประดับมุก การทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน การแกะสลักของอ่อน การทำเครื่องเงิน ลีเกฮูลู หนังใหญ่ การทำเทียน พรพชชา เป็นต้น และครุภูมิปัญญาไทยมีอายุมากบางราย 70 ปีแต่ยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้อยู่และมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการยกย่องให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย ศิลปินแห่งชาติ ช่าง หัตถศิลป์

1.1.2 **สภาพด้านเนื้อหาและหลักสูตร** พบว่าครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม บางรายมีหลักสูตรเป็นของตนเองมีรายละเอียดในเนื้อหาวิทยุวิชาที่ใช้สอนมีการอธิบาย หลักการ

วัตถุประสงค์ คำอธิบายประกอบรายวิชาที่เป็นของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม มีการถ่ายทอด ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล ที่ต้องการ ถอดองค์ความรู้ และรวบรวมองค์ความรู้ของครูเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเนื้อหาตามบริบทของ ท้องถิ่น เช่น หมอลำ หนังตะลุง การทำตุ๊กล้านนา ศิลปะการป้องกันตัว เป็นต้น

1.1.3 สภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรมสามารถนำองค์ความรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสร้าง อาชีพ เช่น ดนตรีพื้นบ้านอีสาน งานหัตถศิลป์ไทย และมีการจัดกิจกรรมประชุมสัมมนา ระดับ ภูมิภาค การจัดนิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราว เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างครู ภูมิปัญญาไทยและยังมีการเผยแพร่องค์ความรู้ อยู่ตลอดเวลา

1.1.4 สภาพด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้าน ศิลปกรรมบางท่านมีการสอนผ่านสื่อ วีซีดี การทำหนังสือ ที่บอกขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และการประชาสัมพันธ์ผลงานผ่าน อินเทอร์เน็ต มีหน่วยงานที่สนับสนุน เช่น ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน)และบางท่านใช้สื่อที่จัดทำขึ้นเองเพื่อ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ การทำงานช่าง เครื่องดนตรีพื้นบ้าน การ ประดิษฐ์งานหัตถศิลป์ การทำหนังตะลุง การทำเครื่องดนตรี การแกะสลักหนังใหญ่ การแกะสลัก หนังตะลุง การตัดกระดาษ การแกะผลไม้ การขลุ่ยลายประดับมุก เป็นต้น

1.1.5 สภาพด้านการประเมินผล พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีการ ประเมินผลผู้เรียนด้วยตัวของครูเองโดยใช้ การสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล และหลักคุณธรรม จริยธรรม ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

1.2 ปัญหา ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ปัญหาด้านผู้สอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมคือ ขาดการ สนับสนุนเรื่องงบประมาณ และค่าตอบแทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือมีแต่ขาดความต่อเนื่องและ ไม่ทั่วถึงสังคมไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมด้านศิลปกรรมขาดการสืบ ทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ และคนไทยไม่สนใจที่จะเรียนรู้ และบางสาขาได้รับความสนใจจาก ชาวต่างชาติทำให้นำเป็นห่วงเรื่องมรดกทางภูมิปัญญาของไทย

1.2.2 ปัญหาด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม บางรายไม่มีหลักสูตรแต่จะใช้วิธีการสอนในแบบอย่างของตัวเอง เป็นการเรียนตามอัธยาศัย เช่น

การลงมือปฏิบัติให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม คำสอนของคุณ เช่น การทำหนังใหญ่ การร้องเพลง หมอรำ และพบว่าบางรายต้องการถ่ายทอดให้บุคคลใกล้ชิดได้แก่ลูกหลาน หรือบุคคลที่ครูไว้ใจ เพราะการเรียนรู้อาจต้องใช้เวลาฟังตัว ติดตามครู เข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับครูจึงจะได้องค์ความรู้ที่แท้จริง เช่น การแสดงหมอรำ การแสดงหนังตะลุง การแสดงลิเกฮูลู การทำเครื่องเงิน การขีดหนังใหญ่ การทำงานประดั้นมุก เป็นต้น

1.2.3 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าขาดงบประมาณสนับสนุน และความรู้เรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสนับสนุนให้ครูเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม

1.2.4 ปัญหาด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่มีอายุมากมีอุปสรรคในการใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ ต้องใช้ผู้ช่วยครูและครูบางท่านไม่มีความรู้ในการใช้สื่อเหล่านี้

1.2.5 ปัญหาด้านการประเมินผล พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถสร้างลูกศิษย์ออกมารับใช้สังคม สร้างชื่อเสียง สร้างรายได้ โดยใช้เกณฑ์การประเมินของคุณ แต่ยังไม่มีการออกใบประกาศนียบัตรรับรองให้ผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาไทย

1.3 ความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.3.1 ความต้องการด้านผู้สอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย และต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านศิลปกรรมสาขาที่ครูภูมิปัญญาไทยเชี่ยวชาญต้องการมีบทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมเห็นคุณค่า ของมรดกทางภูมิปัญญาไทย ไม่ถูกลืมนำไปตามกาลเวลาที่สำคัญคือไม่ต้องการถูกระแสวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทนที่

1.3.2 ความต้องการด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการความช่วยเหลือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาช่วยในการจัดทำหลักสูตรเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย เช่น สถาบันส่งเสริมครูภูมิปัญญาไทย ที่มีหน้าที่พัฒนาภูมิปัญญาไทย และมีนโยบายให้ สถาบันการศึกษาทุกระดับ นำองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา ทุกระดับ ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย

1.3.3 ความต้องการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและต้องการจัดทำนิตรรศการถาวรที่บ้านของครูในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยเพื่อให้บุคคลที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและสร้างอาชีพให้กับชุมชน เพราะบางสาขาของด้านศิลปกรรมมีศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างอาชีพเป็นการสร้างมูลค่าเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าเพื่อการส่งออก มุ่งสู่ความเป็นสากลตามนโยบายของรัฐบาล

1.3.4 ความต้องการด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้าน หรือสื่อประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ง่าย สะดวก ประหยัด และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และการประชาสัมพันธ์ผลงานของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแต่ต้องมีผู้ช่วยครูหรือหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ดูแลในส่วนนี้

1.3.5 ความต้องการด้านการประเมินผล พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการ การรับรองมาตรฐานให้ผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรการเรียน การสอนหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เทียบเท่าผู้ที่ศึกษาในระบบและให้ใบประกาศนียบัตรรับรองและมีการประเมินผลการเรียนรู้ในแบบอย่างที่เป็นรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทย เช่น ใช้วิธีการสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล และการใช้หลัก คุณธรรม จริยธรรม เป็นเกณฑ์ร่วมกันในการประเมิน

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

สรุปผลการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยเทคนิคเดลฟาย(Delphi) ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์สอน ด้านการประเมินผล โดยรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ(Statistical Feedbacks)ที่เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์(Interquartile Range) ของกลุ่ม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตัวเอง แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่เพื่อนำมาสรุปและอภิปรายผลโดยการเสนอแนวโน้มที่มีฉันทามติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้ว อภิปรายเสนอแนะจากผลการวิจัย (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2540) ใน 5 ด้านจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 19 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอน

สรุปผลการคัดเลือกคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านผู้สอนทั้งหมด 8 ข้อ และที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีจำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

ข้อที่ 1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม และทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.50)

ข้อที่ 1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

ข้อที่ 1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

2. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

สรุปผลการคัดเลือกคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านเนื้อหาและหลักสูตรทั้งหมด 8 ข้อ และที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีจำนวน 2 ข้อความ ดังนี้

ข้อที่ 2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

ข้อที่ 2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มัธยฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปผลการคัดเลือกคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด 11 ข้อ และที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีจำนวน 3 ข้อความ ดังนี้

ข้อที่ 3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย (มาตรฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

ข้อที่ 3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอด และการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย (มาตรฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

ข้อที่ 3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล (มาตรฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.50)

4. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

สรุปผลการคัดเลือกคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนทั้งหมด 5 ข้อ และที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีจำนวน 1 ข้อความ ดังนี้

ข้อที่ 4.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนพื้นบ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้ (มาตรฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.50)

5. ด้านการประเมินผล

สรุปผลการคัดเลือกคำตอบของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผลทั้งหมด 7 ข้อ และที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีจำนวน 4 ดังนี้

ข้อที่ 5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา (มาตรฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.00)

ข้อที่ 5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการหรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่น เป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ (มาตรฐาน = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.50)

ข้อที่ 5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว (มัธยมศึกษา = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.50)

ข้อที่ 5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล (มัธยมศึกษา = 5.00 พิสัยระหว่างควอไทล์ 0.50)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมมีประเด็นที่จะอภิปราย 2 ประเด็น ประกอบด้วย 1) สภาพ ปัญหา และความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม 2) บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

1.1 สภาพของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.1.1 **สภาพด้านผู้สอน**ของครูภูมิปัญญาไทยมีจิตอาสาในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม พบว่ามีศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อยู่ และมีความภาคภูมิใจที่ได้รับการยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยและมีการสืบทอดองค์ความรู้ตามแบบอย่างปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาสู่ยุคปัจจุบัน ทั้งนี้รัตนพล ชื่นคำ (2554) กล่าวไว้ว่าการถ่ายทอด และสืบทอดองค์ความรู้เป็นการสืบทอดตามประเพณีมุขปาฐะด้วยวิธีการฝากตัวเป็นศิษย์กับครูและใช้การเรียนรู้อย่างปฏิบัติครูพักลักจำสอดคล้องกับ พิษชาดณุัฐ ตูจินดา (2554) กล่าวไว้ว่าวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะที่เน้นระเบียบวิธีการตามแบบโบราณจารย์ที่ได้รับการถ่ายทอดเอาไว้อย่างเคร่งครัดด้วยวิธีการปฏิบัติ สุ่มบุคคลภายใน และภายนอกตระกูลซึ่งองค์ความรู้ต่างๆยังคงได้รับการสืบทอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

1.1.2 **สภาพด้านเนื้อหาและหลักสูตร** พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมรวบรวมองค์ความรู้จัดทำหลักสูตรครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดให้ผู้เรียนตามอัธยาศัย

เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ศิลปะ(2551) และการถอดองค์ความรู้โดยสภาการศึกษาตามนโยบาย ส่งเสริมบทบาทครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) การจัดทำหลักสูตร คู่มือการเรียนการสอน เอกสาร เป็นการขับเคลื่อนความรู้ตามแนวทางในการส่งเสริมรูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอนในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

1.1.3 สภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ เช่น ดนตรีพื้นบ้านอีสาน หมอรำ งานหัตถศิลป์ จากการศึกษาของสุมาลี สังข์ศรี และคณะ(2550)กล่าวว่าภูมิปัญญาไทยมีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยครูภูมิปัญญาไทยเข้าไปช่วยสอนและเผยแพร่องค์ความรู้ในลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และเผยแพร่องค์ความรู้กับประชาชนและกลุ่มสนใจ สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2551) กล่าวว่าครูภูมิปัญญาไทยมีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ Knowles (1975) กล่าวว่าไว้ว่ารูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

1.1.4 สภาพด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมี สื่อ วัสดุ จากสื่อมวลชนมาบันทึกเทปรายการโทรทัศน์ ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สาธารณชน และใช้สื่อที่จัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ถ่ายทอด ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ การทำงานช่าง เครื่องดนตรีพื้นบ้าน การประดิษฐ์งานหัตถศิลป์ การทำหนังตะลุง การทำเครื่องดนตรี การแกะสลักหนังใหญ่ การแกะสลักหนังตะลุง การตัดกระดาษ การแกะผลไม้ การขลุ่ยลายประดับมุก สอดคล้องกับ วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2547) กล่าวถึง สื่อพื้นบ้าน(Folk Media) ควรเป็นสื่อที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ โดยรับการถ่ายทอดมาจากบรรพชนรุ่นก่อนๆ ที่สืบทอดต่อกันมา จนถึงคนรุ่นปัจจุบัน สื่อพื้นบ้านนับว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์สังคม สอดคล้องกับ อภิชาติ ประทุมพันธ์(2555) กล่าวไว้ว่า การใช้ สื่อที่อยู่ใกล้ตัวสามารถบูรณาการได้หลากหลาย ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถเชื่อมโยงไปใช้ในการสอน เข้าถึงผู้เรียนได้ง่าย สื่อสามารถ ทำให้นำเสนอของครูเกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

1.1.5 สภาพด้านการประเมินผล พบว่าประเมินผลผู้เรียนด้วยตัวของครูเอง โดยใช้ การสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคลและหลักคุณธรรม จริยธรรม ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่ง Knowles (1975) กล่าวไว้ว่า การประเมินผลคือการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะเพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจในการกระทำของตนเอง ตามกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดี

1.2 ปัญหาของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ปัญหาด้านผู้สอน พบว่าภูมิปัญญาไทยดั้งเดิมขาดการสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ คนไทยไม่สนใจที่จะเรียนรู้ ทำให้น่าเป็นห่วงจะขาดการสืบทอด และขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับศูนย์คติชนวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) กล่าวไว้ว่าประชาชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาต้องรู้จักป้องกันภูมิปัญญา สอดคล้องกับ ไมตรี จันทรา (2547) กล่าวไว้ว่าควรส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักหวงแหนในศิลปะการแสดง และ วรวรรณ ศรีตะลานุกต์ (2551) ยังกล่าวไว้ว่ารัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาในด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน การวิจัย และส่งเสริมสนับสนุนนิสิตนักศึกษาให้ทำกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม

1.2.2 ปัญหาด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่าด้านเนื้อหาและหลักสูตรที่ใช้เป็นการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์โดยลงมือปฏิบัติให้ดู ผู้เรียนปฏิบัติตาม โดยถ่ายทอดให้บุคคลใกล้ชิดได้แก่ ลูกหลาน หรือบุคคลที่ครูไว้ใจ สอดคล้องกับ พยุงพร ไตรรัตน์สิงหกุล (2537) กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดวิธีทำเครื่องจักสาน สืบทอดกันมา จากรุ่นสู่รุ่น ด้วยวิธีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จากการสังเกต การทดลอง การบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง การฝึกฝนด้วยตนเอง การเลียนแบบ หรือการถ่ายทอดจากเพื่อนบ้าน

1.2.3 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมขาดความรู้เรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญา สอดคล้องกับศูนย์คติชนวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) กล่าวไว้ว่า ยังขาดการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามาสนใจเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญา ขาดการส่งเสริมสู่ระดับชุมชน ต้องสร้างค่านิยมใหม่ให้ประชาชนเข้าใจ และเห็นความสำคัญเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาในวงกว้าง และรัฐบาลควรมีสื่อโทรทัศน์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาทั้ง 4 ภาคให้ได้รับข้อมูลอย่างเท่าเทียมกันมี

การเผยแพร่ทางสื่อโทรทัศน์ในเรื่องภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจัง ต่อเนื่องมีแหล่งความรู้และมีแหล่งภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่ง ค้นคว้าและวิจัยของชุมชน การป้องกันภูมิปัญญา

1.2.4 ปัญหาด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่าอายุมากมีอุปสรรคในการใช้สื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัย เช่น อิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ ต้องใช้ผู้ช่วยครู และครูบางท่านไม่มีความรู้ในการใช้สื่อเทคโนโลยี สอดคล้องกับสุมาลี สังข์ศรีและคณะ(2550)กล่าวไว้ว่าการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้ นั้นขึ้นอยู่กับประเภทของความรู้แต่ละด้าน สื่อและอุปกรณ์ที่ครูภูมิปัญญาไทยใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นของจริงหรือวัสดุที่ใช้จริงในการปฏิบัติงานส่วนขั้นตอนการบรรยาย การให้ความรู้ทั่วไป จะใช้เอกสารแผ่นพับ โบปปลิว โปสเตอร์ วีดีทัศน์ ชุดสาธิต นิทรรศการ และคอมพิวเตอร์เป็นรายกรณี ส่วนขั้นตอนการฝึกปฏิบัติจะใช้วัสดุของจริง เช่น การทำใบตอง การจักสาน การทอผ้า โดยครูภูมิปัญญาไทยบางท่านจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้แต่บางท่านจะให้นำวัสดุ มาเองบางอย่าง

1.2.5 ปัญหาด้านการประเมินผล พบว่าสามารถสร้างลูกศิษย์ออกมารับใช้สังคม สร้างชื่อเสียง สร้างรายได้ โดยใช้เกณฑ์การประเมินของครู แต่ยังไม่มีการออกใบประกาศนียบัตรรับรองให้ผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวไว้ว่า การประเมินผลงานทางศิลปะควรเป็นเรื่องของการช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการ สร้างกำลังใจให้แก่ผู้เรียน มากกว่าจะทำให้เกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย การวิจารณ์ผลงานที่ดีในที่ประชุม ย่อมทำให้เจ้าของผลงานที่ไม่ดี มองเห็นตัวเองได้ดีกว่าการตำหนิ ผลงานที่ไม่สนใจครู ครูจะต้องเข้าใจผู้เรียน เข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียน เข้าใจถึงความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปะศึกษาที่สำคัญ ก็คือ การวัดพัฒนาการของผู้เรียนในด้านการสร้างสรรค์สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ เกี่ยวกับ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความนิยม เจตคติ และการนำไปใช้เป็นการวัดด้านพัฒนาการ ดังนี้ 1.พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ 2. พัฒนาการทางสุนทรียภาพ 3.พัฒนาการทางการเรียนรู้ 4.พัฒนาการทางด้านสติปัญญา 5.พัฒนาการทางด้านอารมณ์ 6.พัฒนาการทางกายภาพ 7.พัฒนาการทางด้านสังคม และการวัดด้านพฤติกรรมดังนี้ 1.ด้านความรู้ความสามารถ 2.ด้านความเข้าใจ 3.ด้านความคิดและการออกแบบ 4.ด้านศิลปนิยม 5.ด้านเจตคติและความสามารถ 6.ด้านทักษะและการนำไปใช้

1.3 ความต้องการของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1.3.1 ความต้องการด้านผู้สอน พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย และต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านศิลปกรรม สาขาที่ครูภูมิปัญญาไทยเชี่ยวชาญ ต้องการมีบทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมเห็นคุณค่า ของมรดกทางภูมิปัญญาไทย ไม่ถูกกลืนเลือนไปตามกาลเวลาที่สำคัญคือไม่ต้องการถูกระบบวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาแทนที่สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2551) กล่าวไว้ว่าการรับรองวิทยฐานะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้การรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอน และการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น

1.3.2 ความต้องการด้านเนื้อหาและหลักสูตร พบว่าครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม มีหลักสูตร และต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยที่มีสาระสำคัญได้แก่ มาตรา 23 บัญญัติไว้ว่าความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และมาตรา 27 บัญญัติไว้ว่าการจัดทำสาระของหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามมาตรา 57 บัญญัติไว้ว่าให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

1.3.3 ความต้องการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การจัดทำนิทรรศการถาวรในศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับ รายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) กล่าวไว้ว่าควรมีการเผยแพร่กิจกรรมของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ประชาชนรู้และเข้าใจและรู้วิธีติดต่อกับเจ้าของภูมิปัญญา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ผลงานของครูภูมิปัญญาไทย การจัดนิทรรศการถาวร ที่บ้านของครูภูมิปัญญาไทย

1.3.4 ความต้องการด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่าการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้าน ทำได้ง่าย สะดวก ประหยัด ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และหน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุน ให้พัฒนาสื่อประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือเผยแพร่ผลงานของครูภูมิปัญญาไทยผ่านอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี สุนันท์ นิลบุตร สมคะเน คำจูนและ พัชรา สังข์ศรี (2550) กล่าวว่าไว้ว่าครูภูมิปัญญาไทยช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในลักษณะการใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ โดยครูทำสื่อขึ้นเองหรือหน่วยงาน องค์กรเป็นผู้เชิญหรือจัดทำให้ เช่น ครูภูมิปัญญาได้รับเชิญไปเผยแพร่ความรู้ทางรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การจัดพิมพ์หนังสือและเอกสาร สอดคล้องกับ ถวัลย์ มาสจรัส (สัมภาษณ์, 2555 โรงแรม เอส ดีอเวนิว) กล่าวว่าไว้ว่าการพัฒนาสื่อเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ควรมีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรืออีบุ๊กใน 4 มิติ ดังมีลำดับขั้นตอนต่อไปนี้ 1) การเรียง ลำดับความคิด ลำดับภาพ ลำดับหัวข้อไว้อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารและปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ 2) การสังสมประสบการณ์ (จินตมยปัญญา) ความรู้ (Knowledge) ปัญญาที่เกิดจากการคิดเป็นเรื่องของทฤษฎีผู้เรียนเป็นเพียงผู้เก็บข้อมูลเข้าไปใช้ในการรับรู้ของเขา ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกคนแม้ดวงตาของเขาจะมีขอบต สถานะ ผู้เสพ การรู้ (Knowing) เป็นเรื่องของประสบการณ์ผู้เรียนเป็นผู้สร้างและผู้สังสมประสบการณ์ด้วยตัวตนของเขา เป็นสิ่งที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และจากการปฏิบัติจริงสถานะผู้สร้าง 3) การเก็บข้อมูล ปุ (ปุจฉา) ปัญญาที่เกิดจากการถาม และ 4) การลงมือเขียน ลิ (ลิขิต) ปัญญาที่เกิดจากการเขียน

1.3.5 ความต้องการด้านการประเมินผล พบว่าการรับรองมาตรฐานให้ผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรการเรียน การสอนหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เทียบเท่าผู้ที่ศึกษาในระบบและให้ใบประกาศนียบัตรรับรองและมีการประเมินผลการเรียนรู้ในแบบอย่างที่เป็นรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับ ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่าไว้ว่า การประเมินผลงานควรเป็นเรื่องของการช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการ สร้างกำลังใจให้แก่ผู้เรียน มากกว่าจะทำให้มากกว่าที่จะทำให้เกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย การวิจารณ์ผลงานที่ดีในที่ประชุม ย่อมทำให้เจ้าของผลงานที่ไม่ดี มองเห็นตัวเองได้ดีว่าการตำหนิผลงานที่ไม่สนใจครู ครูจะต้องเข้าใจผู้เรียน เข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียน เข้าใจถึงความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประเมินผลการเรียนวิชาศิลปศึกษาที่สำคัญ ก็คือ การวัดพัฒนาการของผู้เรียนในด้านการสร้างสรรค์สุนทรียภาพ การรับรู้ อารมณ์ สติปัญญา สังคม และการวัดพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความนิยมในศิลปะเจตคติ ทักษะ และการนำไปใช้ คือการวัดด้านพัฒนาการมีดังนี้ 1) พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ 2) พัฒนาการ

ทางสุนทรียภาพ 3) พัฒนาการทางการเรียนรู้ 4) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา 5) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ 6) พัฒนาการทางกายภาพ 7) พัฒนาการทางด้านสังคม และการวัดด้านพฤติกรรมมีดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านความเข้าใจ 3) ด้านความคิดและการออกแบบ 4) ด้านศิลปะนิยม 5) ด้านเจตคติและความสามารถ 6) ด้านทักษะ และการนำไปใช้ ทั้งนี้จากการวัดผลวิชาศิลปศึกษา ครูควรอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนให้ผู้เรียนทราบเพื่อจะได้เป็นมาตรฐานให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตรวจสอบผลงานเพื่อแก้ไขปรับปรุงผลงานของตนเองต่อไป

2. บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล มีดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทด้านผู้สอน คือการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ และการเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม และทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญาสอดคล้องกับถวัลย์ มาศจรัส (2553)กล่าวไว้ว่า ควรสร้าง ความตระหนัก ความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยส่งเสริมให้มีบทบาทและหน้าที่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณ ไม่ให้สูญหาย และสามารถจัดการเรียนรู้ได้หลายช่องทาง เช่น ตำรา รายการวิทยุ โทรทัศน์ พิพิธภัณฑสถาน นิทรรศการ ศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยที่ตัวครูภูมิปัญญาเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนโดยตรง สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) กล่าวไว้ว่าการประกาศเชิดชูเกียรติเป็นครูภูมิปัญญาไทยซึ่งกำหนดไว้ 3 ด้านคือ 1) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วยการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับของสังคม 2) ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ประกอบด้วยมีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญา 3) ด้านคุณภาพของผลงานมีผลงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งนี้การถอดองค์ความรู้และจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น เรื่องภูมิปัญญาไทยโดยครูภูมิปัญญาไทยให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในฐานะผู้มีบทบาทการเป็นผู้สอน และเป็นผู้พัฒนากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้

2.2 บทบาทด้านเนื้อหาและหลักสูตร คือการรวบรวมองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านโดยร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการ

จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2555) กล่าวไว้ว่า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเมินโยบายให้ สถาบันการศึกษาทุกระดับนำองค์ความรู้ของครู ภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาตามแนวความคิดและแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ในสังคม ในการพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของ มนุษย์ทำให้แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย ยังผลให้สังคม นั้นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับอุดม เศรษฐกิจ (2551) กล่าวไว้ว่าการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่สถานศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างคุณภาพการศึกษาให้ก้าวสู่สากล และพัฒนาไปสู่อนาคต แต่พื้นฐานความรู้เก่าๆ นับแต่อดีตมาถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการ คิดค้น สืบค้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดคุณค่า นอกจากนี้อังกุล สมคะเนย์ (2535) ยังกล่าวไว้ว่าการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เป็นเรื่องเกี่ยวกับ คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีสู่การประกอบอาชีพของ ท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับสุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวไว้ว่าสถาบันการศึกษาทุกระดับควร นำองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้า กับการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ระบุไว้ว่าต้องมีการส่งเสริมให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในการจัดเนื้อหาการเรียนรู้อตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2.3 บทบาทด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้นคร ภูมิปัญญาไทย สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผ่านการจัดทำนิทรรศการหรือเป็นสถานที่จัด กิจกรรมศึกษาดูงาน ประชุมสัมมนา สืบทอดภูมิปัญญาไทย พัฒนาองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพ หรือนำไปสู่ความเป็นสากล และนำไปสู่แนวทางการนำเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ นำภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อตลอดชีวิต สอดคล้องกับ นโยบายของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551) กล่าวไว้ว่าครูภูมิ ปัญญาไทยมีความสามารถในการจัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของอาชัญญา รัตนอุบล (2551) กล่าวไว้ว่าองค์ ความรู้มากมายประดุจขุมทรัพย์ที่มีอยู่ในตัวครูภูมิปัญญาการได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทำให้เกิดอุบัติเหตุปัญญาขึ้นในตัวบุคคลมากบ้างน้อยบ้างขึ้นกับศักยภาพของแต่ละบุคคล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่าง แท้จริงในฐานะของนักการศึกษานอกระบบที่เป็นเพื่อนร่วมทางการเรียนรู้ และมีส่วนสนับสนุนให้

เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวไว้ว่าการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยเป็นนโยบายที่กำหนดให้ครูภูมิปัญญาไทยสามารถมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องกับสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2550) กล่าวไว้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มาจากผู้รู้ สื่อ นิทรรศการ ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น

2.4. บทบาทด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน คือการพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาไทยที่จัดทำขึ้นเองช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยพัฒนาสื่อเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2550) กล่าวไว้ว่าครูภูมิปัญญาไทยใช้สื่อ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ผ่านสื่อต่างๆ โดยครูทำสื่อขึ้นเองหรือหน่วยงาน องค์กรเป็นผู้เชิญหรือจัดทำให้ เช่น ครูภูมิปัญญาได้รับเชิญไปเผยแพร่ความรู้ทางรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การจัดพิมพ์หนังสือ เอกสาร สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) กล่าวไว้ว่าครูภูมิปัญญาไทยที่ผ่านเกณฑ์ ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการใช้อุปกรณ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และต้องใช้วิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน ในระบบการศึกษา นอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ต้องมีกระบวนการถ่ายทอดที่เป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ มีการพัฒนาปรับปรุงสื่ออุปกรณ์อยู่เสมอ และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลงานภูมิปัญญา ผ่านสื่อ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ วิทยุกระจายเสียง บทความ วารสาร งานวิจัย และนิทรรศการ ทั้งนี้สอดคล้องกับ ธีรยุทธ เสนิงค์ ณ ออยุธยา (2553) กล่าวไว้ว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุด้วยวิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของตำรา และในรูปแบบของสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย วิทยุ โทรทัศน์ วีซีดี ดีวีดี เทปเสียง หรือแผ่นซีดีเสียง รวมถึงเว็บไซต์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ และสืบสานภูมิปัญญาต่อไป ไม่ให้สูญหายนั้นเป็นวิธีการถ่ายทอดที่แม้ว่าจะจะเป็นวิธีที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาแต่ไม่ได้หมายความว่าวิธีใดจะดีกว่ากันในลักษณะของการเปรียบเทียบและคงจะไม่มีวิธีการถ่ายทอดใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด หากอยู่ที่การเลือกใช้วิธีการถ่ายทอดให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอด องค์ความรู้ที่จะถ่ายทอด กลุ่มเป้าหมายที่จะรับการถ่ายทอด และรวมถึงความพร้อมของผู้ถ่ายทอดเอง ซึ่งอาจต้องให้หลายวิธีผสมผสานกันไป จึงจะช่วยให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับสุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2550) กล่าวไว้ว่า ครูภูมิปัญญาไทยมีความเชี่ยวชาญอันเป็นอัตตาลักษณ์เฉพาะบุคคลมีรูปแบบวิธีการใช้สื่อที่

หลากหลายตามรายละเอียดขององค์ความรู้ในศาสตร์สาขานั้นๆ เพราะองค์ความรู้ของครูมีความหมายลึกซึ้ง เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ครูได้รับการสืบทอด สืบต่อกันมา และครูภูมิปัญญาไทยใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ ผ่านสื่อต่างๆ โดยครูทำสื่อขึ้นเองหรือหน่วยงาน องค์กรเป็นผู้เชิญหรือจัดทำให้ เช่น ครูภูมิปัญญาได้รับเชิญไปเผยแพร่ความรู้ทางรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การจัดพิมพ์หนังสือ เอกสาร สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2551) กล่าวไว้ว่าการใช้สื่อเป็นตัวกลางที่ใช้ช่วยในการเรียนการสอนคือการใช้ สื่อความหมาย ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารความรู้ เนื้อหาความรู้จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร และเทคโนโลยี คือ การนำความรู้ ความคิดวิธีการหรือกระบวนการทางการศึกษาไปใช้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนศึกษา สื่อมวลชน หรือสื่อที่เป็นของจริงและสื่อที่เป็นของจำลอง สื่อพื้นบ้าน

2.5 บทบาทด้านการประเมินผลคือครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษาการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีการเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเข้าไปถ่ายทอด เช่น โรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และบุคคลที่เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ตามเนื้อหาและหลักสูตรโดยร่วมกันพัฒนาหรือจัดทำเกณฑ์การประเมินผล ผู้เรียนที่เข้ามารับการถ่ายทอดโดยใช้ หลักคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมตามแนวทางปฏิบัติของครูที่ได้รับการสืบทอด สืบต่อกันมา เพื่อใช้รับรองผลให้แก่ผู้เรียนหรือบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับ วัลภา เล็กวัฒนานนท์ (2554) กล่าวไว้ว่า ครูภูมิปัญญาไทยตั้งต้นอยู่ในหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย สอดคล้องกับ ญัฐลักษณ์ ศรีมีชัย (2554) กล่าวไว้ว่า ครูภูมิปัญญาไทยประกอบด้วย การเป็นผู้ยึดคำสอนทางศาสนา และวัฒนธรรมการถือกุศลในสังคมไทยมีความเป็นจิตอาสา ความเป็นครู ความใฝ่รู้ ความจริงใจ ความมุ่งมั่น ความกระตือรือร้น ความเสียสละ ความศรัทธา มีการแต่งกาย กริยาท่าทาง และการพูดที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่สมดุลในด้านตัวคนคือ ความสุขอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการสร้างคุณภาพ คนดีมีคุณธรรม สู้งานมีการพัฒนาปัญญา และความรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) กล่าวไว้ว่าเกณฑ์การประเมินด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูภูมิปัญญาไทย คือ ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่

ยอมรับของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และเสียสละในการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาด้านที่เชี่ยวชาญ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ปฏิบัติ เป็นผู้นำที่ดี และมีความสามารถในการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูภูมิปัญญาไทย คือ ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และเสียสละในการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีความสามารถในการใช้ภูมิปัญญาด้านที่เชี่ยวชาญ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ปฏิบัติ เป็นผู้นำที่ดี และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ผู้วิจัยใคร่ทำการเสนอแนะบางประการเพื่อเป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัยบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยด้านอื่นๆ จากข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปที่สำคัญดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สมาคมครูภูมิปัญญาไทย ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สามารถส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนตระหนักถึงคุณค่าในเรื่องของภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม และศิลปวัฒนธรรมไทย

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สมาคมครูภูมิปัญญาไทย ควรนำผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางแนวปฏิบัติและขยายผลสู่ภูมิปัญญาไทยด้านอื่นๆ เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม. ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี ด้านโภชนาการ เป็นต้น

1.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนงบประมาณ เพื่อนำไปพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย พัฒนาหลักสูตร จัดทำสื่อพื้นบ้านโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยพัฒนา ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่องค์ความรู้สู่คนรุ่นหลังเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.4 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมให้มีบทบาทในการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบต่อองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม และการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ

1.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมควรรวบรวมเนื้อหาที่เป็นองค์ความรู้ และพัฒนาเป็นหลักสูตรของครูภูมิปัญญาไทยที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของครูเพื่อป้องกันการสูญหาย และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่

1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมควรพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการจัดทำเป็น นิทรรศการถาวร นิทรรศการเคลื่อนที่ พิพิธภัณฑ์ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม (Case Study) ที่ประสบความสำเร็จระดับประเทศหรือที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

2.2 ควรศึกษารูปแบบการถ่ายทอดด้วยการใช้สื่อเทคโนโลยี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการอนุรักษ์ และสืบทอด มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติเพื่อการยกระดับภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณ์ ฤทธิเดชา. *สัมภาษณ์*, 6 กรกฎาคม 2555.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2538). *สารานุกรมการศึกษาดลอดชีวิต เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (ม.ป.ป). *ยุทธศาสตร์แห่งความสำเร็จของการศึกษาดลอดชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (อัดสำเนา)

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. (ม.ป.ป). *วิสัยทัศน์การศึกษาดลอดชีวิต* กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (อัดสำเนา)

กิดานันท์ มลิทอง. (2544). *เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.

กุลยารัตน์ ทศมี. (2547). *ความตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิชาฟิสิกส์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เกษร ธิตะจารี. (2542). *ศิลปศึกษาขั้นนำ*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คมชัดลึกออนไลน์. (2555). *เรื่องสกศ.เร่งยกระดับครูภูมิปัญญาไทยศูนย์กลางอาเซียน*.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?](http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=27598&Key=hotnews)

NewsID=27598&Key=hotnews [20 กรกฎาคม 2555]

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). *ยุทธศาสตร์การศึกษาดลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). *รายงานสรุปการสัมมนายุทธศาสตร์การเรีนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำคุรุสภา.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2546). *เอกสารคู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2555). *รายการโทรทัศน์ครูเรื่อง "ศิลปะสร้างสรรค์ระดับมัธยมศึกษา: การประเมินผลสาระฯ ศิลปะ - กลยุทธ์ในห้องเรียน [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา: <http://www.thaiteachers.tv/vdo2.php?id=866> [25 พฤศจิกายน 2555]
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. *สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11. (พ.ศ.2555-พ.ศ.2559) [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา: <http://www.nesdb.go.th> [20 พฤษภาคม 2555]
- โครงการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. (2539). *ความฝันของแผ่นดิน*. กรุงเทพมหานคร : ตะวันออก.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ. (2532). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรวพันธ์ สมประสงค์. (2532). *ศิลปะประจำชาติ ศป/231*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- จิรววัฒน์ พิระสนต์. (2540). *ลมหายใจของศิลปะไทยประเพณี ใน พิระพล นะพานิช (บรรณาธิการ), ศิลปะร่วมสมัย*, หน้า 1-7. กรุงเทพมหานคร : เลิฟแอนด์ดีลิฟเฟรส.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). *การวิจัยอนาคตแบบEDFR. ใน ทิศนา แคมมณี และ สร้อยสน สกลรัตน์ (บรรณาธิการ), แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*, หน้า 263-265. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : อลีนเมรส.
- ใจคำ ตาปัญญา. *สัมภาษณ์*, 20 เมษายน 2555.
- ฉวีวรรณ พันธุ (ดำเนิน). *สัมภาษณ์*, 26 มกราคม 2555.
- ชนิตา รัชชพลเมือง. (2534). *พื้นฐานการศึกษาหลักการและแนวคิดทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์. (2545). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพเชียงใหม่*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูดา จิตพิทักษ์. (2522). *พฤติกรรมบุคคลในองค์กรเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน.
- โชคก เก่งเขตรกิจ. (2533). *ความรู้ทั่วไปทางศิลป์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งพัฒนา.
- ทมลลา วัฒนสิน. (2544). ภูมิปัญญาท้องถิ่น : จินตนาการแห่งการเรียนรู้. *วารสารวิทยบริการ* 12, 2: 77-83.
- ทิตยา สุวรรณะชญ. (2527). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ณัฐพร ชินบุตร. (2547). *การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการในการพัฒนาตนเองของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย. (2554). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาดลตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย. (2554). *รวมบทความทางวิชาการ เรื่องความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐธิดา จันทรมณี. (2552). *การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับชาวอุร่าลาไว้อย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดรณี ไยเผือก. (2541). *รายงานผลการวิจัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น*.
กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- ดำรงศักดิ์ นรินทร์. *สัมภาษณ์*, 20 มีนาคม 2555.
- ดิเรก สัทธการ. *สัมภาษณ์*, 15 มีนาคม 2555.
- เดโช สนวนานนท์. (2518). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

- ถวัลย์ มาศจรัส. (2546). *คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2549). *คู่มือการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์*. กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). *พื้นที่ชีวิต: คืบคลานพื้นที่ราชการสู่ไชนดพื้นที่บ้านของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่.
- ถวัลย์ มาศจรัส. *สัมภาษณ์*, 25 พฤศจิกายน 2554.
- ทวีเกียรติ ไชยงยศ. (2538). *สุนทรียทางทัศนศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ทองอยู่ แก้วไทรชะ. (2550). คิดเป็น: เพื่อนเรียนรู้สู่นาคต. *วารสาร กศน.เพื่อนเรียนรู้* : 12-16
- ทัศนีย์ ทองไชย. (2542). *สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิตนา แหมมณี, และ สร้อยสน สกลรักษ์. (2540). *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทวี บุตรด้ว. *สัมภาษณ์*, 26 มกราคม 2555.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2526). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนาร์ดีน เทพโยธิน. (2544). *บทบาทและสมรรถนะของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามความคาดหวังของผู้บริหารระดับสูงขององค์การธุรกิจในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธรรมรงค์ แก้วโบราณ. *สัมภาษณ์*, 26 มกราคม 2555.
- ธีรยุทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา. (2555). *บทความเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.stou.ac.th/stoukc/elder/main1_12.html [9 ธันวาคม 2555]
- นครินทร์ ชาทอง. *สัมภาษณ์*, 16 กุมภาพันธ์ 2555.

- นภมณฑล ลิบหมื่นเปี่ยม. (2535). *รูปแบบการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนในประเทศไทย: กรณีศึกษาแบบเดลฟาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทสาร สีสลับ. (ม.ป.ป.). *ภูมิปัญญาไทย ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 23*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- นิคม ชมภูหลง. (2542). *วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. (2525). *วรรณคดีที่เกี่ยวกับประเพณีไทย*. พิษณุโลก : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- นิวัตต์ น้อยมณี. (2555). *บทบาทของครูภูมิปัญญา [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา: <http://docs.com/ORKO> [7 ธันวาคม 2555]
- แนวหน้า. (2556). *ให้ไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาโลกว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา: <http://www.naewna.com/local/54647> [7 มิถุนายน 2556]
- บดินทร์ วิจารณ์. (2547). *การจัดการความรู้ สู่ปัญญาปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- บังอร ฝ่ายสัจจา. (2546). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2556). *เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย [ออนไลน์]*. แหล่งที่มา: http://rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=686 [29 กันยายน 2556]
- บุญวา ธรรมพิทักษ์กุล. (2527). Delphi. *วิศวกรรมสาร* 27 (สิงหาคม): 92-94.
- บุศรินทร์ คำนุง. (2544). *การศึกษาบทบาทครุศิลป์ศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยตามการรับรู้ของครุศิลป์ศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เบญจพร เกียรติกำจรวงศ์. (2548). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยการใช้ภูมิปัญญาไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เบญจพล สิทธิประณีต. สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2555.
- ปกาสิต ตราชั้นต้อง. (2548). สภาพดำเนินการการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัด
สำนักงานบริหารการศึกษานอกโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
กาญจนบุรี.
- ประเวศ วะสี. (2530). การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
ปัญญา.
- ประเสริฐ ศิลรัตน์. (2542). ศูนย์ระยะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2532). ความรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุสถานในท้องถิ่น. นครศรีธรรมราช : โปรแกร
มวัฒนธรรมศึกษา และศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช.
- ปรีชา สุวังบุตร. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ทัศนคติและการรับรู้บทบาทกับ
การให้บริการหลักด้านสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในศูนย์สุขภาพ
ชุมชน เขตสาธารณสุขที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. สาขาวิชาสาธารณสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เปรมสิริ ศักดิ์สูง, อติสร ศักดิ์สูง, และ มุhammad สาแลบิง. (2550). ลิเกฮูลู : การศึกษาเชิงประวัติ
รูปแบบและการพัฒนาศักยภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2555). องคมนตรีแนะนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยหลักสูตรท้องถิ่น
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?
NewsID=9540000118154](http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9540000118154) [20 มกราคม 2555]
- พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์. (2546). การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชนบทของภูมิปัญญา
ไทยด้านเกษตรกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พยุ่งพร ไตรรัตน์สิงห์กุล. (2537). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักร
สารบ้านหนองป่าตองอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : การวิเคราะห์เชิง
ประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพื้นฐานการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเทพเวที(ประยูร ปรยุตโต). (2532). การศึกษาที่สาบสูญแห่งภูมิปัญญาไทย.
กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระเทพวชิรมิต. (2525). ประวัติลายไทยเครื่องถมและเครื่องเงินไทย. กรุงเทพมหานคร :
ธีระการพิมพ์.
- พสุ เศษะรินทร์. (2555). มุมใหม่ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.nidambe11.net/
ekonomiz/2005q3/article2005sep27p5.htm](http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q3/article2005sep27p5.htm) [9 กันยายน 2555]
- พิชชาณัฐ ตูจินดา. (2553). การถ่ายทอดความรู้ของวงปีพาทย์บ้านใหม่หางกระเบน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาดุริยางค์ไทย
คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชามณูย์ คุ่มสุข. (2555). การวิเคราะห์บทบาทของเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชนในการส่งเสริม
กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2538). การประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร : อักษรวิพัฒน์.
- ภาวิณีญ์ เจริญยิ่ง. (2547). ภูมิปัญญาไทย ชุมทรัพย์แห่งแผ่นดินสยาม. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร :
รวบญูการพิมพ์.
- มนรัตน์ สารภาพ. สัมภาษณ์, 29 สิงหาคม 2556.
- มนัสวาสน์ โกวิทยา. (2547). การศึกษานอกระบบโรงเรียน: แนวทางการศึกษาและกิจกรรมที่
หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2535). แนวคิดไทย. นนทบุรี : สาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไมตรี จันทรา. (2547). รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. (2536). *การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษาจากระบบโรงเรียน*.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักกิจ ศรีสรินทร์. (2554). *การเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : กองการต่างประเทศ
 สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- รัฐบาลไทย. (7 ธันวาคม 2555). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
 นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554*.
- รัตนพล ชื่นคำ. (2554). *การสืบทอดการพากย์-เจรจาหนึ่งใหญ่และไขนเรื่องรามเกียรติ์ของครูวีระ
 มีเหมือน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2533). *บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น*.
วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม 24, 4 (เมษายน-พฤษภาคม): 68-74.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2535). *การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนล่าง*. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต.
 สาขาวิชาการศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พุทธศักราช 2525.
 กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พุทธศักราช 2525.
 พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- รายงานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ส่วนวิจัยและ
 พัฒนาสถาบันวัฒนธรรมศึกษา (2547). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.culture.go.th/research/isan/47_4.him [2 ธันวาคม 2555]
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2548). *รวมกฎหมายการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2550). *งานวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการ
 เรียนรู้และการสร้างอาชีพ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- เลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง* (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2553). *คู่มือการสรรหาและยกย่องแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2553). *นโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2553). *แนวทางการพัฒนานโยบายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบและวิธีดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ของครุภูมิปัญญาไทยเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2554). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2554). *รายงานการวิจัยการพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2555). *ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2555). *จดหมายข่าวการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย*. 1, 1 (มกราคม)
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. คณะอนุกรรมการ กนป.ด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้. (2554). *นโยบายและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

- วรรณิ มณฑารักษ์. (2533). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วรรณิ อภินันท์กุล. (2551). *แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วรรณิ ศรีตะลานุกค์. (2551). *การรับรองวิทยฐานะปราชญ์ภูมิปัญญาไทยในฐานะผู้สอนระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วิศิษฐ์ นาสารีย์. (2544). *การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วัฒน์ บุญกอบ. (2552). *การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- วัลภา เล็กวัฒนานนท์. (2554). *การพัฒนารูปแบบกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองอย่างพอเพียงและยั่งยืนสำหรับครูภูมิปัญญาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วัลภา เล็กวัฒนานนท์. *สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2555.*
- วาสนา บุญสม. (2541). *ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ประกายแสง.*
- วิจารณ์ พานิช. *ระดมสมองสร้างเครือข่ายจัดการความรู้สังคมไทย. กรุงเทพธุรกิจ (6 สิงหาคม 2545).*
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2543). *ภูมิปัญญาไทยในศิลปกรรม. วารสารราชบัณฑิตยสถาน 25, 3 (มิถุนายน-กันยายน): 218-223.*
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2539). *ศิลปกรรมตามวัด. กรุงเทพมหานคร : พีพริ้นติ้งกรุ๊ป.*
- วีระ มีเหมื่อน. *สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2555.*
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2547). *“การพัฒนาสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ใน การศึกษานอกระบบโรงเรียน : แนวทางการศึกษาและกิจกรรมที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2551). *แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2555). *บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา* [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/wijai/job%20of%20administrators.htm> [20 พฤษภาคม 2555]
- เวนเกอร์, เอเตียน, แมคเคอร์มีอท, ริชาร์ด และ ชไนเดอร์, วิลเลียม เอ็ม. (2547). *ชุมชนแนวปฏิบัติ : การจัดการความรู้สายพันธุ์ใหม่* แปลโดย พูนลาภ อุทัยเลิศอรุณ. กรุงเทพมหานคร : วีเลิร์น.
- ศรียา นิยมธรรม. (2544). *ศิลปะกับเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร : สันติศิริการพิมพ์.
- ศิลปากร, กรม. (2543). *89 ปีแห่งการสถาปนากรมศิลปากร*. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2555). *เรื่องครุภูมิปัญญากับการศึกษาของชาติ* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=28815&Key=news_sakda. [5 กรกฎาคม 2555]
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานปลัดกระทรวง. (2526). *การศึกษาและวัฒนธรรมประมวลบทความทางวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร : ประชาชื่น.
- ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ(องค์การมหาชน). (2555). *ประวัติความเป็นมาหน้าที่ความรับผิดชอบ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.sacict.net/th> [20 พฤษภาคม 2555]
- ส่งเสริมวัฒนธรรม, กรม. (2555). *โครงการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมเรื่อง ภูมิปัญญาด้านมุขปาถะ* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:<http://folklore.culture.go.th/>. [20 พฤษภาคม 2555]
- สงวน รอดบุญ. (2524). *ศิลปะกับมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สงวน รอดบุญ. (2533) *ศิลปะกับมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สน วัฒนสิน. (2544). *การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด สอนอจ. *สัมภาษณ์*, 27 มกราคม 2555.

- สมคิด อิศระวัฒน์. (2543). *การสอนผู้ใหญ่*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาศึกษาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบุรณ์ ตันยะ. (2534). มารู้จัก Delphi Technique กันเถอะ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*
3 (มกราคม-พฤษภาคม): 11-14.
- สมหมาย ศรีเมืองแก้ว. *สัมภาษณ์*, 26 มกราคม 2555.
- สมาคมครูภูมิปัญญาไทย. (2555). *อาจารย์ไว้ในแผ่นดิน นโยบายด้านการศึกษาของ ฯพณฯ*
นายกรัฐมนตรีที่มอบกับ “ครูภูมิปัญญาไทยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์”. ม.ป.ท : ม.ป.พ.
- สันติ เล็กสุขุม. (2541). *การอนุรักษ์จิตรกรรม ประติมากรรมในสายตาของนักวิชาการ*.
กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.
- สัมฤทธิ์ ทองเถื่อน. (2536). *การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของการถ่ายทอดงานปูนปั้นโดยใช้ภูมิ*
ปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพื้นฐาน
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สัมฤทธิ์ สุภามา. *สัมภาษณ์*, 21 พฤศจิกายน 2555.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2533). *เอกสารการสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 16 เรื่อง 8 การช่างและหมู่บ้านช่าง. (2555). [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://kanchanapisek.or.th> [20 พฤษภาคม 2555]
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 16 เรื่องที่ 3 การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ.
(2555). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://kanchanapisek.or.th> [20 พฤษภาคม 2555]
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 19 เรื่องที่ 8 ภูมิปัญญาชาวบ้าน (2555). [ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://kanchanapisek.or.th> [20 พฤษภาคม 2555]
- สำเร็จ กล้าหาญ. (2549). *สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น*
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต3. วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เทพสตรี.
- สินธร คำเหมือน. (2550). *บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของครูและผู้บริหาร*
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2550.

- สุกัญญา สุขฉายา และคณะ. (2550). *โครงการวิจัยภาคสนามการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยตามแผนพัฒนาฯ 4 ภูมิภาค*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์คติชนวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์ และคณะ. (2550). *ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย: คุณค่าแท้และกระบวนการถ่ายทอด กรณีศึกษาครูวิชิต ชี้เชิญ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุชาดา รังสินนท์. (ม.ป.ป.). สพช.กับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ. ใน *หนังสือที่ระลึกประจำปีสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน*. นครปฐม : พิสิกส์เซ็นเตอร์.
- สุชาติ เกาทอง. (2544). *ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นภาคตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สุธีรา เฝ้าโศภิตติย์ และคณะ. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงและ ผู้มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น สาขาศิลปะการแสดง*. ปทุมธานี : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2532). *หลักปรัชญาของการศึกษาดลอดชีวิต หน่วยที่ 1*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุบรรณ จันทบุตร และ ทองมาก จันทะลือ. (2547). *สถานภาพและบทบาทของหมอลำท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม : กรณีศึกษาหมอลำในจังหวัดอุบลราชธานี*.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภา สกุลเงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะ กรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภาค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธากาพิมพ์.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). *เอกสารการสอนในประมวลสาระชุดวิชาบริบททางการศึกษาเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). *การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประมวลสาระชุดวิชาบริบททางการศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- สุมาลี สังข์ศรี. (2549). ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช* 1 (มิถุนายน - พฤศจิกายน): 39-44.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2550). ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช* 2, 3 (มิถุนายน – พฤศจิกายน): 99-100.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2550). รายงานการวิจัยภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุมาลี สังข์ศรี และคณะ. (2553). แนวทางการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาทำประโยชน์ต่อสังคม. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช* 23, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 99-113.
- สุรพล พุฒคำ. (2522). บทบาทของสภาการศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547). จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิญญ์ รัศมีภูติ. (2530). ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528. ใน *เอกสารประกอบการบรรยายสัมมนาการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะเป็นหลักฐานทางวิชาการ*, วันที่ 6 –7 สิงหาคม 2530 มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ.
- สุวิมล วองวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2555). *สังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://wiki.edu.chula.ac.th> [9 ธันวาคม 2555]
- สำรอง สาธุการ. *สัมภาษณ์*, 26 มกราคม 2555.
- เสน่ห์ แจ่มจิราภิรักษ์. *สัมภาษณ์*, 1 กุมภาพันธ์ 2555.
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2536). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- โสโชค สู้โนนตาด. *สัมภาษณ์*, 26 มกราคม 2555.
- โสภณ เดชฉกรรจ์. (2554). *การถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม: กรณีศึกษาวงไทยบรรเลง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ชูพิศุทธ์ชัย. (2522). *จิตวิทยาสังคมประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ไสว สุวรรณหอม. *สัมภาษณ์*, 27 มกราคม 2555.
- หะมะ แบลือแบ. *สัมภาษณ์*, 21 กุมภาพันธ์ 2555.

- เหม ทอชชัย. (2544). *ภูมิปัญญาไทยในวิถีไทย*. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีเวฟ.
- อรทัย ศักดิ์สูง. (2543). *การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างทฤษฎี แอนดราโกจี (Andragogy) ของ มัลคอล์ม โนลส์ กับวิธีการสอนในหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อรรถนพ ไผ่ไธย. (2547). *การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- อังกูล สมคะเนย์. (2535). *สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเทคนิคการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.*
- อัญชลี ธรรมมาวิทีกุล. (2556). *การสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://panchalee.wordpress.com/> [12มกราคม2556]*
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2550). *แนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศ ไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). *การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อาชัญญา รัตนอุบล, (2551) *พัฒนาการการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2551). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครูภูมิปัญญา ไทยในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

อาชัญญา รัตนอุบล. (2554). *รวมบทความทางวิชาการเรื่องความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำนาจ แผงงาม. *สัมพันธ์*, 26 มกราคม 2555.

อุดม เขยทิววงศ์. (2551). *การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. กรุงเทพมหานคร : แสงดาว.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2542). แนวคิดการศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น.

วารสารครุศาสตร์ 27, 2 (กุมภาพันธ์): 1-21.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. (2539). *ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย โครงการกิตติเมธี นนทบุรี* : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาษาอังกฤษ

Allport, G. R. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. New York: Holt.

Allport, G. W. (1964). *Pattern and growth in personality*. New York Holt Rinchart and Winton.

Apps, J. W. (1992). *Adult education: The way to lifelong learning*. Indiana: Kappa Educational Foundation.

Brockett R.G, and Hiemstra, R. (1991). *Self-Direction in Adult Learning : Perspectives on theory and practice*. London: Routledge.

Broom, L. , and Selnick, P. (1977). *Sociology*. New York: Harper & Row.

Cohen, B.J. (1979). *Introduction to sociology*. New York: McGraw-Hill.

Craig. (1997). What is experiential learning?. [Online]. Available from:

<http://home.uleth.ca/-erais/whatis.htm>. [2012, November 15]

Cropley, A. J., and Dave,R.H. (1978). *Lifelong education and the training of teachers : Developing a curriculum for teacher education on the basis of the principles of lifelong education*. Oxford: Pergamon.

Dewey, J. (1959). *Dictionary of education*. New York: Philosophical Library.

Dewey, J. L. (1938). *Experrience and education*. New York: McGraw-Hill.

Griffin, C. (1983). *Curriculum theory in adult lifelong education*. London: Croom Helm.

- Hiemstra, R. (1994). Self-directed learning. In *The International Encyclopedia of Education*. Great Britain: BPC Wheatons, Exeter.
- Jensen, C. (1996). *Delphi in depth: Power techniques from the experts Berkeley*. Singapore: McGraw-Hill.
- Johnson, P.L. (1993). *ISO 900 meeting the new international standard*. Singapore: McGraw-Hill.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teacher*. Chicago: Association Press.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education : From pedagogy to andragogy*. New York: Cambridge, The Adult Education.
- Mead, C. (1989). *Analog VLSI and neural systems*. New York: Addison Wesley.
- Office of the Education Council Thailand. (2004). *Supplementary Paper for International Seminar on Indigenous Wisdom and Education Strategies for Preservation, Integration, Transfer and Promotion at Dusit Island Resort Hotel, Chiang Rai*
- Skager, R. (1978). *Lifelong education and evaluation practice*. Oxford: Frankfurt, Unesco Institute for Education.
- Tough, A. (1979). *The adult's learning projects*. Toronto, Ontario: The Institute for Studies in Education.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาพันธ์	อาจารย์ประจำ ภาควิชาการพัฒนามนุษย์และสังคม สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ดร. ยิง กীরติบุรณะ	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาดลอดชีวิต
อาจารย์ ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ ถวัลย์ มาศจรัส	ผู้เชี่ยวชาญด้านครุภูมิปัญญาไทย และหลักสูตรท้องถิ่น

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยรอบที่ 1 รอบที่ 2 และ 3 ในครั้งนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ดลอดชีวิต

ดร.ภัทรพล มหาพันธ์	ภาควิชาการพัฒนามนุษย์และสังคม สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ดร. วัลภา เล็กวัฒนานนท์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม

ภาคเหนือ

ครูเบญจพล สิทธิปราณีต

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (โคมตุง และศิลปะงานตัดฉลุกระดาษลายล้านนา) เลขที่ 8-10 วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000

ครู ดิเรก สิทธิการ

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 5 (ศิลปะการบุคณเครื่องเงิน) เลขที่ 27/1-2 ซ.2ก ถ.วัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100

ภาคกลาง

ครูวีระ มีเหมื่อน

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 (หนังใหญ่) เลขที่ 119 หมู่ที่ 4 ต.มงคลธรรมนิมิต อ.สามโก้ จ.อ่างทอง 14160

ครูเสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (ศิลปะการทำตะลุ่ม - พานแว่นฟ้า) เลขที่ 40/2 หมู่ที่ 5 ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140

ครู พ.จ.อ.ดำรงศักดิ์ นิรันดร์

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (การแกะสลักของอ่อน) เลขที่ 100 ซอยตรงข้ามวัดบางนางนอก ต.บางนา อ.บางนา กรุงเทพฯ 10260

ครูกฤษณ์ ฤทธิเดชชา

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 (ศิลปะการต่อสู้อู่ประจำชาติไทย) เลขที่ 62 หมู่ที่ 1 ต.แคราย อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร 74110

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ครู ใสว สุวรรณหอม

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 (การทำพินและการเล่นพินอีสาน) เลขที่ 183 หมู่ที่ 3 ต.สว่าง อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร 47110

ครูเทวี บุตรตัว

ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7 (หม้อรำคำกลอน) เลขที่ 14 ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000

ครู ฉวีวรรณ พันธุ (ศิลปินแห่งชาติ)	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 1 (การแสดงพื้นบ้านหมอลำ) เลขที่ 23/9 ถ.มีโชคชัย บ้านพักข้าราชการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด 45000
ครู ส้ำารอง สาธุการ	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (หมอลำกลอน) เลขที่ 323 หมู่ที่ 17 บ.โคกพัฒนา ต.โพรงงาม อ.หนองหาน จ.อุดรธานี
ครู ไสโชค สู้โนนตาด	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (เพลงพิณอีสาน) เลขที่ 65 ม.12 ต.บ้านเขว้า อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ 36170
ครู ธรรมรงค์ แก้วโบราณ	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 6 (จิตรกรรมปริศนาธรรมพุทธพจน์) เลขที่ 666/26 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
ครู สมหมาย ศรีเมืองแก้ว	ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 6 21/17 ถนนวัดโพธิวราราม ชุมชนโพธิวราราม ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000
ครู อำนาจ แผงงาม	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 7(หมอลำ) 99/26 ม.4 ต.ขามใหญ่ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000
ครูสมคิด สอนอาจ	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 (การทำเทียนพรรษา, การติดพิมพ์เทียนพรรษา) เลขที่ 6 ถนนสรรพสิทธิ์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000
ภาคใต้	
ครูนครินทร์ ชาทอง(ศิลปินแห่งชาติ)	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 4 (การแสดงพื้นบ้านหนังตะลุง) 66 ม.5 ถนนบ้านพรุธานี ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90250
ครูหะมะ แบล้อแบ	ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 (ลิเกฮูลู)เลขที่ 128 ม.1 ต.บาไร่ อ.ยะหา จ.ยะลา 95120

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่องบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้าน
ศิลปกรรมรอบที่1(ภาคสนาม)

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการบทบาทของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมเพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปพัฒนาเครื่องมือในการสร้างแบบสอบถามรอบที่สองเพื่อหาบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 สภาพ ปัญหา และความต้องการในอนาคตของครูภูมิ

ปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยแบ่งเป็น 5 ด้านดังนี้

- 1.ด้านผู้สอน
- 2.ด้านเนื้อหาและหลักสูตร
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน
5. ด้านการประเมินผล

ความคิดเห็นดังกล่าวของท่านทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง และใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามรอบนี้ทุกข้อเพื่อความเที่ยงตรงสำหรับการวิจัยครั้งนี้และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

จักรกริษฐ์ สุขสวัสดิ์
ผู้วิจัย

(ต่อ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....หน่วยงานที่สังกัด.....
 ตำแหน่ง.....ระดับการศึกษาสูงสุด.....
 สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ.....ประสบการณ์การทำงาน.....
 หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ.....วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....

คำชี้แจง

ส่วนที่ 2 สภาพ ปัญหา และความต้องการในอนาคต ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ดังนี้

- สภาพ ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม
- ปัญหา ของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม
- ความต้องการ มีบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอด

ชีวิตด้านศิลปกรรม

1.ด้านผู้สอน

1.1 สภาพที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร (ปัจจุบันครูสอนอย่างไร เช่น สอนในระบบ นอกกระบบตามอัธยาศัย).....

.....

2.2 ปัญหาที่มีอะไรบ้าง(ชีวิตความเป็นอยู่ของครูเป็นอย่างไร).....

.....

3.3 บทบาทในอนาคตของการเป็นครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในอนาคตจะเป็นอย่างไร(การถ่ายทอดองค์ความรู้)

.....

2.ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

2.1 สภาพที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร(ปัจจุบันครูสอนอย่างไร เช่น มีหลักสูตรเป็นของตัวเอง)

.....

(ต่อ)

2.2 มีปัญหาในการสอนอะไรบ้างและอะไรเป็นปัญหามากที่สุด เช่น เวลาครูสอน ครูมีการเรียงลำดับการสอนหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไร. (ในการสอนของครูอะไรเป็นปัญหามากที่สุด)

2.3 ต้องการพัฒนา ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ของครูภูมิปัญญาไทยหรือไม่ (ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้สู่อนาคตหรือไม่และควรเป็นอย่างไรได้บ้าง)

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สภาพที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร(ปัจจุบันครูสอนอย่างไร เช่น มีหลักสูตรเป็นของตัวเอง)

2.2 มีปัญหาในการสอนอะไรบ้างและอะไรเป็นปัญหามากที่สุด เช่น เวลาครูสอน ครูมีการเรียงลำดับการสอนหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไร. (ในการสอนของครูอะไรเป็นปัญหามากที่สุด)

2.3 ต้องการพัฒนา ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ของครูภูมิปัญญาไทยหรือไม่ (ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้สู่อนาคตหรือไม่และควรเป็นอย่างไรได้บ้าง)

4. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

4.1 มีการใช้สื่ออุปกรณ์ ใน กิจกรรมการสอนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมหรือไม่ อย่างไร(เครื่องมือที่ช่วยให้การสอนดีขึ้น เข้าใจง่ายขึ้น เช่น ตำรา วีซีดี วัสดุอุปกรณ์)

4.2 มีปัญหาการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนในกิจกรรมการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมหรือไม่ อย่างไร(ปัญหาของเครื่องมือ ที่ใช้)

(ต่อ)

4.3 ในอนาคตข้างหน้าครู ต้องการ ใช้สื่อ อุปกรณ์ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน
อย่างไรบ้าง (เช่น ต้องการ พัฒนาสื่อ ไอซีที ในการจัดการเรียนรู้)

.....
.....

5.ด้านการวัดและประเมินผล

5.1 มีการวัดและประเมินผลในกิจกรรมการสอนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาไทย ใน
การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมหรือไม่ อย่างไร(เช่น ครูรู้ได้อย่างไรว่าลูกศิษย์ที่ครูสอน
ผ่านแล้วหรือใช้ได้)

.....
.....

5.2 มีปัญหาการวัดและประเมินผลในกิจกรรมการสอนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาไทย
ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมหรือไม่ อย่างไร(มีปัญหอะไรบ้าง จะทำอย่างไรที่จะ
ไม่ให้วิชาความรู้ของครูสูญหาย ควรเป็นอย่างไรบ้าง)

.....
.....

5.3 ในอนาคต ความต้องการด้านการวัดและประเมินผลในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทย
ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมควรเป็นอย่างไร(การเตรียมความพร้อมในอนาคต
เช่น มีผู้สืบทอด หรือมีลูกศิษย์เอกหรือยัง)

.....
.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย
จักรกริศร์ สุขสวัสดิ์ ผู้วิจัย

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญความคิดเห็นรอบที่2

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

โดย : นายจักรกริศย์ สุขสวัสดิ์ ระดับปริญญาโท สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (โทรศัพท์ 0816951675, jukkit2508@hotmail.com)

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม : เพื่อต้องการหาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ในระบบโรงเรียนด้านศิลปกรรม

ผู้ตอบแบบสอบถาม : ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักได้รับการยอมรับในสังคมและสร้างผลงานอย่างต่อเนื่องเกิน 5 ปี
2. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ การเรียน การสอน การถ่ายทอด ในระบบโรงเรียน นอก ระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย สร้างผลงานในด้าน ศิลปกรรม ศิลปะการแสดง ศิลปหัตถกรรม ช่างฝีมือ ต่อเนื่องเกิน 5 ปี
3. ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติใช้ฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
4. ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็นครุภูมิปัญญาไทยที่เป็นสมาชิกและขึ้นทะเบียนกับสมาคมครุปัญญาไทยโดยใช้ฐานข้อมูลของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
5. ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น ครูช่างหัตถศิลป์ไทย ช่างฝีมือ ใช้ฐานข้อมูลของ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์กรมหาชน) กระทรวงพาณิชย์

(ต่อ)

คำชี้แจง

จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ รอบที่หนึ่ง (ภาคสนาม) ชนิดคำถามปลายเปิด ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ ทราบบทบาท ในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม โดยผู้วิจัยทำการสรุป ประเด็นเป็นรายชื่อในแบบสอบถามฉบับนี้เพื่อขอความคิดเห็นจากท่าน ว่าประเด็นที่ระบุนมา ในแบบสอบถามเป็นรายชื่อนั้น เหมาะสมมากน้อยเพียงใดในความคิดเห็นของท่านขอความกรุณา ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นของท่านให้ครบทุกข้อด้วยการเขียนเครื่องหมาย (ถูก) ในช่องทาง ขวามือที่ตรงกับระดับความเห็นของท่านในแต่ละประเด็น

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เฉยๆ เห็นด้วยระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ไม่ค่อยเห็นด้วย
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ความคิดเห็นเพิ่มเติมท่านสามารถเขียนในตอนท้ายของแต่ละข้อแบบสอบถามแบ่งเป็น ตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ประเด็นข้อความคำถามเกี่ยวข้อง ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัด กิจกรรมการ เรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านประเมินผล

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล (โปรดระบุให้ครบ**)**

ชื่อ.....นามสกุล.....

สถานที่ทำงานหรือที่อยู่ปัจจุบัน

.....

เบอร์โทรศัพท์หรืออีเมล)

.....

(ต่อ)

ตอนที่ 2 ประเด็นข้อความคำถามที่เกี่ยวข้อง ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการประเมินผล

ด้านผู้สอน

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
1	ด้านผู้สอน(จำนวน 8 ข้อ)						
1.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย						
1.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน						
1.3	ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต รัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน						
1.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ						
1.5	การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา						
1.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง						
1.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา						
1.8	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย						

ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
2	ด้านเนื้อหาและหลักสูตร(8ข้อ)						
2.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้						
2.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้						
2.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล						
2.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน						
2.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558						
2.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูลร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย						
2.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง						
2.8	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต						

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ)						
3.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย						
3.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย						
3.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล						
3.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย						
3.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน						
3.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำ นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์ เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ						

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นเป็นรายชื่อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
3.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้ และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล						
3.8	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย						
3.9	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรม เอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษา หรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย						
3.10	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยาย การสาธิตและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง						
3.11	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						

ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน

ข้อ	ประเด็นเป็นรายชื่อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
4	ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน(5ข้อ)						
4.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้						
4.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้						
4.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง						
4.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้						
4.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์ มรดกศิลปกรรมของชาติ						

ด้านการประเมินผล

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
5	การประเมินผล (7 ข้อ)						
5.1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิงคุณวุฒิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียนหรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ในพื้นที่						
5.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง						
5.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผล การจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา						
5.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการ หรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นเป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้						
5.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว						
5.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล						
5.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ร่วมอุทิศข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับวงการครุภูมิ
ปัญญาไทยร่วมกันครับ

นาย จักรกฤษ์ สุขสวัสดิ์ ผู้วิจัย

มือถือ 081- 695 -1675 , jukkit2508@hotmail.com

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ รอบที่3

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

โดย : นายจักรกริช สุขสวัสดิ์ ระดับปริญญาโท สาขาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (โทรศัพท์ 0816951675, jukkit2508@hotmail.com)

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม : เพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ ในระบบโรงเรียนด้านศิลปกรรม

คำชี้แจง

จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาบทบาทในอนาคตของครุภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมโดยผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และกำหนดค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของคำตอบทั้งหมดในแต่ละข้อเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่หรือต้องการยืนยันคำตอบเดิมที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ และขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และเหตุผลประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อ.....นามสกุล.....

สถานที่ทำงานหรือที่อยู่ปัจจุบัน

.....

เบอร์โทรศัพท์หรืออีเมล)

.....

ตอนที่ 2 (**โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ**) ประเด็นข้อความคำถามที่เกี่ยวข้อง ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอน ด้านการประเมินผลมีดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอน

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
1	ด้านผู้สอน(จำนวน 8 ข้อ)						
1.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย		← ● →				
1.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน			← ● →			
1.3	ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต รัฐบาลจึงต้องจัดสรรงบประมาณ สวัสดิการ สนับสนุน			← ● →			
1.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ						
1.5	การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา	← ● →					
1.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง		← ● →				
1.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา			← ● →			
1.8	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย		← ● →				

2. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
2	ด้านเนื้อหาและหลักสูตร(8ข้อ)						
2.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหา และหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้		●				
2.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้		●				
2.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล		●				
2.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน						
2.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558		●				
2.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูลร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัย		●				
2.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง		●				
2.8	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต		●				

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ)						
3.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย		●				
3.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนา ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย		●				
3.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล		●				
3.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย			●			
3.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน			●			
3.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำ นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์ เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ			●			

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
3.7	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้ และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญโดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล		●				
3.8	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอด ให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตาม อุตสาหกรรม		●				
3.9	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์ การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรม เอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการ ศึกษา หรือจัดนิทรรศการพิเศษ ผู้เรียนสามารถเข้ามา เรียนรู้ได้ตามอุตสาหกรรม		●				
3.10	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และ สร้างสรรค์ผลงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้ วิธีการบรรยาย การสาธิตและการลงมือปฏิบัติด้วย ตนเอง		●				
3.11	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และทรัพย์สินทางปัญญาด้าน ศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน		●				

4. ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
4	ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน(5ข้อ)						
4.1	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเอง เพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่ การสืบทอดองค์ความรู้		← ● →				
4.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียน การสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติ ตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้		← ● →				
4.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อตำรา เอกสาร วิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง		← ● →				
4.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการ วิทยุ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้		← ● →				
4.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การ ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวี ดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของ ครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการ อนุรักษ์ มรดกศิลปกรรมของชาติ		← ● →				

5. ด้านการประเมินผล

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
5	การประเมินผล (7 ข้อ)						
5.1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผลผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ในพื้นที่		← ● →				
5.2	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง		← ● →				
5.3	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา	← ● →					
5.4	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการ หรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นเป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้	← ● →					
5.5	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียน รับการถ่ายทอดไปแล้ว	← ● →					
5.6	ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบ ความสามารถเป็นรายบุคคล	← ● →					

5. ด้านการประเมินผล (ต่อ)

ข้อ	ประเด็นเป็นรายข้อ	ระดับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ความเห็นเพิ่มเติม
		5	4	3	2	1	
5	การประเมินผล (7 ข้อ)						
5.7	ครุภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครู จนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย						

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ร่วมอุทิศข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับวงการครุภูมิปัญญาไทยร่วมกันครับ

นาย จักรวิเศษ สุขสวัสดิ์ ผู้วิจัย

มือถือ 081- 695 -1675 , jukkit2508@hotmail.com

ภาคผนวก ค

ตาราง ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่าง
ระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยมและค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในขนาดของ
ครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน ตลอดจนชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)จากการตอบแบบสอบถาม	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)			
1.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำภูมิภูมิธรรมมาพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดสู่การจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบคือ ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัยาศัย	5.00	5.00	1.00
1.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำองค์ความรู้ที่ผ่านการประเมินผลแล้วไปถ่ายทอดสู่สังคมจนสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน	5.00	5.00	1.00
1.3 ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนนำไปประกอบอาชีพพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตรัฐบาลจึงต้องจัดสรร งบประมาณสวัสดิการ สนับสนุน	4.00	4.00	1.00
1.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีจิตอาสาจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยของชาติ	4.00	4.00	1.00
1.5 การเผยแพร่องค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและทำให้คนในชาติเกิดความตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางภูมิปัญญา	5.00	5.00	.50
1.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมและสมาคมครูภูมิปัญญาไทยร่วมกันวางแผนการถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างพลังให้ตัวเอง	5.00	5.00	1.00
1.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมที่ถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องควรได้รับการรับรองวิทยะฐานะเป็นครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา	5.00	5.00	.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน (8 ข้อ)จากการตอบแบบสอบถาม	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้าน ผู้สอน			
1.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกเพศทุกวัย	5.00	5.00	.00

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านด้านเนื้อหาและหลักสูตร (8ข้อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน จากการตอบแบบสอบถาม	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านเนื้อหาและหลักสูตร(8ข้อ)			
2.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมมือกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทยหรือสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเนื้อหาและหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
2.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาหลักสูตรและเทคนิคการผลิตสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	1.00
2.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยหลักสูตร และเนื้อหาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงของชาติ และการสืบทอดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติตามนโยบายของรัฐบาล	5.00	5.00	1.00
2.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามความต้องการของชุมชน	5.00	5.00	1.00
2.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการต่อยอดองค์ความรู้สู่การเปิดเสรีอาเซียนปี 2558	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

บทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้าน ผู้สอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
จากการตอบแบบสอบถาม			
ด้านเนื้อหาและหลักสูตร(8ข้อ)			
2.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำคลังข้อมูลร่วมกับสมาคมครูภูมิปัญญาไทย เพื่อรวบรวมวิธีการถ่ายทอด การสืบทอดภูมิปัญญาไทยและเผยแพร่สู่การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง 3 รูปแบบ คือในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัครยาศัย	5.00	5.00	1.00
2.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดและสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำไปแก้ไขปัญหาได้จริง	5.00	5.00	1.00
2.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาทุกระดับจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	5.00	5.00	.00

ตารางที่ 3 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (11ข้อ)

บทบาทในขนาดของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ)	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน(11ข้อ)			
3.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การสร้างอาชีพนำไปสู่ความเป็นสากล เช่น ดนตรีพื้นบ้าน งานหัตถศิลป์ไทย	5.00	5.00	.00
3.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการประชุมสัมมนาในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เพื่อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนาและการคงอยู่ขององค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย	5.00	5.00	.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ค่ามัถฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
3.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางการใช้ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อรัฐบาล	5.00	5.00	.50
3.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างรัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	5.00	5.00	1.00
3.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำองค์ความรู้ของครูที่ได้รับการสืบทอดจากอดีตมาเชื่อมโยงกับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในปัจจุบัน	5.00	5.00	1.00
3.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดทำ นิทรรศการถาวร นิทรรศการชั่วคราวหรือกิจกรรมการถ่ายทอดระบบออนไลน์ เพื่อการสืบทอดองค์ความรู้เป็นการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดที่ทันสมัยสู่การเรียนรู้ในอนาคตที่ประหยัดเวลาและงบประมาณ	4.00	4.00	1.00
3.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรม รวบรวมองค์ความรู้และผลงานอันทรงคุณค่าที่ครูมีความเชี่ยวชาญ โดยทำการจัดแสดง เผยแพร่สู่ชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับนานาชาติ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาสู่ระดับสากล	5.00	5.00	1.00
3.8 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเข้ามาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามอัธยาศัย	4.00	4.00	1.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
3.9 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย ทำลานกิจกรรมเอนกประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาหรือจัดนิทรรศการพิเศษผู้เรียนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย	5.00	5.00	1.00
3.10 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ ทดลองปฏิบัติ และสร้างสรรค์ผลงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยใช้วิธีการบรรยาย การสาธิตและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.00	4.00	1.00
3.11 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องลัทธิ สัทธรรม และทรัพย์สินทางปัญญาด้านศิลปกรรมของชาติผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.00	4.00	1.00

ตารางที่ 4 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน(5ข้อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน (5ข้อ)	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน(5ข้อ)			
4.1 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่บ้านที่ครูภูมิปัญญาไทยจัดทำขึ้นเองเพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยนำไปสู่การสืบทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
4.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนรวมถึงครูทำเป็นตัวอย่างให้ดูและผู้เรียนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้	4.00	4.00	1.00

ตารางที่ 4 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรม ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
ด้านสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน			
4.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมผลิตสื่อ ตำรา เอกสารวิชาการ เอกสารเผยแพร่ อุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง	5.00	5.00	1.00
4.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประเภท เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เพื่อให้ประกอบการถ่ายทอดความรู้	4.00	4.00	1.00
4.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมพัฒนาวิธีการ การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยบันทึกผลงานลงบน สื่อ วีซีดี ดีวีดี โดยรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ (กรณีของครูสูงอายุ ป้องกันการสูญหาย) เพื่อการสืบทอดและการอนุรักษ์ มรดกศิลปกรรมของชาติ	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 5 ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน และฐานนิยม และค่าพิสัยควอไทล์ของบทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ) จากการตอบแบบสอบถาม

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล (7 ข้อ)	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
การประเมินผล			
5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยเชิญครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินผล ผู้เรียน หรือเป็นกรรมการเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้อันเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยในพื้นที่	5.00	5.00	1.00
5.2 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบทอดภูมิปัญญาไทยรุ่นเก่าเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่กับคนรุ่นหลัง	5.00	5.00	1.00

ตารางที่ 5 (ต่อ)

บทบาทในอนาคตของครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านศิลปกรรมด้านการประเมินผล	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
การประเมินผล			
5.3 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมสามารถประเมินผลการจบหลักสูตรโดยวัดและประเมินผลให้ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์เพื่อให้ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองวุฒิการศึกษา	5.00	5.00	.00
5.4 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมใช้หลักการ หรือวิธีการที่หลากหลายมีความยืดหยุ่นเป็นเกณฑ์การประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้	5.00	5.00	.50
5.5 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม เช่น การติดตาม การตรวจเยี่ยม หลังจากผู้เรียนรับการถ่ายทอดไปแล้ว	5.00	5.00	.50
5.6 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบของครูภูมิปัญญาไทยโดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม การสังเกต การทดสอบความสามารถเป็นรายบุคคล	5.00	5.00	.50
5.7 ครูภูมิปัญญาไทยด้านศิลปกรรมประเมินผลบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นลูกศิษย์ด้วยวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูจนสามารถรู้ได้ว่ามีผู้สืบทอดองค์ความรู้และไม่สูญหาย	5.00	5.00	1.00

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายจักรกริช สุขสวัสดิ์ เกิด 7 ธันวาคม 2508 เลขที่ 38 หมู่ที่ 8 ตำบลบัวปากท่า อ.บางเลน จ.นครปฐม สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา (วิทยาเขตเพาะช่าง) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต การศึกษานอกระบบมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช